

WESTERN ROMAN

LASO

cijena 20 d

broj 500

ČOVJEK S OZILJKOM

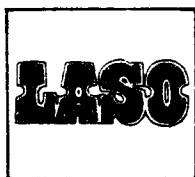

Willy Stenton

ČOVJEK S OŽILJKOM

LASO 500

Willy Stenton: Čovjek s ožiljkom
Recenzija: Mladen Stary, književnik
Copyright: Milan Osmak, Zagreb
Grafički urednik: Ivica Bartolić
Urednik: **Marcel Čukli**

SAVJET REDAKCIJE: Josip Adaković, dr Vladimir Anić,
dr Adolf Dragičević (predsjedavajući), Nenad Brixy,
Ljudevit Bauer, inž. Vesna Gazdag, Igor Golik, Marija
Jurela, Borivoj Jurković, Zelimir Košćević, Nada Šoljan,
Ismet Voljevica, Ana Župan-Bender – **GLAVNI I OD-**
GOVORNI UREDNIK: Borivoj Jurković

LASO – Izlazi svaki tjedan – Izdavač: RO Novinsko-izdavačka djelatnost SOUR-a
•Vjesnik• n. sol. o., 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4 – Adresa uredništva
•Laso•, Redakcija •Romani i stripovi•, 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4,
telefon: (041) 515-555 i 519-555 – Tisak: RO Štamparska djelatnost •Vjesnik• n. sol.
o. – OOUR Novinska rotacija n. sub. o. i OOUR TM n. sub. o., 41000 Zagreb, Avenija
bratstva i jedinstva 4.

Copyright (sva prava za Jugoslaviju) •Vjesnikova• Press agencija Zagreb. Cijena pretplate za go-
dinu dana iznosi 1060 d ili 954 d s popustom od 10 posto, a za 6 mjeseci 530 d ili 477 d s popustom.
Samo unaprijed plaćena pretplata osigurava popust od 10 posto. Pretplata se uplaćuje opcom
uplatnicom u korist računa 30101-833-1216 SOUR •Vjesnik•, Interna banka, s oznakom za •Laso•.
Cijena za inozemstvo: DM 1,80, ASCH 10,00, SFRS 2,00, HFL 2,00. – Cijena inozemne pretplate za
šest mjeseci: DM 36,00, SKR 63,00, ASCH 259,00, FF 74,00, SFRS 38,00, HFL 37,00, US\$ 15,00 – Uplate
za devizni račun 30101-37 7210-256 – Privredna banka Zagreb (za •Laso•).

Ekonomska propaganda: •Vjesnik•, Agencija za Marketing, Zagreb, Trg bratstva i jedinstva 6
Zadnja kolor-stranica 9000 d c/b stranica 7000 d.

Oslobodeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu
i fizičku kulturu SRH broj: 2935/7-1973 od 26. XI 1973

LASO 500 izlazi 13. 05. 1983.

I

Kupio sam kartu za vožnju prvorazrednom kočijom kompanije »Wells Fargo« najviše u želji da još i sada bolni donji stražnji dio tijela odmorim od naporna jahanja. Tjednima sam zlopatio stražnjicu tamo-amo po Plainsu kojeg omeđuju granice Kansasa.

Svi znamo da je Kongres u jeku rata između država Sjevera i Juga emancipirao Crnce, ali se još nije našao momak koji bi to uspio objasniti starom Isaacu Goodnightu smrdljivom mješancu kojota i zvečarke. Tog Isaaca uz logorske vatre duž obala rijeke Kansas još nazivaju i stric Bizonova Kost.

Kad pomislim na sve one fizičke patnje, kruljenje želuca, smrad i nezadrživ podražaj u grlu na povraćanje, što sam ih trpio kao unajmljenik starog Goodnighta, ona posljednja godina rata koju sam prisilno proveo u južnjačkoj uniformi može se usporediti s koledžom za sinove bogatih vlasnika plantaža pamuka. A kako li sam samo jadikovao (dakako u sebi) kad me za jedne rutinske premetačine štagljeva u našem selu otkrio jedan osakaćeni regrutni oficir armije Juga. Taj vječno mrzovoljan tip napipao me vrhom konjičke sablje u sijenu i bockanjem me

usprio nagovoriti da dobrovoljno ispuzim van. Taj poručnik s praznim rukavom umjesto desne ruke uopće nije namjeravao sjahati. Nastavio me bockati sabljotinom koju je vješto držao ljevicom.

Tako su od mene načinili konjanika i upropastili naum moje sirote majke da bar jedinog sina sačuva od ratnog pakla. Stari mi je već bio zaglavio negdje daleko kod Richmonda.

Dragi moji, tako vam se u to ratno vrijeme postajalo dobrovoljac na našoj strani, a sasvim slično i na ratnim linijama u jedinicama plavih. Kraj rata dočekao sam s tek lakše ozlijeđenim ramenom. Džentlmeni u plavim uniformama, na izlasku iz zarobljeničkog logora, gurnuli su mi u šake već popravljani ali još ubojit vojnički kolt. To samo zato što sam zarobljen u sasvim slučajno posuđenom kaputu s prišivenim potporučničkim čipovima, pa su me smatrali oficirom. Zato sam dobio i dvanaest dolara. Ostalim vojnicima »poklanjali« su samo široki vojnički »Bowie« nož i kovanicu od pet dolara.

Trofejni kolt s mojim teškim meksičkim opasačem još više otežanim mecima za revolver klatio

se na klinčanici udobne kočije. Opasac mi je pokloni moj prvi mirnodopski gazda, stric Bizonova. Kost za vjernu službu.

Naša se južnjačka armija slavno raspala ostajući dužna meni, »dobrovoljcu« Donu Freemanu, točno pet mjesečnih ratnih plaća. Sjevernjaci su mi udijelili napojnicu za piće i duhan, a južnjački izvidnik Isaac Goodnight obogatio se na kraju rata.

Unajmljeni kauboji koji su poput mene za tog starog vruga okupljali njegovo »stado duhova« pričali su da se naš gazda iznenada obogatio na kraju rata u Novom Meksiku. Bježeći s nekim tipovima iz zarobljeničkog logora naišao je na blago. Sumnjiva pričica kao i stotine drugih što kolaju među poslovično siromašnim kravarima i uz vatre polugladnih rančera poprimaju fantastične oblike poput bajke.

Tako je naš gazda Isaac Goodnight dočekao slobodu bogat. Urjedba o našoj amnestiji objavljena je nekoliko mjeseci kasnije.

Isaac je pomagao pravim vlasnicima srebra da blago sačuvaju od ološa dugih prstiju, a možda je i opljačkao vlasnike srebrnih pologa. Tko će to znati. Imao je stari striko Bizonova. Kost dovoljno novca da unajmi nas desetak za svoj mračni posao s bizonima. U toku tog rada gotovo sam zgulio sve tetive i mišice sa stražnjice ali i zaradio dovoljno, pa se sad gospodski vozim.

Da ovo društvo uglednih putnika, koji me laktovima pritiskaju slijeva i zdesna zbog drmusanja kočije, kojim slučajem dozna za moju dojučerašnju profesiju, zadržalo bi kočiju. Ne samo to. Zatražilo bi od pratioca da me izbaci

van. Ne bi mi pomogla ni uredno kupljena karta u postaji Wells Farga tamo u divljem gradiću Scotts Bluffu. Imali bi donekle pravo. Koitom se ne bih branio, jer se u našoj obitelji Freemanovih sve muške glave laćaju oružja samo zbog mnogo ozbiljnijih razloga. Recite, zar nije svim ljudima nekako u prirodi da ne vole lešinare, hijene ili bjeloglave supove. Pogotovo ne ljude-lešinare. To sam ja upravo bio u službi gazde Goodnighta, Bizonove Kosti. Pitate, kako sam mogao? Pa, sad... Teško. Ali išlo je, a stric je uredno ipslaćivao naše tjedne zarade...

U toku vožnje zasipa nas prašina koju u oblaćicama dižu kopita naćeg četveroprega, pa je najbolje što manje otvarati usta. Osim toga bio sam zauzet gledanjem milolike mlade dame koja je sjedila nasuprot meni. Čemu dakle trošiti riječi?

Dama, u koju uostalom s više ili manje prikrivanja buljimo sva pectorica putnika, ne da se smesti. Predstavila nam se kao Georgia Weaver. Njezina smjelo krojena haljina sprijeda, ispod krasna vrata, te crveni uvojci boje vatre u predvečerje, vjerojatno obojeni, govore mi dovoljno o njenoj profesiji. No čak i takva dama, za kakvu je smatram, ne bi prihvatila moje društvo ni moje srebrnjake. Na kovanicama se dakako ne može zadržati gadni miris strvine, ali moja odjeća, kosa, cijelo tijelo smrdi.

Platio sam dva puta po pedeset centi za vrelu vodu u drvenom kablu i komadić pravog sapuna tamo u Scotts Bluffu da sa sebe sperem uspomene na robovanje nezasićnom biznismenu – Bizonovoj Kosti. Ipak, tko zna...

Ni sad još ne znam točno kojoj budali ili budalama tamo na Istoku Bizonova Kost ima zahvaliti za svoje bogatstvo, a mi, njegovi kauboiji »stada duhova« za svoje pristojne tjedne nadnice i dobru hranu u ovo poratno vrijeme. Dakako i za smrad što nam se usporo s blagodatima uvlačio pod kožu.

Da, »radili« smo s bizonima. Krda bizona, to jest ono što je od njih ostalo, nepomično su iščekivala duž nepreglednih pašnjaka Kansasa. Čekala su samo gazdu Goodnighta! A had njima oblaci lijenih i u krvi ogrezlih obada, stršljena, konjskih zelenih muha. Svi ti insekti smatraju nas, bijele robove strica Bizonove Kosti, do-
sadnim uljezima u svoje carstvo. I to kakvo carstvo: bizonske lešine? Dok smo uz pomoć konja, lasa i kolaca obavljali svoj mračni posao, rojevi letećih krvopija zaletale bi se jahaču u oči, uši, usta i nosnice.

Bizonova Kost je tvrdio da je naš posao lakši od onog što ga prije nas obavljaju lovci na bizonske kože. Ne znam, mi smo stigli poslije njih. Za gazdu smo skupljali velike bizonske kosti u gomile. Cijele smo kosture mukotrpno razvlačili prema mjestima za sakupljanje koja je odredio Isaac Goodnight. Tamo je posebna skupina vozara tovarila kosti u teretna kola i odvozila na istok. Ni danas ne znam ima li istine u tome da je stric Bizonova Kost (sad vam je potpuno jasno kako je stekao taj nadimak) uspijevao neke tamo u Santa Feu prodati kvintal bizonskih kosti čak za osam dolara. U jedna njegova kola vozari bi uvijek uspjeli natovariti bar devet kvintala. Samo je sotonin sljedbenik Isaac Goodnight znao za broj za-

prega mazgi, kola, vozara i jahača koje je ove godine upregao u svoj lešinarski posao.

Tu i tamo nekome od njegovih radnika preokrenuo bi se želudac i ogadila dobra zarada, pa bi zatražio isplatu. Ovih sam dana ja bio na redu da to učinim.

— Dobri moj dječace, napuštaš najunosnije poslijeratno poduzeće na srednjem Zapadu? Šteta. Ali znam te ja, Done Freeman. I takve poput tebe. Za tjedan dva, potrošit ćeš zaradeni novac u nekom baru, na kartama ili, što je još vjerojatnije, u zagrljaju sumnjive ženske što za malo ljubavi uzima vama šupljoglavicima za samo desetak minuta velik novac.

Zimogrožljivo se stresam u za-
gušljivoj karuci i ispod oboda masnog šešira pogledavam u lijepu Georgiju Weaver. Zar da me ona, ili neka poput nje, operuša i opet gurne u ruke Bizonove Kosti? Od njega sam već sretno odmakao pet debelih poštanskih postaja. A ne! Don Freeman se ne predaje tako lako.

Jeff Freeman, moj stari, još prije rata želio je prodati naše siromašno imanje, pa s mamom i djetcom potražiti plodniji i veći komad zemlje zapadno od rijeke Niobrare. Pričali su mu da u prigorju Black Hillsa, što se nastavlja na još ničije doline Wyominga leži raj za siromašne farmere. To smo bili mi i većina naših susjeda u staroj domaji. Rat je omeo mog starog a kupovna moć srebrnjaka iz bisaga za subotnje isplate kod Goodnighta umalo da omete i mene. Ali neće me zarobiti neka čarobnica poput Georgije Weaver, koja je iz putne torbice izvukla bočicu nepatvorenog viskija i njome nudi sve suputnike. Pije se iz srebrne čašice-čepa. I to mi je nešto...

Crvenokosa kao slučajno uspijeva kroz bogate nabore svoje sukne koljenom dotaknuti moje. Ja sam u posljednje dvije godine svasta naučio, ali mi je ostala nepoznata vještina kojom bih svoje dvije krakaste noge sklopčao pod sjedalo u kočiji.

Zato ne pridajem preveliko značenje čestim gurkanjem koljenom.

U polusnu mislim o farmi rasnih konja koju ću steći tamo u Wyomingu, a sebe zamišljam u mirisnoj, čistoj postelji. U takvoj sam, začudo, prespavao jednu noć u onom divljem Scotts Bluffu u društvu s ovom crvenokosom suptnicom. Naša su se koljena i dalje blago dodirivala u ritmu kasanja četveroprega i čini mi se da mi se vlastita sudbina napokon vozi pravim smjerom.

* * *

Zaspao sam što i nije čudno s obzirom na to da sam kao unajmljeni jahač Isaaca Goodnighta vrlo malo spavao a suviše jahao skupljajući bizonske kosti. U armiji sam naučio zaspiti u vojničkom sedlu dok vod ide u laganu kasu, a kako tek ne bih uz ugodno truckanje i škripanje kočije.

Kočija sad miruje, ali me zato georgia Weaver udari vrhom čizmice tako snažno u ono koljeno o koje se dosad samo očešavala, da sam raskolačio oba siva oka.

Prekasno!

Kroz bočni prozorčić, uz koji sjedim proviruje cijev „springfildice“. Vlasnik te puščetine počeo je njezin zlokobni otvor pomicati od jednog do drugog putnika. Na toj vojničkoj puški sad nije nataknut bajonet, ali se i ovako ogoljena doima dovoljno ubojito.

– To je pravi prepad, ha-ha-ha!
– izvana tuli neki medvjedi glas. Očito momak ima maramu na licu. Takvih smo se gerilaca nagledali u prošlom ratu.

Georgia bijesno očima pokazuje na moj opasač i dobri vojnički kolt. Kako da ga sad, sto mu bizonskih kostura, dohvatim s klinčаницe iznad vrata kočije i da pri tom ne izazovem vatrenu provalu iz puške? Netko bi s herojskim odlikama možda to pokušao.

Odrečno odmahnem crvenokosoj. Rat je završen prije trinaest mjeseci, a ja ni u ratu ni u mirnodopskom razdoblju nisam postao heroj. Nisam čak ni lud, pa ovo je obična pljačka i ništa više. Operušat će nas i gotovo...

Zatim smo isjerani van: sušićavi tip, koji se predstavio kao mjernik, preprodavač viskija čiju su pretešku torbu s uzorcima vatrenog pića trojica pljačkaša već iskušavala jer je bila uočljiva, onako pažljivo vezana na stražnjoj vanjskoj strani kočije, povrh torbe s vodom. Zatim istupa Georgia njišući bijesno kukovima jer je jedan marom zakrabuljeni razbojnik zazviždao čim je ugledao tko izlazi iz karuce. Oštre oči jednog napadača mene su samo okrnule. Uvjerio se da sam nenaoružan. Sva trojica gledaju u sljedeću dvojicu...

Putnici su shvatili da tri napadača neće moći u isto vrijeme pratiti sve pokrete vozara, razoružanog pratioca kočije i četvero putnika, pa su se pokušali oduprijeti. Jedan se bacio pokraj mene u sasušeno blato, a posljednji učini to isto samo s vrata kočije na suprotnoj strani.

Zaglušila me pucnjava. Tako mi i treba kad ne pucam i ja. Ratoborni putnik pokraj mojih nogu gađa iz

krajnje nepovoljnog kuta u najbližeg visokog jahača. Taj baš nije zelembač s puškom. Odmah ispaljuje i pogada mjernika. Sljedećeg trenu izvukao je revolver. Ja poput pantere skočim do nogu Georgije. Srušio sam je i otkotrljao se s njom do male jaruge. Za to je vrijeme onaj razbojnik završio s hrabrim putnikom. Njegova dva druga napunili su onog drugog olovom. Nije šala oduprijeti se pljačkašima poštanske kočije. Preračunali su se u jednom, nas šestero vani nismo se micali pa su razbojnici neprekidno ciljali onu dvojicu s pucaljkama kraj kočije.

– Oborit ćemo svakog tko se makne! – zaurla onaj tip neprecizan u rukovanju „springfieldom“ ali bolji s revolverom. „Samo ti pjevaj“, mislim ja. Sve je gotovo.

U taj čas njegov prljavi, nekad crveni rubac spuznuo mu je niz bradu. Zagledao sam se u njegove oči. Taj surovi pogled mi jasno veli: „Ti si sljedeći“.

– Vi, bijedne kukavice! Zar nas morate sve najprije ubiti da biste nas opljačkali? Zar nije naš imetak, novac, moj nakit cilj vašeg napada?

Georgia Weaver uspjela se istrgnuti iz mog zaštitničkog zagrljaja... Je li i ona vidjela lice onog napadača, trenutak prije no što je namjestio crvenu maramu, sve do očiju?

Georgijin ugodni glas, sad malo kreštaviji od straha ili bijesa, zainteresirao je napadače, pa su prestali zamahivati revolverima i počeli nas pretresati.

Sad tek vidim da na Zapadu ima još sasvim unosnih poslova, osim onog mojeg s kostima.

Džentlmen s crvenim rupcem na licu maznuo me pljoštimice

drškom revolvera čim je ljevicom napipao moje srebrnjake u podstavi prsluka. Dobro je što me pogodio posred uha a ne po sljepoočici kao što je namjeravao... U crvenoj magli ipak mi nestaju iz vida i on i Georgia i...

* * *

Georgijin glas mi govori da sam ipak i začudo živ. Čas je čujem kao da mi tu utješnu poruku šapće čak tamo iz Nebraske, a zatim mi njen glas para jadne uši iz najveće blizine. Još je ne vidim.

– Ne diraj to ranjeno uho, budalo! Još ti je u jednom komadu. Ta ti je strana glavurde sva u krvi. Uho te spasilo da ti ne smrska lubanju... – Georgia govori kao vješti ranarnik.

– Gdje mi je revolver? Auh, mati moja u dalekom Newportu...

– Sad kukaš? A lijepo sam te upozorila u kočiji. Da si ih tada raspalio tim revolverom, ne bismo sad bili na groblju...

Onesvijestio sam se od onog krvničkog udarca pa sad ne znam kako smo to s prašine usred ceste i onog prizora pljačke stigli sve do nekog groblja. Nema mi prsluka. Ostao sam bez njega zbog tih srebrnih dolara što sam ih onako nesmotreno ušio između podstave i kože. A što li je tek Georgia morala ušiti u svoju dojeću? Dok sad kleči uz moje ranjeno rame jasno vidim da je ona ostala bez široke suknje i bez gaća...

– Pobili su ih, vojnike. Sve osim vozara. Uokolo nas su sami mrtvi, kao na groblju. Vozar je, čini mi se, umakao. Nisam sigurna. Govorili su da je već predaleko.

– ???

– Ako ikad staneš na te svoje duge i strašljive noge, otidi pa vidi.

Mislim da su svi mrtvi. Dvojica su pala boreći se. To si morao vidjeti dok si ležao na meni.

– Nezahvalni ste, Miss Weaver. Zaklanjao sam vas od zrna i sačme.

– Zaklanjao, ha? A čemu...

– Vi niste pogodeni, nadam se da niste ranjeni?

– Dovoljno si sad pri svijesti a i odrastao da već jednom shvatiš kako su te muške svinje, ti pljačkaši, u stanju jednu ženu i drugačije uništiti... U drugim prilikama to bi ih stajalo najmanje petnaest dolara.

Sad shvaćam zašto je Georgia više-manje neodjevena. Ako zanemarim na njoj bluzu gotovo bez gumba, poderani grudnjak, samo jednu podvezicu i to na lijevoj butini, prašne čarape... Da, da. Jedino su joj čizmice na nogama neoštećene. Kad sve to zanemarim, tako mi...

– Imaš pogled na kakvu bi ti pozavidio i neki podoficir. Jesi li sad zadovoljan obavljenom smotrom, vojnice? Zar nisi vojnik? To neprestano buncaš otkako si u nesvijesti. Čula sam te i iz grmlja u kojem su me razbojnici ostavili. Posljednjem su ona dvojica doviknuli da me mora – poslije, poslati u »vječna lovišta«. Na moju i tvoju sreću taj jedva da je mogao i ono – prije. Pravila sam se da me njegov »mušarački« nastup onesvijestio. Kad ću se ja opametiti? Umjesto da poberem duž puta svoje razbacane krpe i nestanem, išla sam tebe odvlačiti sa sunca. Bez mene bi s tim potresom mozga bio stvarno otegao, upravo kako su ona muška dubrad i računali da jesi.

Ja duboko udišem a Georgia mi dalje govori da na tri stotine kora-

čaja ima malo vrelo. U njemu je namakala svoj rubac pa mi ga je iscijedila u grlo i onako mokrim čvrsto mi omotala tvrdnu glavu.

– Hvala vam, Miss Weaver. Ja ću vam se odužiti. To i nije u ovom trenu neko vrijedno obećanje, jer su me opljačkali. Ali osvetit ću vašu, sva ta, da tako kažem, hm, poniženja.

Gleda me zamišljeno, čak se na koljenima malo odmakla od mog ramena i ruke nehotice prekrizila preko nogu.

– Gore je biti mrtav. Nije li, vojnice? Zovi me Georgia, čuješ li me? Dobro bi bilo da napokon izgovoriš i svoje ušljivo i sretno ime, pa da...

– Don Freeman, na usluzi, ma-dam...

– Ha! Ha-haha! Free man slo-bodni čovjek. Baš krasna šala to tvoje ime Dakle, Done Freemane, molim te ponizno, pokušaj, razgibati svoju stražnjicu i učini nešto kao muškarac. Jedini živi muškarac, kad već nisi tako postupio s koltom u onoj proklesoj kočiji. To mi duguješ. Navlačila sam te u bolovima u hlad i sva se izgrebla. Osvjestila te vodom. Težak si, čovječe, kao neki, neki bizon, što li...

Tu smo. Nanjušila je dok me vu-kla da sam ja zapravo »bizonski grobar«. Kad je sad bolje pogledam, iako imam nečuvenu glavobolju, na časnu konjaničku riječ, mnogo mi se više sviđa ovakva Georgia. Možda i zato što je na njoj manje ambalaže, dan je sparan i to je sad ne mora smetati. Ali noći ovdje znaju biti vraški svježije... I tako ova Georgia, sad kad je raščupana, manje dama i manje napuhana nego li onomad u kočiji...

– ...Hej, Done! Ne gledaj me tako. Svi vi muški... Da me ti nisi krivo razumio? Čovječe, nije mi više do toga za cijeli život ili bar ne dok se u nekom civiliziranom mjestu ne uvalim u mirišljivu kupku. Kad sam rekla da moraš djelovati kao muškarac, o nebesa, samo sam htjela reći: izvuci nas iz ovih govana? Shvaćaš li me? Done Freemane, zar ću još morati crveniti pred tobom, i to zbog mog sadašnjeg izgleda za koji nisam kriva?

Ne znam što ona čita iz mojih kolutavih pogleda, ali počinjem s mračnom inventurom naših suparnika, putnika bi li moje misli krenule drugim putom. Vjerojatno samo zato...

– Dva su putnika progutali olovo. Tog se sjećaš? Tko je bio sljedeći? Aha, mjernik. Jadnik je, još dok me prvi odvlačio u grmlje, predbmrtno hroptao.

– Znam. Zrno u grudima iz »springfildice« s tri metra nitko ne može preživjeti.

– E, da. Trgovački putnik, onaj s viskijem njega su nožem jer pri sebi nije imao ni centa. Samo one boce s pićem a u polovici obojenu vodicu. To ti je četvrti. Tada su pobjegli vozar i pratilac kočije. Pratioca su pogodili s leđa. To nisam mogla više vidjeti, čula sam ih gdje se hvale.

– Georgia, nas dvoje smo preživjeli. I nas dvoje ćemo osvetiti mrtve. Izvući ćemo se iz ove puštoji. Naoružati, stići ćemo do ljudi, neke naseobine, nekog šerifa. Nećemo i ne možemo zaboraviti na onog visokog tipa, onog ubilačkih očiju, i ti si mu vidjela ožiljak. Takvog ne možeš zaboraviti. Sustići ćemo ih i tada... Jedno je pljačka a drugo ovo hladnokrvno podlo ma-

sovno ubojstvo nevinih ljudi... Kad ti velim...

– Eto ga, moj muškarac! Ha-ha! Naoružati, sustići, goniti, osvetiti. Sad ti je bolje, iz tebe govori pravo muško. Jadni Done, da te ne pridržavam svom snagom, pao bi glavom u to kamenje. Zadovolji se s tim da ćeš imati vraških muka da sebe održiš u životu i malo pomogneš meni. Odveli su i konje iz četvoroprega »Wells Farga«...

II

Još u doba kad su armije Juga krenule u požrtvovno (tako su nam govorili) povlačenje, zamrzio sam pješaćenje. Moram li reći da su nas plavokaputaši ganjali odreda svi na konjima?

Georgia jedno nabada putom u svojim čizmicama s peticom iako sam joj savjetovao da iz svoje razbacane garderobe oko poluizgorjele kočije radije uzme svoje mokasine.

Što se mene tiče, gotovo sam »obučen«. Zamislite onaj prodavač uzoraka viskija imao je u sari čizme divan poklon za me. Dvojevi deringer, čini mi se, ručne izrade i dva metka velikog kalibra 45 u svojim cijevima. Deringer je neko vrijeme mirisao na noge svog mrtvog vlasnika, ali taj će miris za duga puta sasvim izjaviti. Razbojnici su dakako odnijeli moj kolt s meksikanskim opasajem zajedno s ostalim plijenom.

Georgia je posljednji put pregledajući mrtvog vozara i jednog od putnika slabe sreće u dvoboju s našim napadačima pronašla za nas dvoje po nož. Sve u svemu dobro smo naoružani obzirom na tužne okolnosti. No osim kutije s

nekim tamnosmedim kolačićima za dame, zaostale u Georgijinom kovčegu – nemamo nikakve hrane. Jedna prazna boca uzoraka viskija poslužiti će kao čuturica.

– Čuj me' osvetoljubivi dječake? Je li tvoja tvrda glava svjesna da će ovim, recimo to, putom po svoj prilici sljedeća kočija naići možda tek za tri noći i tri dana?

Nisam dječak i dakako da sam svjestan da se vučemo zapuštenim putom. Znam i to da vozaču i pratocu na visokom kočijaškom sjedalu neke kočije neće pasti na pamet da u pustolini zaustavljaju zapregu radi dvoje poderanih i prljavih skitnica što šepaju i nitko normalan ne zna kamo su nakanili. Teško da bi ih i moj deringer uspio zaustaviti. Ta pucaljka ubojito djeluje na pet-šest metara, a momci naoružani sačmaricama mogli bi je ipak shvatiti kao izazov. Zaista nisam nakanio upucati nepoznatog vozača nepoznate kočije.

– Možda nabasamo na govičice nekakvog stada. Ovo je i pravac govedarskih ekspedicija...

– Done, tko goni stoku u proljeće? Goveda su sad još premršava poslije zime...

I opet iskusna Georgia ima pravo...

– Dala bih lijevu čizmicu za osrednju pušku kojom bi ti ubio bar jednu od onih prerijskih kokoši. Vidiš li ih, čovječe? Lijepo, malo jato, rođeno za ražanj nad vatricom, ha?

Gledam nešto dalje niz jednolične brežuljke, još sive od stare trave i vidim tri pokretne točkice, ne veće od onih Georgijinih kokoši, ali mnogo opasnije.

– Trči za mnom!

– Da trčim? Zar te opet hvata groznica? Done, kamo ćeš? Lakše je po utabanom...

– Indijanci!

Napustili smo čistinu oko tog zlosretnog puta što vijuga do nama očito nedostižne postaje Rapido.

– Diši kroz nos da dulje izdržiš. I nadaj se, 'Georgijo' Georgijo, nas nisu ugledali, uh! Da smo jahali, već sad bismo bili njihova meta... Ovako...

Možda se onim Indijancima ne da potjerati konje, jer nas dvoje nemamo nikakvu kljusad. Čak nema ni pušku preko ramena... Uh, hajde, Georgijo, molim te...

Guram je pred sobom obim rukama i tako posrćemo nešto brže. Zaista ove žene iz saluna i hotelskih kartašnica ne mogu preživjeti u otvorenoj krajini.

– Čuj, me, mala! Ako nas dostignu, ne vrišti! Nemoj ih ni moliti za milost.

– To ćeš ti učiniti, je li, Done?

– Maši samo svojim nožem, Georgijo. Vitlaj nožinom, ali nemoj raniti ni jednog od njih. Na sreću ne bi ti ni pošlo za rukom...

– Zašto do vraga?

– Oni vole ratoborne ženske. Eto zato, uh! Žena koja kuka i zapomaže ne bi bila dobra indijanska žena. A ti si lijepa i s tom svojom nožinom svidjet ćeš se bar jednom od njih. Shvaćaš li što govorim? Uzet će te za ženu i to nije najgora sudbina: radati djecu njihovu plemenu. Ostavit će ti skalp...

– Čekaj malo, ne mogu tako brzo! Čuj, znači li to da Indijanci kao i vi, više vole kad im se žena postupno »preda«? Radije ću još malo trčati. Vuci na, Done, i nek se nose ti tvoji Apaši.

– Dakote, Georgia. Možda i Čejeni. Ovdje nema Apaša.

— Dobro, nek su i Dakote. Ali neka najprije oznoje stražnjicu, dok nas uhvate! Sad bih dala obje svoje čizme u zamjenu za osrednju pušku i šaku metaka. A ne znam uopće ni kakav si ti strijelac, uf...

To crvenokoso, čupavo i zadihano stvorenje, zbog kojeg napadači na kočiju nisu detaljno pretražili mrtvace pa tako ni mene dok mi je život višio o slamci, ta Georgia je na trenutke za me prava zagonetka. Molim vas, tko bi joj dao pušku u zamjenu za par ženskih čizmica u času kad su nam možda Indijanci upravo za leđima?

... * * *

Smrkava se već a nas dvoje još trčimo. Predasi su nam sve češći. Ipak odmičemo, kao da kasamo na konjima. A što ako su se meni, tamo na onom šugavom putu, Indijanci samo pričiniili? Jahali su jedan za drugim obronkom jednog od brežuljaka u daljini. Sa mnom se danas baš ne bi moglo računati kao s ozbiljnim izvidnikom. Ozbiljno sam jutros udaren. U nesvjestici odležao sam na podnevnom suncu. Do sada smo pretrčali bijednih desetak milja, dovoljno sporo da nas Dakote dostignu i na hromim ragama. Možda ih tamo i nije bilo, prevarile me moje inače pouzdane oči...

— Studeno je 'Done. Daj, me ne škrtari s tim jenkijevskim šibicama, dahće umorno Georgia izvaljena preko busena nalik vrijesku.

— Ne. Prenoćit ćemo bez vatre' Miss Weaver. I ne moljakaj više...

— Nosi se u pakao s tvojom južnjačkom ugladenošću, dječace. Ako mene pitaš, mislim da su me oni pljačkaši mogli odmah i ubiti, tamo uz cestu. Tko će, reci mi, preživjeti ovu hladnu noć? Ti možda, ja ne kanim...

Nagovorio sam je da to pokušamo. Uguravam njoj i sebi kroz ispućane usne i suho ždrijelo po nekoliko onih njenih kolačića. Pfuj! Slatki su preko svake mjere. A u boci nemamo više ni kapljicu vode. No boca namijenjena svojedobno dragocjenoj tekućini, poslužit će nam opet kad naletimo na prvu lokvu.

Dobro sam učinio što sam mrtvome mjerniku uzeo crni kaput, probušen i okrvavljen sprijeda. On mi to neće zamjeriti. Kaput će me sačuvati od upale pluća, i onako mi glava gori kao da ležim kraj peći. Moja suputnica ima preko bluze veliki vuneni šal, ipak nekakvu zaštitu protiv noćne rose. Ostalu svoju garderobu nije htjela nositi. Imam dojam da se Georgia više ježi i drhturi zbog štekta nja prerijskih lisica. Glasaju se blizu nas i love u paru. To znači da ženka već ima nakot i lisičići čekaju da im stari donesu šljuku, pridavljenu na spavanju. Ali i to, da se nitko nepozvan ne šulja u ovu malu jarugu. U suprotnom, lisice bi odavno zamukle.

— Georgia?

— Što je Done?

— Dodi k meni' djevojčice.

— Pa, tu sam...

— Ne tako. Sasvim. Prigrli me, ovako...

— Ipak si od potresa mozga pošasavio. Možda i od te jurnjave. Ja se već dobroano ledim a ti...

— Baš zato, Georgijo. Moramo preživjeti. To je sve.

Shvatila je što joj nudim. Zagrlio sam Georgiju kao što brat u slučaju opasnosti ogrli mlađu sestru. Sad njen šal može pokriti oboje. Povremeno se budim i osluškujem. Prigodice se i Georgia zakašlje u

nemirnu snu. Trljamo čizme jednu o drugu da nam se vlažni prsti ne smrznju u njima. Nadošla maglica skrila je hladni mjesec i sa sobom dovukla svitanje.

* * *

Moglo je biti gotovo podne kad se između nas i potocića ispriječila žica: uredno ukopani stupovi i tri reda bodljikave napasti, a osjećam da bih ovaj potocić sam mogao popiti. K vragu s tim velikim rančerima. Da, upravo to! Samo veliki posjednici stada mogu se razbacivati tim đavolskim izumom – žicom na kojoj konj i jahač lako može ostaviti komad kože, pogotovo ako jahačev konj nije izvježban za preskoke.

Tko u današnje vrijeme uopće može platiti hrpu momaka da istežu kolce, iskapaju za njih jame, pa zatim razvuku kilometre bodljikave žice? Tko, ako ne neki prokleti, bogati i umišljeni, bikoglavi vlasnik stotina ili tisuća krava?

Moja suputnica šuti i tupo dopušta da je pogurujem u leđa. Na izmaku je slabašne snage i još promrzla i pojačano žedna. Netko meni nepoznat, a odmah mrzak, iskočio je ogradu s ovu stranu bistro vode samo zato da se pošten svijet poput Georgije i mene ne može ni vode napiti. Ne može to tako, mislim bijesno, ali me oprezni dio mog karaktera ipak upozorava da nije mudro upadati u tuđe imanje, pogotovo ako te dočekuju bodljikavom žicom.

– Ja ne mogu preko te žice.

– Potrudi se, mala moja Miss Weaver. Hajde, zamisli da su to samo tri ušljive i bodljikave stepenice! A da se pokušaš podvući?

Navlačim donju žicu prema srednjoj. Georgia provlači glavu, pa jedno rame drugo i vijuga trbu-

hom. Suknja joj zapinje na povišenom, donjem dijelu leđa. To vam je tako, meni ništa ne polazi glatko u životu. Jedva sam je oslobodio u povratku.

– Poderala sam jedinu suknju, eto ti! Tvrdoglaviji si od vojničke mazge. Rekla sam, Done, da neću moći. Skapavam od žeđi i navlačim se tu s tobom. Što ti čekaš? Voda nam žubori pod nosom. Preskoči ti ogradu, iščupaj kolce, prepuzi ti ispod te svinjarije, ali donesi vode! Eto ti boca!

Pijemo svatko na svojoj strani te proklete ograde. Napokon mi kolče u gladnu želucu, ali mi se pamet bistri. Što da još učinim. Gnjuram bolnu glavu u potok. Najprije me nešto steglo kao kliještima oko ušiju. Ledena voda ispire mi upaljenu ranu. Kad sam izronio i stresao se kao psić, svijet oko mene odjednom izgleda lijepo podnošljiv. Duž ograde naišao sam na spoj dviju žica. Momak koji je spleo dva kraja zaista pošteno zadržuje svoj dolar ili dva na dan.

– Georgijo, hodi, moramo dalje! Ne znam točno kakvi su ljudi postavljali ovu odvratnu tvorevinu, ali ipak su ljudi i očito bijelci. Dat će nam nešto za jelo a meni možda i neki posao da zaradim za naš nastavak puta.

– Gdje vidiš te ljude, dječace? Lijevo i desno samo redovi kolaca i nigdje ni goveda ni jahača. Baš se pitam: čemu im služi ova oграда u toj pustoši?

– To samo znači da smo dospjeli na granicu zaista velikog imanja. Vidao sam takva, zovu ih kravljim kraljevstvima. Vlasnici su ograđivali svoj posjed od slobodnih stada bizona. U to sam vrijeme za strica Goodnighta skupljao bizonske kosti...

Etio izblebetao sam sve o porijeklu onih mojih dolara, kojih su me lišili ljudi, koji kao za šalu misle da nekažnjeno mogu pobiti putnike jedne poštanske kočije. Još jučer me Georgija upitala otkud otpuštanjem vojniku dvanaest kovanica po dva srebrna dolara. Toliko su ih razbojnici izbrojili čim su raspalili moj prsluk. Svota ih je začudila i oduševila, pa dalje nisu ni pretresali moje beživotno tijelo. Tako ni oni ni moja spasiteljica Georgia nisu saznali da u hlačama, na izvjesnom stidnom mjestu imam mali unutrašnji džepić sa još tri takva srebrnjaka. No sad sam sve izbrbljao. Što je glasnija žalosna glazba iz mog praznog želuca, sve mi više popušta samokontrola. No, Georgiju sada već mogu smatrati više nego prijateljicom.

— Ali, oprez, Georgijo. Ti jesi lijepa i spretna djevojka, no iz vlastitih saznanja znam da se ne trebamo suviše pouzdati u gostoprinstvo tih »kravljih kraljeva«...

— Done, molim te to prepusti meni, mislim svako sporazumijevanje s vlasnicima stada, ranča ili rudnika dijamanta. Mogu biti i suvlasnici željeznice. Takvi meni jedu iz ruke. Ja sam odavno naučila da ovdje na Zapadu, u svijetu vas muškaraca, jedna žena, slabo žensko stvornje, ne može ništa dobiti besplatno. No dovedi me lijepo do jednoga od njih i šuti, pa ćeš jesti do mile volje, biti liječen i izliječen. Što su bogatiji to ih lakše sredjem. Najteže je s takvima poput tebe: siromašni kao Indijanci iz rezervata a tvrdoglavi poput biznasa.

Međutim sudbina nam je dovela za vrat tipa u laganom kasu koji nipošto nije nalikovao bogatom Zapadnjaku.

— Hej, vi! Uzalud se krijete u tom draču. Izlazite s rukama do uha! Gazda me ne plaća da dangu-bim. Van skitnice!

Jahač je išao po našim tragovima. Od potoka dođe teren je vlažan i otiske naših čizama kroz mladu travu napipao bi i stari slijepac. Za našeg posjetioca ne mogu reći ni da je star, a kamo li slijep.

— To sam i mislio. skitnice — rasteže.

— Ne, gospodine! Varaš se. Mi smo žrtve...

Tako sam nagazio njenu nogu da je zamukla.

— Žrtve, a čije? Tebe pitam, momče!

— Čujte, dobri čovječe: Georgija i ja, mi smo zalutali. To je cijela istina. Želimo doprijeti do neke farme, ili naselja... Bit ću vam zahvalan da mi покажете — uzalud sam pokušao biti pristojan.

— Zašto se vi skitnice ne držite putova, ha? Tamo, u onom pravcu je farma Chendlerovih. To jest, ono što je ostalo od te farme koja neće doživjeti sljedeću jesen, he-he-he! Tamo bi vas dvoje mogli pristajati, kad bih vas ja pustio. Ali to ne ide. Naredenja gazde Snydera su jasna: skitnice nisu dobrodošle na njegovom teritoriju. Zato ćete se lijepo vratiti natrag do onog potoka. Ti ćeš na moje oči popraviti onu žicu, a dotle tvoja ženska i ja, mogli bi smo se zabaviti, he-he-he! Mislim da skapavate od gladi, to je posrijedi, je li crvenokosa? Ako me lijepo zamoliš... imam još u bisagama komad zdrave, sušene govedine. Bude li taj tvoj čovo razuman, a ti ljubazna, mogli bismo načiniti posao...

— Mi bi radije dalje. Samo ćemo proći vašim krajem, mister. Ogradu uopće nisam oštetio, radi se o spoju dviju...

– Dalje, a kamo goluzdravče? Do farme Chendlerovih te ne puštam. Zar te konj tako jako ritnuo, da slabo čuješ? Pusti tada ženu da govori umjesto tebe.

– Stranče, samo sam nezgodno pao, a idemo pješice...

– ...Pao s tude ograde, preko koje nisu htjeli vaši konji, he-he-he? Još si i drzak. Mene nazivaš strancem, posred našeg imanja. Čini mi se da ste vas dvoje baš od one vrste gamadi kakvu naš gazda ne trpi u svojoj blizini.

– Od kakve vrste, gospodine? – Pokušava Georgia s koketnim pitanjem.

– Vrste koja se potuca krajinom, stvara štetu na tuđim ogradama, prosi komadić pogače i nema čime platiti krov nad glavom. Ima vas sve više. U posljednje vrijeme kao skakavci nadolazite na granice imanja našeg šefa Dudleyja Snydera. Da, tako se zove, no gdje bi vi za njega čuli, vi ste... ološ.

Stvarno nisam u životu čuo za nekog Dudleyja Snydera. Ni njegov ušljivi nadglednik ograde od bodljikave žice nije mi u ovih nekoliko časaka prirastao srcu.

– ...A na Snyderovim pašnjacima ne možete ostaniti. Plašite nam stoku tim svojim izgledom, he-he-he!

Jahač u službi gazde Snydera zaišta se od srca smije, a pušku je dohvatio za cijev. Potjerat će nas kundakom kao toljagom po ledima. Srdačan i milostiv tip. Najprije je uzdom natjerao svog ridana porebarke na Georgiju Weaver. Moja prijateljica u nevolji pada na dlanove i klizi po travi. Nije čak uspjela ni zvučno opsovat, u čemu je inače vješta.

Izmičem njegovu kundaku. Ipak dva puta me upola prijateljski odaljamio po donjem dijelu leđa.

– Čekaj čovječe, da se dogovorimo! Ja mogu platiti tvom gazdi, samo da nas dvoje prodemo kroz...

– Gazda se zove Dudley Snyder, upamti to ušljivko, iako će ti biti posljednje. Ja sam plaćen, među ostalim i za to da skitnicama poput tebe utuvim gazdino ime u njihove tupe glave. Eto ti!

Podigao je pušku visoko i ja ugledah lijepo održavani kundak. Bez i jedne mrljice rde. Moja glava ne bi izdržala sudar s drugim kundakom u ova dva dana.

Snyderov jahač je uvjeren da sam bezopasan, onako izgreban, okrvavljenog poveza oko čela i bez remena s oružjem oko bokova. Razigrao je konja i namjerava me udariti kundakom kao da sam neposlušno goveče u koralu. Još gore, jer na govedo bi spustio laso, a mene cilja kundakom!

Plešem predsmrtni ples. Zašto se u posljednje vrijeme svi trude da mi onemoguće put u Wyoming?

U glavi mi trešti smijeh strica Bizonove Kosti i riječi: »Kad bizon krene celom na te, više ne vrijedi razuvjeravati ga, dječake moj. On je odlučio, ha-ha-ha.«

Ni Georgia koja nas užasnuta gleda, ni momak udobno smješten u dobru sedlu nisu vidjeli taj munjeviti pokret.

Učili smo ga od naših vojnih vodiča iz plemena Pyma. Tobože zaklonite glavu pred neprijateljem lijevom rukom. I kad vam više ne može pročitati ništa iz očiju, desnicom izbacujete nož, poput djelovanja opruge...

Njegov konj nosi ga još desetak skokova. Moj prognitelj tad izne-

nada ispušta uzde i pušku i strovaljuje se polako konju niz vrat. Nisam siguran vrišti li to Georgia ili nijišti konj uznemiran mirisom ljudske krvi, jer hitam da se dokopam dugih lovačkih uzda. Lijepo odgojeni konj će se zaustaviti čim mu se uzde objese niz žvale prema zemlji. Na moju sreću neznanac koji se upeo da mi dokaže kako je vjerni sluga nekog tamo Dudleyja Snydera, postupao je sa svojim konjem pažljivije nego s ljudima. Ridan je zastao i – hvatam uzde.

– Done, on je...

– Jeste, Georgia. Ugušila ga je vlastita krv a ni imena mu ne znamo. Samo ime njegovog gazde. Ovaj momak je, kako reče, samo izvršavao naređenja tog Snydera. Vidiš li djevojko, čak mu je uspjelo da me natjera da zapamtim ime njegovog šefa. Zato mislim da ga taj Snyder mora imati na savjesti.

Brišem svoj širokobridi nož o travu a užasnuta Georgia okreće svoju lijepu glavicu. Jadnica, na putu kojeg je planirala kao udobnu vožnju do Rapida, već se previše nagledala mrtvaca.

No ona me preko ramena gleda začuđeno i sa strahom.

– Kako si sad mogao, Done? Zašto nisi radije upotrijebio deringer? Manje je krvavo. Bože, što li ću još doznati o tebi... Gledala sam kako te naganja, ali uopće nisam opazila...

– U tome i jeste stvar. Da si ti vidjela nož, ugledao bi ga i on, i to prije tebe.

Uvjeravam je da nas ovaj Snyderov pas gonič nije kanio gladiti kundakom puške po glavi. Nož mi je najprije pao na um i ne stvara buku.

– Pa, dobro, Done. Možda imaš pravo. Čuj me, dječace, sad imamo

konja i nadam se da je pješačenju kraj? Zar ne?

– Ne.

Opet me Georgia ne razumije. Najprije konj nije naš. Ukrasti konja, ovdje znači sebi ovjeriti smrtnu presudu. Kolege ovog momka potražiti će ga prije ili kasnije. Čim naidu na njegovo truplo, počinje potjera za nama. Konj s dvoje ljudi u sedlu ostavlja duboke tragove...

Znam da je Georgia sad zadighana, ranije, premorena, silovana, pregladnjela, na rubu je i nervnog sloma. No, mora mi pomoći. Natovali smo na konja njegovog mrtvog gospodara. Truplo vezujem lasom za stremene. Konja smo ipak olakšali za pušku, municiju i onu sušenu govedinu u bisagama. Čuvar imanja Dudleyja Snydera začudo nije opisivao revolver. To bi moglo značiti da ranc za čiji račun jaše nema suparnika ili protivnika. Čovjek se naoružao puškom zbog vukova ili poneke skitnice, ološa poput mene i moje suputnice Miss Georgije Weaver. No da ću je imati prilike vidjeti okupanu, lijepo obučeno i namazanih usnica, čak ni sirovi kravar što je ovaj mrtvac bio za života, ne bi Georgiju ubrojio u ološ.

Vjerujte mi na riječ da ljubim konje, više nego li kupovne žene. Nisam li stasao u najponosnijoj konjici današnjice? Ipak sam bodljivakom granom isprašio ridana po sapima. Vec i onako uzbuđen mirisom krvi koja još kaplje iz rane njegova gospodara, pastuh je divlje odgalopirao, ritajući se u trku.

– Hodi, Georgijo! Upravo sam uputio svoju posjetnicu prema meni nepoznatim štalama gazde Snydera. Ne znam u što će se izro-

diti to prvo upoznavanje s njim, ali upamti: tvoja lijepa crvenokosa glavica nije bila umiješana u ovaj obračun. Taj se tužni događaj tiče samo mene i mrtvaca koji je upravo protiv svoje volje odjahao. Mi u obitelji Freeman nikad i nikome nismo dopuštali da nas naganja poput teladi u toru. Ni kad je napasnik bio dvostruko jači od moje obitelji. Ne smiješ sa čovjekom kao s juncem, zar ne, draga?

– Napokon imaš pravo. Najbolje je odmagliti s ovog mjesta. Ali, kamo, Done?

– Tamo, eno tamo. U onom pravcu je nekakav ranč. Chendlerovi. Onaj momak je doduše rekao da neće preživjeti do slijedeće jeseni. Ali tako se dugo ni mi ne kanimo zadržavati u ovoj pustolini. Što ne valja s rančem, to ćemo shvatiti čim ga ugledamo, ali nikad nećemo saznati što je s tobom kanio zlosretni onaj Snyderov kauboj, da si pristala da ga lijepo zamoliš za ovu govedinu. Polako je žvači da ne dobiješ grčeve u želucu!

III

Koraćamo niz obronak prema štaglju i maloj brvnari postrance u dolini ispunjenoj mladim stablima jabuka i smišljamo našu pričicu. Farma tog Chendlera doima se miroljubivo, no meni je dosta iznenađenja.

Zasad dolazi u obzir jedino naše liječenje i odmor. Vidim jednim pogledom razvaljenu ogradu malog korala za kroćenje konja, dvije pitome krave na ispaši podno nas, izvrnuti plug u korovu kraj pažljivo ogradenog vrta.

Ni trećim ispitivačkim pogledom nisam ugledao ni jednog konja uz kuću. Ne vidim ni jedno sedlo na ogradi trijema ispred kućnih vrata. Farmeru, kojeg je Snyderov pokojni jahač spominjao kao izvjesnog Chendlera, očito ne cvatu ruže. Ali upravo to mi se nekako čini izvjesnom malom garancijom da ćemo u onoj brvnari Georgia i ja biti ponudeni skromnim toplim obrokom, a moja suputnica i mekim ležajom. Ja se zadovoljavam gunjem i kukuruzovinom u oronulom štaglju...

– Done! Ono je puška. Tamo kroz prozor. Kamo sad? Da legnemo u travu...

– Hodaj polako dalje, ljepotice. Cijevi te puščane mjere nas već posljednjih trideset koraćaja. Ja ću odložiti svoju pušku.

– To s puškom vam je u redu, mister! Sad stanite i vas dvoje. Imamo vas na nišanu.

– Gospodo, stali smo, Georgia i ja Don Freeman.

– Done, tebi je ono ženski glas?

– Naravno, Georgia. Nasmiješi se! Ta dama namjerno govori dubokim glasom, dok njen muž vreba na nas iz šupe, ili sa štaglja. Oni žele da pomislimo kako su na farmi dva muškarca, što bi značilo da je prednost na njihovoj strani.

Oslušujemo glasove iz brvnare.

– Nema smisla, Jenny. Ono dvoje su odložili jedinu svoju pušku. Vidiš li da već dugo pješače. To nije trik, ne izgledaju mi ratoborno.

Netko od onih u brvnari ima fini sluh i prepoznao je umor i strah u Georgijinom glasu.

– Držim vas na nišanu i zato još ne mičite!

U sjeni trijema, još djelomice u mraku dovratka stoji visoka vlas-

nica dubokog glasa, kojim je prevarila Georgiju ali ne i mene.

– I? – Poslovno pita crnokosa domaćica tamne puti, a sačmaricu drži vješto uz bok.

Bogme, ta zna gadati i ne prino-seći pušku k ramenu, misli jedan dio mog mozga.

Stvarno je nečuveno što li sve u današnje vrijeme ti mali rančeri moraju naučiti svoje žene. Svaka čast. Tako se puca u konjici, pogotovo ako vaš konj ne voli da mu ispaljujete pušku iznad njegovih finih ušiju.

– Zalutali smo, gđo Chendler. Lutamo već tri dana i Georgia, a ni ja, ne bismo odbili šalicu kave.

– Zalutali, a odakle?

Novo pitanje nešto je duže od prvog.

– S puta za Wyoming, gospodo. Na žalost satrili smo naše konje. Da, bježeći. Bilo je: ili životinje, ili naša dva skalpa o pojasu nekog od ratnika Dakota.

To je ta mala putna laž koju smo Georgia i ja dogovorili da ćemo je pričati.

Georgia zasad šuti i, kladim se, proučava moju sugovornicu. Ja razgovaram tek da se nešto priča a svako moje oko samostalno i u svom smjeru ogledava gdje li će se ukazati puška muža ove stasite žene brončane pusti. To s kolutanjem mojih očiju, ne čini me u takvim trenucima baš privlačnim momkom, ali mi je po neki put spasilo život...

– Daleko ste sedamdesetak milja od bilo kakvog puta, ako ne kani-te prema posjedu Snyder. Mislim da ste već prekoračili prag Wyominga. Tu je negdje granica. Moj je muž tako govorio. On zna čitati državne karte...

Njen muž! Pa naravno. Samo još da taj čovo zaključi kako smo nas dvoje miroljubiv par, pa će izaći iz busije i uskoro ćemo jesti njihov grah i piti njihovu kavu, ili bar kusati neku od onih juhica što ih farmerske žene kuhaju od povrća.

– Čekajte! Tko vam je rekao naše ime?

– Jahač, čuvar posjeda nekog Snydera, – odlučio sam da joj kažem istinu. – Možemo li prići?

– Čemu? Nema ovdje ničeg za... strance. Osim vode... Pih, voda! Georgia u našoj boci ima još jednu litru iz onog Snyderovog potoka.

– ... I taj vas je jahač pustio da podete svojim putom?

– Pa, nije nas mogao natjerati da zbog njihove ograde pješice zaobidemo cijelu pokrajinu! Mislim, ona brda i doline...

Ni tu nisam slagao. Stvarno, tom Snyderovom čovjeku naum nije uspio.

– Oni sve mogu. Ili si to umišljaju...

– Gospodo Chendler, ako vam je po volji, platila bih vam za uslugu – reče Georgia.

Pazi ti Georgiju! Skida čizmicu, zar je sad smeta neki kamenčić? Nevjerovatno. Moja suputnica iz čizme izvlači tri zgužvane novčanice i ispravlja ih na povjetarcu, kao da njima draži onu tamo krajnje opreznju ženu. Zato sam je nosio na ledima preko običnog potocića. Čizmice su njena tajna banka i radije je šepala njima nego da ih zamijeni za svoje mokasine.

– Na ranču Chendler ne možemo ništa prodati što bi vama trebalo. Gospodice, uzalud vadite vaš novac! – reče žena.

– Ali, gospodo! Tanjur hrane, bez koje ćemo propasti? Malo tople tekućine i prostor pod krovom da se naspavamo?

– A možete li odraditi ono što želite dobiti?

– Done, kako to ona misli? Da joj isvijetlam štednjak ili njenim klincima operem gaće?

– Hej, gospodo Chendler. Ja sam za dogovor. Neka vaš muž kaže samo jednu riječ i timarit ću konje, dognati vaše stado, orati zemlju. Za to će vrijeme Georgia...

– Dosta brbljanja. Pokažite najprije svoj revolver.

– Nemoj, budalo... – cijedi kroz zube Georgia.

Vadim iz džepa deringer.

– Samo to? Ta igračka?

– Vjerujte mi na riječ, gospodo. Izgubio sam svoj revolver. To se na žalost također događa. Nemam ga, samo ovo.

I meni ovo natezanje postaje sve teže. Što je sa svim ljudima u tom kraju? Dosad smo iz upoznali dvoje, ali ti su zaista nakrivo nasađeni, ili ih je priroda učinila tako grubima.

– Vjerujem vam na riječ. Imate pušku, ovu damu i deringer, a nemate nikakav kolt ili nešto slično. Vi, djevojko, vratite se po njegovo oružje, da ne zarđa. A vi pridite do trijema i spremite u džep svoju igračku. Ja ću odložiti pušku. Bojite se mog muža? Nema ga na farmi... A meni i Jenny se čini da vam možemo vjerovati.

Odmah tu, na trijemu, dobili smo po komad pogače od raži i kuku-ruza, komad mesa sličan onom što smo ga sažvakali poslije žalosnog susreta sa jahačem ranča Snyder. Djevojčica Jenny broji naše gladne zalogaje svojim tamnim očicama, koje kao da je posudila od mame.

– A sad na posao. Kava će doći na red kad zađe sunce. Ranč ne napreduje bez rada. Kad ste već vas dvoje krenuli u divlje krajeve,

morali ste se pripremiti da podnesete teška fizička iskušenja i nasilje koje vlada krajem. Mislim da u cijelom Wyomingu, ili bar dok ne napustite »Snyderovo kraljevstvo« morate biti sposobni za oboje... Žena vas zove Don, i kako još?

– Don Freeman, na usluzi, gospodo!

Obje žene šibnule su me pogledom postrance.

– A tako, to je već bolje, mister Freeman. Svida mi se vaše prezime.

Nešto poput blijedog nagovještaja smješka ukrasio je pune usne naše stroge domaćice.

– Ja sam Helen Chendler, moj muž John Chendler, on je otac naše male Jenny i vlasnik ovoga što je nekoć bio lijep i izgledan ranč Chendlerovih...

Helen se zagleda u Georgiju i ova je zadržala zalogaj.

– Vi, vi ste njegova supruga?

– Dakako, gospodo Chendler. To je bar ... – rekoh.

– Ja, ne... – Georgia me iskosa odmjerila i mirno gutala svoj zalogaj. Zatim govori našoj domaćici kao da mene ovdje nema: – Ne. Nisam žena misteru Donu Freemanu. Još ni ne spavam s njim, iako mi je drag. Samo smo putnici, koji su jedno drugome dva puta spasili život. Tako, kad smo to raščistili – recite mi, Heleno, hoćete li moj novac za jelo ili da sad prestanem jesti? Jer sve što znam raditi, bar dok smo u ovoj divljini, vi mislite da znate bolje od mene.

– Čujte me, obje gospode. Sad sam opet jak kao bizon, ili tako nešto. Gdje je taj posao? – pitam hrabro. Iako u konjici nismo prečesto brbljali s damama, čini mi se da bi sad s jezika ovih tu žena iznad moje bolne glave mogle sijev-

nuti otrovne strelice. A čemu to? Lijepo smo ispraznili pola smočnice ove hrabre žene. Sad joj treba pomoći u farmerskom životu.

— Za početak sjekira vapi za muškom rukom! — Helen se odjednom zvonko nasmijala, tako da je Georgia i Jenny gledaju raširenih očiju.

Žene su mi premotale glavu i žitom rakijom isprale skorenu ranu. Protestirao sam zbog takvog traćenja plemenite tekućine i uspio dobiti u usta dva gutljaja tog pića zaostalog od Heleninog muža. Zatim sam cijepao drva. Najprije je trebalo pošteno brusom dotjerati sjekiru i čvrsto uglaviti ušice na držak.

Sudeći po sjekiri, Helen Chendler samuje na ranču najmanje pola godine. Zato i imanje Chendlerovih tako izgleda. Dok se Georgia i ja oporavljamo, rado ću pomoći koliko mogu.

* * *

San mi je ličio na pad u meki ponor s mirisom slame, ali zato su-tradan odmoran i čio popravljam krov na štaglju. Noću je kišilo i promočilo me, ali ja nikako da se probudim. Kraj mene nije bilo ni Georgije ni bilo koga drugog da me pomakne s mjesta na kojem je kiša prskala iz rupe na krovu.

Georgia je ostala spavati u prednoj prostoriji u kući. Nismo li našoj domaćici lijepo bili objasnili da nas ne ubraja u supružnike? Helen spava s kćerkom u pokrajnjoj sobici. Još za vrijeme večere opazio sam da iznad njihovog kreveta počiva ona obiteljska sačmarica. A večera? Ona farmerska juhica i na sreću — kava.

Uzdužno sam prelomio dvije deblje oblice i dobio četiri nazovi —

daske. Rupu na krovu štaglja lijepo su prekrile.

S tog povišenog mjesta sad vidim dva jahača. Eh, Done Freeman, rekoh sebi, što bi bilo da se jutros nisi uzverao na taj kokošinjac od štaglja. Kad čovjek u nepoznatom kraju smakne nepoznatog čuvara s nikad viđenog veleposjeda, mora što prije nestati iz tog kraja. To je životno pravilo broj jedan.

Ako to ne može učiniti, tada mora stražariti i otvoriti dobro oba uha.

— Gospodo Chendler! Imamo goste. Nudim vam razmjenu: Vi meni sačmaricu a ja vama svoju pušku. Jenny i vi u kuću, ja ostajem sam u dvorištu. Ne pitajte zašto. I brzo odlučite!

— A ja? Zar me već zaboravljaš?

— Georgijo? Ne, nikako! Za tebe imam deringer. To je oružje koje si imala priliku vidjeti na djelu. Ti u štagalj! Da bi me istjerali s trijema, ona dvojica moraju projahati kroz dvorište i natrag uz štagalj. Djevojko, pucaj samo ako me rane već u prvom naletu. I samo kad ti obojica okrenu leđa.

— Čujte, Done. Čak i ako su to Snyderovi jahači, čemu takva panika. Još jučer ste bili grdno uvrijeđeni kad sam sačmaricom oćekala vas dvojce.

— Znam za valjani razlog da nam se približavaju baš jahači vašeg moćnog susjeda.

Susjeda? Prokletstvo, čovječe! Mnogo više od toga je taj Snyder. Prije dvije godine ranč Snyder je od imanja mog muža razdvajalo punih četrdeset milja pašnjaka i šume. Danas njegovi predradnici tvrde da smo mi Chendlerovi na njihovoj zemlji. Ipak, čemu toliki oprez? Još nam nisu zapalili krov.

Iako mi je Snyder otjerao stoku i mog su muža po svoj prilici njegovi...

– Helen, mislim da to morate znati. Dogodilo se jučer prije podne. Onemogućio sam jednog od njihovih jahača, nadglednika ograde, što li. Čovjek nas je napao.

– A Don mu je satjerao svoj bowie u grlo!

– Nemoj, Georgia, pred malom. Uglavnom, mrtav je. Ako kažete i jednu riječ da osuđujete moj postupak, nas dvoje ćemo hitro napustiti ranč i vi nećete imati neprihoda.

– Ostanite! Kad sam vas već primila, sad ću snositi i posljedice. Ponašate se do sada pristojno i prijateljski. Zараđujete za svoje jelo.

Konjanici upravo u laganom kasu prolaze kraj Heleninih krava.

– ... I najvažnije što ja vama moram reći: Opravdano sumnjam da je ta banda Snyderovih pljačkaša načinila od mene udovicu, a mog muža Johna Chendlera mučki negdje ubila.

Nazdravlje. Dakle, ova dvojica na konjima već su se pripremili za posjet neprijateljima. Kako to da Helen odavno nije uzela Jenny za ruku i odmaglila odavde što je dalje mogla? No, za takva nagađanja više nema vremena. Jahači su upravo zastali subočice skrivenoj Georgiji i njenoj pucaljki a licem prema sačmarici koju sam namjerice uperio u pod trijema.

– Oho. Vidi, Smoky! Lijepa Helena ima muško društvo!

– Da. Neka skitnica, gora od njenog muža, hi-hi-hi!

Očito ljudi što svoj grah i govedinu zarađuju jašući za gazdu Snydera ostale ljude na ovom svijetu smatraju skitnicama i ološem.

– Vi ste na ranču Chendler. Kojim poslom? – Pitam hladno i tobože nezainteresirano.

– Ranč Chendler! Hi-hi-hi! Čuješ li ti ovo Smoky. Ta hrpica skucanih dasaka, to je ovom momku ranč? I sve to trpimo na imanju našeg gazde Dudleyja Snydera. Tome se moraju nasmijati i ove rage pod našim sedlima. Vi niste nikakvi rančeri, naprosto uljezi, koje ne znam zašto još uvijek trpimo ovdje.

– To je laž! I ti to dobro znaš, Ervine Crameru. Moj je muž okoličio ovo zemljište i za to dobio državnu potvrdu još prije nego što smo čuli za tebe i tvog Snydera!

Momak kojeg je Helen Chendler s prozora brvnare glatko nazvala lašcem žvače u prazno. Nešto zbog iznenađenja a djelomice i zbog bijesa koji mu se u rumenoj boji razliva niz čelo ravno u neobrijanu bradu. A, bogme i vrat mu je pocrvenio.

– Tako? Da mi to kaže neki muškarac, znao bih što mi je činiti. Taj bi majčin sin morao to i dokazati i to odmah. Zar ne, Smoky?

– Dakako, Erwine! Nećeš sad zbog Heleninog lajavog jezika potezati na nju revolver. Stara je priča da ona svakog živog s ogromnog imanja gazde Snydera optužuje da je kriv za propast ove ušljive farme i nestanak njenog muža. Taj krakati John Chendler, ljubitelj mješanaca, čini se meni i nije bio tako glup, kao većina zemljoradnika u Wyomingu. Shvatio je naša razložna i prijateljska upozorenja i lijepo nestao s farme. Lijepoj Heleni ne preostaje ništa drugo nego da nas optužuje za nešto što se dogodilo samo u njenim usamljeničkim snovima.

– Upravo to, Smoky. Zaista, kad ćeš već jednom odseliti, Heleno Chendler? Shvati: tvoj te muškarac lijepo ostavio nasukanu na ovoj traljavoj zemlji koja je jedino dobra za ispašu naših goveda. Ako nemaš kamo, vrati se svome plemenu.

Ne volim kauboje koji drže govorancije kao oni političari što po naseljima održavaju skupove uoči izbora za šerife ili gradonačelnike.

– Skrati to nabadanje, prijatelju.

– Je li? Sam si to tražio. Smoky, na posao! Pretražit ćemo malo to vaše gnijezdo...

– Stoj! – Pomičem pušku na više, do visine koljena bradonje kojeg Helen naziva Erwinom Chendlerom.

– Tko vas je pozvao da sjašite? U vašim rukama ne vidim nikakve darove za vlasnicu ovog ranča, koje biste vi željeli spustiti u travu...

– Prijetiš li ti nama s tom sačmaricom, ha?

– Ne znam, što se tebi čini, možda ne a možda i da. No, da se razumijemo: moja šefica gospođa Chendler je jednog od vas nazvala lašcem. Ona me zapošljava, plaća i hrani. To znači da smo ova sačmarica i ja zato na ovom trijemu da u svakom trenutku dokazemo svaku riječ gospođe Chendler.

Obojica Snyderovih jahača podboli su konje. Odmah su se razmaknuli jedan od drugoga. Taj trik poznajem i ne prestajem pratiti pokrete ruku Erwina Cramera. Dode li do pucnjeve, on mora biti svjestan da će prvi pobrati puni snop moje sačme. Njegov kolega Smoky i onako je sad u vidnom polju Helene Chendler a puška koju sam joj dao, podmazana je mojim

rukama i precizna na manjim udaljenostima poput svih tvorničkih henrijevki.

– Slušaj, hej? To nije fer. Imaš me na nišanu, a ja bih trebao tek povući svoje oružje.

– Nije ti dovoljno fer? Dobro. Izvuci svoj kolt polako i drži ga u visini čizme. Zatim ga možeš napeti i uperiti u mene, kad god ti se svidi. Je li to dovoljno fer, Crameru? Poslije onih uvreda na račun moje gazdarice ne možeš očekivati bolji postupak, bar ne ovdje u tom vašem Wyomingu.

– Čekaj, hoću znati s kim bih se imao boriti zbog toga što sam »uvrijedio« jednu poluindijanku?

– Zovem se Don Freeman i dolazim iz Kansasa.

Dok to govorim, pomišljam kako sam bio slijep. Tamnija put Helene Chendler potječe dakle od toga što u njoj ima indijanske krvi a ovi sirovi momci joj to uzimaju za zlo. Zar ne vide budale da joj to porijeklo samo doprinosi ljepoti?

– Slušaj, Freemane, nas smo dvojica i nismo zelembači. Iza naših je leđa Snyderovo kravlje kraljevstvo. Čovječe, čak ni naš predvodnik Jeff Ožiljak ne zna za broj Snyderove stoke. A ovaj, tu do mene, Smoky ne zna taj broj ni napisati. Sto tisuća grla. Razmisli, toliko goveda čuva armija više od stotinjak ljudi. Shvaćaš li koga izazivaš? Snyderov posjed velik je pola milijuna hvati. To je pokrajina, čovječe! Mi smo ovdje da izvršimo Jeffov zadatak. Tražimo našeg druga Tobiasa Brooka. On je pazio na južne granice naše grofije. Ako se jednome od nas nešto dogodi...

– Šalje vas Jeff Ožiljak? Kakvo vam je to smiješno ime...

– Čuješ li ga Smoky? Predradnik Helenine farme hi, hi! Ako upoće upознаš našeg vođu, a sve

mi se čini da bi mogao, tada ti se ni on ni njegovo ime neće činiti smiješnim. To je nadimak, a pravo mu prezime nitko ne zna. Jeff ima gadan ožiljak ispod lijevog oka. O tome nikad ne govori, ni pijan. Zovemo ga jednostavno Jeff Ožiljak, a neki momci tvrde da je svoje prezime ipak rekao glavnom gazdi. No, hoćeš li brzo u grob, pitaj ga, kad ga sretnes otkud mu onaj ožiljak i kako da ga drugačije osloviš.

— Mister Freeman, mi samo tražimo tragove našeg druga Tobiasa Brooka. Jesi li ti već dugo na farmi Chendlerovih? Ako ovdje radiš dulje od tjeđan dana, morao te otkriti i Tobias Brook...

Smoky vidi da od pucnjave neće biti ništa jer njegov kolega Erwin ne pčteže svoju pucaljku iz toka. Ali znam da nije svjestan da me ovo njegovo pitanje teže pogodilo, nego da smo pripucali.

— Nismo nikoga od ljudi vidjeli ovih dana. Dona Freemana sam uposllila da sredi sve oko kuće. Zatim će utvrditi granice našeg ranča. Tako da se to zna.

— A je li? Čime će on to utvrditi te tvoje granice, lijepa Heleno? Nešto te ne vidamo u posljednje vrijeme u mjesnom dućanu. Dok tamo čekaju na tvoj dolar, mogli bi skapati!

— Čime? Namnožilo se nekakvog kolja i bodljikave žice po našim pašnjacima. Moj predradnik će te kolce »iznikle« na mjesecini počupati i postaviti na pravo mjesto. Za taj posao smoći ću šaku dolara. Tako da znaš, Crameru, i to poruči svom »kralju«. No kako si ti mala riba u vašem kraljevstvu i ne stigneš ni ulaštiti čizme Dudleyju Snyderu, ispričaj to što ti sad velim svom šefu Jeffu Ožiljku. Tako će moje riječi sigurnijim putem došći Snydera.

— Zaista, Crameru, ovdje na farmi nema tog vašeg Brooka.

— Pa to znamo od jučer. Stigao je k nama. Nisam li rekao da mi samo ispitujemo tragove...

— ???

— To ti ništa ne govori, je li? E, pa, Brooka je jučer ili najdalje prije dva dana netko upokojio. Vratio se na svom konju, ali prerezanog vrata. Sad Jeff Ožiljak hoće znati tko to vršlja duž naše jugoistočne granice. Netko malo nalik na sitnog radnika s uboge farme.

— Možda Indijanci? Ovdje se pojavljuju s vremena na vrijeme. Zar ne gazdarice? — Valjam ja svoju omiljenu temu.

— Ne znamo. Snyder i Jeff misle da Brooka nisu sredili Indijanci. Indijanci bi, to svatko zna, uzeli Brooku konja i skalp, i odjeću, a ne samo pušku...

Hrabro ispaljujem pitanje:

— Zar vam nisu naredili da se vratite po tragovima tog konja?

— To smo i učinili, ali noćas je kišilo iza onih brda. Otkrili smo mjesto gdje je Brook pao smrtno pogođen. Jedna kiša ne može isprati ljudsku krv. Dalje je sve nejasno. Polegla trava se ispravila... Ako si vićan zemlji, govedima i konjima, znaš i sam... Zato smo dojahali ovamo. I nije nam žao, zar ne, Smoky?

— Dakako, Jeff Ožiljak će imati što čuti.

— A to što ćemo mu isprićati neće mu se uopće svidjeti.

— Zar? U mom kraju susjed se veseli kad njegovu susjedu pode za rukom da unajmi novog radnika. To je preduvjet da neka farma napreduje.

— Hi-hi-hi! Napredak Chendlerove farme, hi-hi-hi! Hej, Freeman, zar Helen Chendler i s tobom igra dvostruku igru? Jadni momće! Kad te unajmljivala očito je na te bacila neke indijanske uroke iz svojih crnih očiju.

— Što god poduzmeš, Freeman, slabo će vrijediti. Ova se farma rasformira. Do jeseni Helen i njena djevojčica napustit će farmu milom ili silom. Naši će je otkupiti ili zauzeti. I ti tu ništa sam ne možeš učiniti. To ti je morala reći lijepa Helen. Posao ti je kratkog vijeka.

– Ja ću otići kad to odluči gospoda Chendler. A vi ćete odjahati odmah!

– Tako je. Done. Izlomatali ste te svoje kravarske jezičine. Ovdje tražite nešto, što ste već našli. Lijepi izgovor za obično špijuniranje. Sada, kad znate da farma ima predvodnika, prenesite Dudleyju Snyderu da ću sada trebati i svoju zemlju.

IV

Pet dana poslije posjeta Snyderovih jahača našoj farmi, (tako sam u mislima počeo nazivati posjet Helene Chendler), osjećam se kao kod kuće.

Mala Jenny me odvela do skrivenih jaruge s vrelom u kojoj su njena mama i ona skrile zimus nekoliko odbjeglih krava iz malog stada Chendlerove stoke. Stado su nepoznati jahači odagnali odmah po nestanku Johna Chendlera. Tako tvrdi Helen, ali ja sam uvjeren da je to djelo onog Cramera i Smokyja. Ili nekog tko prima plaću od veleposjednika Snydera. Znam ja za takve stvari.

Poluishranjene i mrzovoljne životinje i njihovu jadnu telad s mukom sam otjerao na ispašu bliže farmi. U oranju teške zemlje mora pomagati i Georgia.

Ona vodi dvije mazge kojima je lukava Helena prema indijanskom običaju sputala prednje noge i također ih skrila u okolici neprestano se bojeći da bi joj veliki »susjed« mogao jedne noći spaliti štalu i štagalj. Obnovio sam žig Chendlerovih, obično slovo »C«, koje svatko može preinačiti. Ipak sam njime žigosao telad. Sijem i ječam. Iskopao sam zemunicu, tri milje od farme, pod sljemenom brda što zaklanja farmu Chendler od sjevernih vjetrova.

Onaj osjećaj da sam »kao kod kuće« očito u mojoj glavi izaziva drugi osjećaj, da sam doslovce

spao s nogu. Tako je bivalo i kod kuće. Eto, to vam je farmerski život. Takav život želim i sam sebi organizirati još dublje na Zapadu, u srcu Wyominga.

No nisu li me već pretekli ljudi od mene neizmjereno više gladni zemlje i vlastite stoke? Isaac Goodnight nam je običavao govoriti da će uskoro opaki pustolovi, bezobzirni borci i gulikože zaposjesti silom oružja sve slobodne terene u želji da u novac pretvore sve što im zemlja može dati. Eto, sad smo Georgia i ja, službenici Helene Chendler, »susjedi« jednog takvog mlatipare koji misli da je dovoljno unajmiti pedesetak pušaka i revolvera da bi čovjek postao bogomdani bogatun.

– Ludi moj Done! Zar ne shvaćaš da nam ona ne pomaže? Cijedi iz nas jednako kao što taj famozni Snyder cijedi male farmere uokolo, ili svoje najamnike!

Tako govori bijesna Georgia dok se trucka na drljači, kao uteg, a ja upokorujem mazge odvikle od rada na oranici.

– Zaradujemo za život, djevojko. Pomažemo dobrim ljudima.

Tako odgovaram nezadovoljnoj gradskoj ljepotici a u glavi mi bubnja misao kako je dobro što smo slučajno nabasali na farmu Chendlerovih i tu bacili sidro...

Silno me zanima kako izgleda predradnik Dudleyja Snydera, tip, kojeg su nam pokušali opisati Smoky i Cramer. Momak koji se odaziva na ime Jeff Ožiljak. Voda napadačke družine na poštansku kočiju »Wells Farga« ima također ožiljak na licu, koji sam predobro upamtio. Sad još želim vidjeti i nagrdeno lice Jeffa Ožiljaka.

– Zaradujemo? Do vraga, Freeman! Zar si stvarno toliko naivan da još nisi shvatio kako ja za jednu noć u pristojnom lokalu i u pravom društvu mogu sama zaraditi više no što vrijedi ova smrdljiva farma. Hajde, reci mi: što ti je »lijepa Helena« odgovorila kad si ju

pitao, hoće li nam posuditi mazge da otklipšemo do tog mjesta! Kako li se zove?

— Three County. Mjesto na pola puta između nas i sjedišta Snydera. Trgovina i štala. Tamo je i neka rijeka, na njoj su doseljenici sagradili skelu, ali je sad drži Snyderov čov. Svi moraju plaćati vozarinu. Preko rijeke počinje put kojim možeš...

— Pitam te, što ti je odgovorila?

— Helena misli da su mazge sad najpotrebnije za oranje.

— Gluposti! Za pare koje sam joj ponudila za te dvije divlje životinje, a tvoja Indijanka mogla bi kupiti brašna, soli i petroleja do jeseni. Ili pravog konja. Konja, da ga upregne u ona stara kola i odjedzi s malom iz ove pustolovine. Ali, ne! Ona nas pokušava zarobiti. To ti je. Done, posebno tebe. Zar ne vidiš kako te odmjerava kao jastreb masnu koku na bunjištu? Pouzdaj se u me, dječaće. Ja znam toliko o vrstama žena i muškaraca da bi tebi trebala dva života da me dostigneš u tome. Ali neka si ta mještanka ne umišlja da će od mene načiniti sluškinju na farmi.

Uvečer prije lijeganja obradovale su me dvije stvari. Na dvije milje uokolo nije se šuljao ni jedan razbojnik. Uveo sam bio dodatni zadatak samome sebi. Izvidati prije spavanja.

Samo s »henrijevkom« u rukama tiho bih optrčao imanje. Večeras sam iz busije potjerao tek nekoliko ježeva i dvije grabljive sove. Takve noćne lovce volim. Dojave ti ako netko snažniji od njih krene u lov. Uši mi ne hvataju šum topota ni potkovanog ni nepotkovanog konja. To znači da do zore možemo biti mirni, ne prijeti nam nikakav posjet.

Na trijemu su me čekale Helen i Georgia. Jedva ih nazirem jer vatra u štednjaku gasimo netom se smrači. Još jedna mjera opreza, koju su nas naučili u vojsci.

— Done, poslužite se. — Helen mi u ruke gura limeni lončić a tekućinu što isparava iz njega prepoznao i bih i u dubokom snu. Viski. Ona čarobna zaliha njenog muža koju Helena preko dana vješto krije.

— Zaslužili ste vatrenu vodu, piće, poslije svih ovih dana teškog rada. Done, hoćete li nazdraviti i nama dvjema? Samo tiho, jer Jenny već odavno spava.

Pitam svoju čudnovatu gazdaricu da li bismo Georgia i ja sutradan mogli upregnuti mazge i kolima otići do trgovine u Three County.

— Zar se nismo tako i dogovorili? Više vas ne mogu zadržati na farmi, sjeme je u zemlji. Zar ne, Miss Weaver. Možda oboje mislite da sam okrutna, što sam odredila tako visoku cijenu za malo udobnosti i hrane što vam je farma mogla pružiti. No i nas dvije, mene i Jenny, život odavno ne mazi. Usprkos tome živjet ćemo ovdje već i zbog uspomene na mog muža. Zato mi je Donova pomoć u sjetvi značila mnogo više nego, Georgijo, vaš novac.

To mi je jasno. Uz takva »susjeda« kakav je Snyder Helen Chendler teško da može unajmiti čak i običnog seoskog momka. Kad ljudi osjete da im je glava u pitanju, ni pet dolara na dan neće ih privoljeti da rade na farmi. Pogotovo na farmi osuđenoj da propadne. Helen dakako nema novaca da unajmi revolveraša.

— Možemo li iz Three Countyja stići do puta kojim saobraća neka poštanska linija? Htjeli bi smo u Rapido — pita Georgia.

— Najmanje, u što sam sigurna, jest da tamo možete kupiti konje i uputiti se preko rijeke do najbliže poštanske postaje.

— Želio bih vam svakako vratiti zapregu i kola.

— Ah... mazge. Neka vas to ne mori, ukoliko niste spremni da ovdje dočekate našu žetvu i da vas

isplatić kako valja. Ta kola i mazge poznaju svi u Three Countyju. Netko od Andersonovih, to vam je obitelj švedskih doseljenika, vratit će kola. Stari Ake Anderson vodi trgovinu, a skelu preko pritoke rijeke, za koju ste čuli, rijeke Powder, morao je prodati jednom Snyderovom člankolišču. Za Akea imam cedulju, mali spisak hrane i sjemena koje još trebamo do ljeta. Molim vas, predajte mu cedulju uz moj pozdrav.

Helen tvrdi da će me Ake Anderson preporučiti jednom kovaču. Taj uvijek ima jednog ili dva konja na prodaju.

Da li da joj sad kažem što u stvari kanimo Georgia i ja. Pronaći i prepoznati napadača i pljačkaše i od njih naplatiti sve što su nam oduzeli, ne zaboravljajući ni kaznu zbog mrtvih naših suputnika u onoj kočiji.

Unatoč pomrcini osjećam da me Georgia pažljivo promatra dok odgovaram:

— Hvala vam, Helen, što ste nas dočekali kao ljude. Sasvim sigurno smo izgledali kao veoma čudan par, koji se pojavljuje niotkuda...

— Done, mili! Zaboravljaš da mi nismo par.

— Dobro, Georgijo, nismo. To ne umanjuje našu zahvalnost gospodi Chendler. Sve mi se čini da bih možda mogao ostati u vašoj službi. Možda još nekoliko tjedana. Spominjete žetvu. Tu će vam više no ikad biti od pomoći čovjek vičan teškim radovima.

— Ne moraš se hvaliti, Done. Ja mislim da je Helena već zasigurno shvatila kako tvoj skitački naum ne može skriti pravog farmera u tebi.

Helen ponavlja da će je radovati ako se odlučim da ostanem njezin predradnik. Georgia šuti, a moj unutaršnji »ja« uključuje se u ovaj razgovor i podsjeća me da se ja, Don Freeman, ovako ili onako ipak nalazim na pragu svog odredišta, na granici divljeg i navodno

slobodnog kraja što se zove Wyoming.

No sad znam nešto, što po završetku rata nisam mogao dokučiti. Ovdje baš ne dočekuju raširenih ruku doseljenike koji su nakanili u znoju i muci pripitomiti djevičansku prirodu i podići nove farme i rančeve. Bogati misle da užitak stvaranja nečega iz ničega mora pripasti samo njima.

Helen nam poželi laku noć i tako dostojanstveno prekida razgovor u času kad bi ona trebala nastaviti s nagovaranjem da nas oboje ostanemo na farmi.

Onaj dio ponosite indijanske krvi u njoj, to joj nije dopustio. Uostalom, ime Dona Freemana nije poznato revolveraško ime. Ono što je Helen dosad doznala o meni i nije baš neka velika preporuka. Momak koji se pješice potuče s djevojkom, koja ne krije svoju burnu prošlost. Muškarac koji tvrdi da je izgubio revolver i satro konje. Baš je to preporuka jednom Zapadnjaku. Ubojica jednog Snyderovog jahača i to na način koji se ni mojoj Georgiji nije učinio viteškim. Ah, te žene! Onaj Tobias Brook mi je nakanio raspoloviti glavu kundakom, kao da je moja glava zrela tikva. Fer dvoboj mu uopće nije pao na um. Zaista, dio moje priče koji može interesirati Helenu Chendler nije osobit.

Sto mu bizonskih kostura, ja ne kanim pričicama zaprepastiti ovu ponositu, mladu ženu. Njeno strogo klesano lice danas, na zalazu sunca učinilo mi se mladim čak i od Georgijinog. Prije nego li se skrasim u Wyomingu, podastrijet ću moćnoj kompaniji »Wells Fargo« bar jednog ili svu trojicu napadača na našu kočiju. Samo od nagrade za taj posao mogao bih osnovati vlastitu farmu. Da svoje druge adute u toj igri i ne spominjem.

— Laku noć, moje dame!

Zasad neka se obje zadovolje tim podravom. Još nije vrijeme za ve-

like govorancije. Nisam li već rekao da govorništvo nije moja najjača strana.

Sumnjivo šuškanje u štaglju, jedinoj spavaonici za muškarce na ovom ranču.

– Done? Htjela sam ti vratiti deringer. Gdje si?

Pružam ruke i Georgijini topli i malo znojni dlanovi drhtavo traže moje.

– Obje puške ostavljaš onoj Heleni, pa sam mislila... da je ta pučaljka po svoj prilici ubitačnija u tvojoj ruci. Već znam tvoje navike: zaspati nenaoružan. Ha-ha-ha!

Georgia se prigušeno smije i bokom me gura s mog gunja u slamu.

– Nećeš li mi načiniti malo mjesta? Zar želiš da tako do jutra klečim nad tobom, ha?

Što se događa s Georgijom i sa mnom. Zorom odlazimo s ranča Helene Chendler i potreban nam je san. Zar se Georgia baš noćas odlucila da opovrgne sve svoje izjave kako nismo muž i žena, pa čak ni par...

– Oduvijek si to želio! Otkako smo se sreli na poštanskoj postaji u Scotts Bluffu. Je li dragi? Trljao si se koljenom o moje suknje, dječake, poput gladnog mačka.

– Tko? Ja? Ali, Georgijo!

– Nećeš sad reći da sam to ja činila. Oprosti, mili, ali tada su moji kriteriji bili drugačiji. A nisam ni znala da ti onaj tvoj kožni prsluk služi i kao pokretna banka. Da si mi to objasnio, lijepo bismo ostali u onoj postaji, onoj gdje smo dobili svježe konje i ustajali čaj. Ne bismo se dosađivali u sobi gostioničara, i ne bi zapazio ima li buha u njegovu krevetu. Sretni bi dočekali sljedeću kočiju. Ha-ha-ha! Shvaćaš li, Done? Novac među ostalim služi i u takve svrhe. Razbojnici bi napali našu kočiju, u vrijeme dok bih te ja uvodila u poslove u kojima mi tvoja današnja gazdarica-farmerka nije ni do koljena. Ah, znam. S kočijom i preostalim putni-

cima bi se dogodilo ono što se dogodilo. Ali ne i s nama. Znam da sam samoživa, no sad bi ti i ja, da je ispalo kako ti velim, lijepo boravili u Rapidu. Ni u snu ne bismo pomišljali da postoji ovaj štagalj, ta bockava slama i ta Helen i njena Jenny. A poslije svega što sam stvarno doživjeli, tebi prijeti još jedna životna opasnost.

Gospodin ne shvaća! Done, margarčiš li ti mene, ili si zaista takvo muško bizonsko tele? Mister Freeman, ako to još nisi shvatio, objasniti će ti Georgia. Spasila sam ti jednom život, pa mogu i drugi put. Lijepi moj zaštitniče: stvari ovako izgledaju: ta poluindijanska žena zabila je sebi u lijepu glavicu da će sačuvati svoj ranč. Snyder ju je očito riješio jednog muža, ali ona obavijest pokojnog Brooka, o tome gdje i kako možemo do njenog ranča, namrla joj je novog.

– Nemoj, Georgijo; izmišljati priče! Gospođa Chendler samo...

– ...Samo bulji u tebe, čim misli da je ne gledaš. Čak ne mari ako ja to vidim. Očima te ispipala od tih tvojih ormara sličnih ramena do čizama. I dopao si joj se! Mogu se zakleti. Ali ja imam pravo prvenstva u biranju. A Georgia Weaver, ma koliko puta u svom djevojačkom životu bila neodlučna i nepromišljena, ovaj put to neće biti! Mi smo jedno za drugo. Done, ti i ja. U tebi sam otkrila stvari za koje i ne znaš. Ti si moj zlatni, plavokosi, sivooki zaštitnik.

Šuti. Na prvi pogled činiš se kao jedan od tisuće besposlenih momaka u vječnoj potrazi za kruhom i srećom. Dok ostali to samo žele, ti to možeš postići. Uхватиti sreću za bodljivak rep. Upravo tu kvalitetu, pomoću svojih ženskih osjetila pročitala je u tebi i Helen. U Indijanki su ta osjetila veoma razvijena, moraju zgrabiti što boljeg ratnika, da bi preživjele one i njihova buduća djeca. Ali ni moj život, od gladnog djetinjstva do današnjih žuljeva na dlanovima od uzdi onih njenih

mazgi, nije mazio tvoju Georgiju. Ja sam te prva uočila...

Georgija mi prestaje grliti šiju i potezati me k sebi. Znam da sada otkapća suknju, dok mi šapće:

— Obecaj mi da me sutra nećeš napustiti tamo, u Three Countyju. Done? Od dobrih djela nikad koristi. Ti i ja steci ćemo svoj posjed, ako ti je do stoke i zemlje. Posjed po našoj mjeri. Helen Chendler je i do sada živjela bez tebe. Može i nadalje. A ja te trebam više i nudim ti više... Reci, dragi, voliš li me i hoćemo li ostati zajedno? Reci, Done... Oh, dragi, reci!

Moćna vatra ženske želje i mirisa obavija me kao oblak što zastire planinski greben.

Što da joj odgovorim. Georgia ima pravo, žudio sam da izmiješam svoja koljena s njenima, još tamo u kočiji. Zato sam i natjerao sebe na drijemanje, da stišam požudu. Moj se unutarnji »ja« također oblizivao. Ipak me upozorio: preći je put u Wyoming. Taj razum u meni. Pih! Tko će ga uvijek slušati. Ne govori li najrazumniji momak poželjnoj ženi »da«, »da«, iako bi njegov razum trebao otkloniti obećanja? Zar su ljudska bića prijetvorna zato što u istoj prilici žena izgovara »ne«, »ne« a spremna je na pristanak? Grudi joj se talasaju, a ipak znam da njeno unutarnje »ja« istodobno lijepo planira da me zarobi i odvuče od Helene Chendler.

Očito je gola istina primjerena jedino na smrtnoj postelji ili na onom mjestu na kojem vas dostigne metak. No tada je obično prekasno za izjave...

Kažem zato Georgiji »da«, poput svih muškaraca na svijetu. Da, otići ću s njom, sve ću s njom učiniti što god poželi i kad poželi. I postajemo par u prošlogodišnjoj slami na Chendlerovoj farmi.

* * *

Dudley Snyder tek je udario temelje hotelu s posebnom kartašnicom na ulazu u Three Country. Rijetki stranci pa tako i Georgia i moja malenkost zasad se zadovoljavaju posjetom trgovini mješovite robe, čiji je vlasnik Ake Anderson, plavokosi i visoki kao petogodišnja jela.

Ne moramo mu ništa objašnjavati.

— Mazge gdje Chendler! Aha. Dobro došli, prijatelji! Moj dućan ce i vama pomoći, kao što je pomogao svima nama da lakše ukrotimo naš Wyoming.

Georgia ne može da ne upita kako Ake zna da smo nas dvoje prijatelji.

— Lijepa gospodice lijepe kose poput one što je imaju djevojke u mom starom kraju. Ake to zna i to nije posebna mudrost Nitko ne može Heleni Chendler uzeti njene mazge. Kad ju je udavao za Johna Chendlera, njen indijanski otac nije tražio od Johna otkupninu. Doveo je uz nju i dvije tvrdoglave mazge. Helenina majka, bjelkinja, naučila je svoga muža Indijanca iz plemena Dakota da bijele udavače donose miraz mužu. Dakota — otac pričao je tada da u njihovu logoru postoje tri najneposlušnija stvorenja: one dvije mazge i Helen, sadašnja Chendler.

K nama, mili moji, dovezli ste se pomoću Heleninog miraza! I znate što, te dvije životinje poznajem toliko da se slažem s Heleninim ocem. Zato sam od gazde Chendlera kupio već dvije generacije potomaka baš ovih mazgi...

— Zašto, gospodine?

— Ake Anderson, ja, imam tri kćeri. Više-manje zrele za udaju. Mislim kao i Dakota, mazge su odličan miraz za moje kćeri. Što vam mogu prodati, crvenokosa gospo, i vama gospodine?

Na dugom putu do Three Countryja Georgia i ja smo se uzajamno ispričavali jedno drugom i skoknuli u grmlje da se olakšamo od

graha s Chendlerove farme. Zato sad vadim one svoje preostale dolare. Nije im više mjesto u tajnom džepiću – znate već gdje – u hladama.

Devet mojih dolara i nekoliko Georgijinih Ake je prihvatio kao protuvrijednost za rabljeni mornarički kolt iz 1851. Taj su tip navodno Englezi, tamo preko oceana, uspješno uprijetili u ratu s Rusima. Sada moj, »navy colt« vidio je već svoje najbolje dane, ali Ake ga preda mnom podmazuje a važem ga i rukom. Lijepo je balansiran. Sa šest metaka kalibra 44 teži je od dva kilograma i kad sam ga zavrtno, Akeove oči boje različita postaju plavije od bilo čega što sam do danas vidio da je plavo.

– Eh, mister Freeman! Da umjesto jedne od mojih sirena stari Ake ima bar jednog sina i da taj može vrtjeti ovakav sklop željeza oko kažiprsta.

Ostatak od 22 metka u pakovanju poklonio mi je u znak prijateljstva. Georgia je kupila šešir pa smo sad oboje opet pristojno obučeni. Na svoju sreću ili nesreću. To kažem zato što sam zaboravio u žaru trgovanja da i Akeov dućan, i štala i šatori dvojice traperi, skela na pritoci rijeke Powder – pa i ta mutna voda – leže unutar područja koje Dudley Snyder smatra svojim »kraljevim kraljevstvom«.

Dojahali su predvođeni naočitim jahačem. Gazom prijeko rijeke nisu usporili, baš naprotiv da bi konji što jače poprskali jahače i radoznalce. Pri tome su urlikali kao divljaci. Sad su se izvalili na trijemu pred vratima Akeove prodavaonice. Gomila Snyderovih kaubojza zaista ne bi stala u radnju između bačava s petrolejem, ženskih haljina, neštavnog krzna i tegli sa smedom šećerom za djecu.

Prekinuo sam cjenkanje s kovačem i nagovaranje da mi za Georgijine novčanice (one iz čizmica) proda uhranjenog sivca, jakih prednjih nogu i snažnog daha. Ko-

vačev ukočeni pogled iznad svojih ramena potvrđuje moju sumnju. Ergela sirovih čuvara Snyderove stoke ne nagovješćuje ništa lijepo u Three Countyju. Jahači i njihovi konji sad su između prodavaonice i mene, a Georgia je još u prodavaonici.

Ti momci psuju tako, da to neću opisivati i svlače blatnjave kožne navlake s nogavica hlaća. Očito su stoku dognali na novi pašnjak. Od Akea traže da iznese piće. Neće biti oduševljeni. Nisam bio ni ja. Ake Anderson može im ponuditi samo pivo spravljeno po švedskim receptima.

Sva moja osjetila govore mi da je na pomolu gužva. Znate li za osjećaj da vam u obuci odjednom zabride tabani? Oba u isto vrijeme. Svrbe kao pred kišom na dohvatite želju da zastrujete i sipela i doslovce date petama vjetrova. To sam osjećao a uporedo i neku oduzetost, neku hladnoću posred grudnog koša.

Čujem kako neki od kravočuvaca dobacuje dvosmislene šale jednoj od Akeovih kćeri. Djevojka tovari u naša zaprežna kola hranu, što ju je naručila vlasnica ranča Chendler.

– Ljudi, ostavite se te Akeove kozge! U dućanu je neka fina dama. Ma, da, kao pala s neba! – Jedan među njima očito je ugledao Georgiju s novim šeširom.

Prilazim nemirnim mazgama, a vrijedna Akeova kći očima lovi moj pogled. Malo sam zastao jer sad tek vidim da plavokosa novopečena Amerikanka gleda u me očima još za nijansu prozirnijim i plavijim od onih u njezina oca. Nije prilika da mi se misli vrzu oko toga da tako plava i bistra moraju po svoj prilici izgledati samo još jezera u staroj domaji ove švedske obitelji.

Tada su me prepoznali. Samo jedan, Erwin Cramer.

– Hej, ljudi! Zar vam nisam rekao da su ova kola i ove mazge

uskrsele ovdje s ranča one Indijanke? Hi-hi-hi! Sad mi je jasno: Helen Chendler je najmila čarobnjaka a ne predradnika. Taj je čak uspio uhvatiti i upregnuti ovu njevu divlju kljusad.

Kako da kontroliram pokrete osmorice na trijemu i tko zna koliko njih još u dućanu. Eto, jedan baš izlazi. Čovjek crne, unatrag začesljane kose ispod meksičkog sombrera, pa mu vidim tek duge zaliske. Njegov šesir sa tri srebrna dolara ušivena na vrpci moram zanemariti ma koliko bio rijedak u ovim krajevima. Ruka mi opasno klizi ka vrški revolvera. A nisam ga dospio ni isprobati. Prsti mi se grče, a to uopće ne valja. Ne dišem...

Crnokosi, uredno izbrijani tip ima na lijevom obrazu ožiljak. Ožiljak koji sam već vidio i neću ga zaboraviti. Ljubičasto meso, kao sagoreno vrhom užarene potkove. Da sada potegnem možda bih ga iznenadio i ubio kao bijesna psa. Bez opomene. Bjesnilo i razum ne znaju za dogovor. Razum puca u bjesnilo dok si rekao: »tri, četiri...« Tako mogu i ja, pa poslije što bude, neka bude!

Georgia.

Helen.

Jenny.

I oči ove plavokose Švedanke. Te oči me mole da se smirim. Ona sliježe neprimjetno ramenima, neka me ne uzbuduje to što su se muškarci oko nje do malo čas grubo šalili s njom i ismijevali se njenom engleskom.

Ta mala ne zna što je mene stvarno uzбудilo i okamenilo. Sad opet vladam lijevom i desnom rukom. Ljevicom nehajno prelazim po prsluku s džepićem iznutra a u njemu je sad novi sadržaj...

— Čuj sefe! Jeff, to je onaj mladi i napuhani novi ljubimac naše lijepe susjede Helen Chendler!

I bez te najave znam da me pažljivo promatra čovjek imenom Jeff Ožiljak. Znam i to da sada iz njego-

vih hladnih očiju ne mogu ništa pročitati. A najmanje potvrdu da se Jeff u slobodno vrijeme zabavlja uokolo po krajini s maramom navedenom preko lica, do očiju.

— Tko si ti, stranče? Prvi put te vidimo u našem kraju.

Jeff Ožiljak na tiho iscijedeno pitanje očekuje odgovor a ja još proučavam odjek njegova glasa u ušima. Je li to isti glas koji nam je naredio da jedan po jedan izađemo iz kočije na cesti, odavde udaljenoj šezdesetak milja? Glas ne prepoznajem. Hoće li možda Georgia Weaver prepoznati Jeffa Ožiljka kao napadača? Jesu li je tada iskoristili samo dva kompa. njona vode napada na našu kočiju? Ili se i on, to jest, ovaj tu Jeff uključio u mračnu orgiju među umirućim putnicima?

— Zar ne možeš govoriti? Da ti pomognemo izvaditi kost iz grla: — zjurado pita Erwin Cramer.

— Nisam li ti rekao da ćeš htjeti ispljunuti sve radosti koje si okusio kod Helene Chendler, čim ugledaš našeg šefa? Hi-hi-hi!

— Ponovit ću samo jednom. Oda-kle dolaziš, stranče?

— Oprostite, džentlemani. Malo sam spor, dolazim s ranča Chendler. Zovem se Don Freeman. A vi ste Jeff Ožiljak? Nismo li se nas dvojica već negdje vidjeli? To ste vi, zar ne?

Crnokosi nesvjesno kažiprstom trlja ožiljak.

— Jesam li to ja? Čudno pitanje. Svi koji rade za mene zovu me Jeff Ožiljak. To čini i moj šef, sudac Dudley Snyder. Ako sam te i vidio negdje uz neku logorsku vatru, do danas mi nisi ostao u pamćenju. Nije bilo razloga za to. Pamtim uistinu samo važne stvari u našoj pokrajini. Ali od danas će možda biti razloga da te upamtim, a možda i neće.

Nadugačko mi Jeff daje do znanja da se veliki ljudi bave samo velikim stvarima i pamte sebi

ravne. Malene oko sebe ostavljaju na brizi svojim malim pomoćnicima. Takav je na primjer Erwin Cramer. On opet pišti:

– Jeffe, šefe, taj klip na nas je oterao iz društva usamljene Chenderove supruge. On je sad glavni u onim dvjema stračarama. Pričao sam ti, novi predradnik njenog ranča.

Bezobrazno cerekanje ostalih traje toliko dugo da sam se uspio pribitati. Gdje li će ovaj tu Jeff na prvo moje pitanje priznati da napada poštanske kočije i da me opljačkao. Nije ni pijan, a kamo li lud.

– Slušajte me, mister Ožiljak. Utišajte tog svog žapca, pa da nastavimo razgovor dvojice muškaraca. Ono što ste čuli od njega istina je, za razliku od većine riječi koje taj kreketavac inače izgovori. Osobno vjerujem da vam je Erwin Cramer već sve ispričivijedao o meni, kao i gomilu laži! Istina, na protiv, prolazi njegovu musavu bradu i ne lijepe se za nju!

Postigao sam, što sam želio. Dakako. Pred trgovinom Akea Andersona nastade tajac. Čujemo čak muhe zonzare kako zuje iznad konjske balege. Ta tišina će, madam se, upozoriti Georgiju. Njene uši će registrirati da se u trgovištu sprema nešto izuzetno opasno.

– Je li vam Cramer na primjer rekao da ga moja gazdarica naziva lašcem, a ja sam to i danas spreman dokazati?

Drugovi Erwina Cramera struči cizmama bježe u stranu. Uz njega stoji samo mršavi, kozičavi i lako pogrbljen muškarac. Crni kožni kaput mu je predug, očito je raniji vlasnik bio viši od njega. Ocjenjujem da je taj čovjek fizički preslab da goni i žigoše krave. No nije strašljiv. Očito jedan od revolveraša na Snyderovom platnom spisku. Poslije mog izazova ostao je nepomičan uz stup trijema. Ali on neće štiti Cramera nego svog predvodnika Jeffa Ožiljaka.

Erwin opet žvače u prazno kao onomad u dvorištu. Helenine farme.

– To je gola uvreda, Freeman! Nadam se da ti je jasno što ti se skotrljalo s jezika? – pita me Jeff.

– Uperio si u nas sačmaricu. – dahče Cramer.

– Je li vam dalje Cramer rekao da sam mu na farmi, za koju radim, ponudio da izvuče revolver i spusti ruku do sare čizme? Ja sam pušku okrenuo k zemlji. Nagovarao sam ga tada pred svjedokom da dignu svoju pucaljku i dokaže da nije lažac i neodgojeni kravar kojeg mati nije naučila čak ni to kako se pristojno razgovara s nekom ženom.

– Potegni, Freeman, kad ti se već tako žuri da napustiš Three County! – reče Jeff.

– Šefe, daj znak i sahraniti ćemo ga ovdje!

Tako urla razbješnjeni Cramer a čovjek u dugom, crnom kožnom kaputu (uniforma profesije?) zagleđa me s puno ozbiljnosti. Procjenjuje svoje i moje realne izgleda.

– Na koga da potegnem, predvodniče? Zar na Cramera, ili na vašeg štitonošu. Ili na vas? Na svu trojicu? Možda se jahači iz Snyderovog kraljevstva po trojica bore protiv jednog jedinog revolvera!

Posljednje riječi uzviknuo sam tako glasno da su se čule čak do kovačnice. Vidim, tamo iza ognjišta kovač puni svoju sačmaricu teškim nabojima.

– Čemu svada? Braniš čast bezglavog imanja na tuđem posjedu. Ima li to za tebe smisao, Freeman. Za me nema. Tvoja poslodavka uskoro seli. Ti bi sad mogao otići, također u miru. Ispričaj se lijepo i ... Jeff Ožiljak namjerno sipa pomirljive riječi i tako mi nastoji oslabiti pažnju i omogućiti Crameru da se sredi. – I da znaš, Dudley Snyder ne upošljava slabiće. Svaki njegov jahač može sam otjerati gomilu ološa što nam se mijša u posao.

Desetorica mojih ljudi u stanju su natjerati indijansko pleme na povlačenje. Nisu to jednom učinili. Ne boj se, dakle, strance. Ja poštujem životna pravila. Neće te pokopati u Wyomingu ako je Cramer napunio gaće. Doduše, to bi me čudilo. Dakako, možeš se pouzdati i u malo sreće. No, Crameru, izjasni se, čovječe! Ovaj momak čeka.

Cramer bulji u me užarenim očima, a donji, bradati, dio lica mu podrhtava. Malo je zvaknuo zraka i već se okreće bokom prema mom mornaričkom koltu.

— Spreman sam, šefe. Dakle, Freemane, uljezi ste ti i tvoja gazdarica! To sam rekao, jer ponavljam riječi našeg gazde Syndera. U našoj grofiji sva zemlja pripada nama! Želim reći, pripada sucu Snyderu, našem poslodavcu...

Sutim i čekam.

— I još nešto! Optužujem te, Freemane, da si baš ti mučki, iz zasede, ubio vrsnog borca i mog druga Tobijasa Brooka!

Potegao je i napeo svoj revolver još dok je izgovarao ime onog čuvara žice. Za mene je bio spor. Kako još ne poznajem svoj kolt, čak sam zastao i dlanom lijeve ruke napeo kokot. Zagrmio je prvi put i još jednom.

Drugo ga je moje zrno promašilo. Erwin Cramer se još od mog prvog hica povio u pasu i počeo padati. U vojsci su me za vrijeme regrutnih vježbi naučili da oružje ne odlažem čim vidim da je protivnik pao. Ne činim to ni sada.

Erwin Cramer leži u prašini i iz tog stava nišani s dvije ruke približno u moj trbuh. Teško je ranjen, to mi je jasno, ali ne predaje se. Bacam se u stranu i bez razmišljanja o vlastitim pokretima, kolutam se i ispaljujem u njega dva puta.

Jeff Ožiljak i njegov revolveraš sad mi stoje subočice i sad sam im bolja meta nego kad na pethaest koračaja namjestite praznu konzervu. Odskočio sam poput pume a

i vrisnuo kao ta zvijer. Cramer me više nije mogao čuti.

— Južnjak, eh? Zemljak si našeg glavnog šefa. Šteta!

Jeff Ožiljak nije nastavio svoju misao.

— A što, ako je Cramer bio moj prijatelj? Dobar prijatelj?

To me pita čovjek što svoja dva revolvera potpasuje na posebnom remenu visoko iznad kukova, pa mu revolvere drške okrenute prema tijelu, leže gotovo na udubljenim prsima.

— Ne vjerujem, sudeći po vama, gospodine revolverašu. Takvi poput vas ne prijateljuju sa stočarima. Vas je s pokojnikom povezi-vao jedino isti platni spisak...

— Nećeš li najprije napuniti svoj top? Ne želimo da ti Švedi u nase-lju i ostali stanovnici Three Coun-tyja govore kako službenici suca Snydera ne poštuju pravo svakog muškarca da oružjem brani svoje riječi i stavove.

— Ne brini, Jeffe. Ako me ti izazi-vaš kao treći, zadržat ću za te je-dan metak.

Ponovno sam ga uvrijedio i to njegov revolveraš hladnokrvno koristi za početak napada. Bol u stegnu lijeve noge eksplodirala je prije nego što sam čuo hitac. Na tu, lijevu nogu bio sam oslonjen i to me spasilo da revolveraševo zrno ne uđe u crijeva. Koraknem zdravom i zapucam s boka, pa klečeći...

Osnovno je pravilo da slijedite smjer svojih hitaca, ali zbog bolova ne znam kako je otišao moj peti metak. Ali lijepo vidim da šesti dere komadiće revera na kožnom ogrtaču mog protivnika. Polako je klizio na dolje kao da se rukama pridržava za neki nevidljivi stup između nas dvojice. Ni danas ne znam kako me promašilo njegovo drugo zrno. Pogodio je konja iza mene.

Slušam poput ostalih bolnu njisku teško ranjenog konja i uopće mi se ne vrti. Svi su se ukočili samo moje noge hodaju. Obje.

Ranjena se noga poslušno vuče za zdravom. Znam i što mi to toplo puzi niz koljeno i dolje u čizmu. Ne marim. Nitko iz obitelji Freeman nije iskrvario od jedne rupe na nozi. Hodam prema Jeffu Ožiljku.

— I što ćemo sad nas dvojica? Ubijaš moje dobre ljude.

— Nisu bili dovoljno dobri, Jeffe!

— Mogu li ja to dozvoliti? Ot-kako sam predvodnik na velepos-jedu Snydera nitko još nije u dvo-boju uspio ukokati zaredom dvo-jicu... U klanu Dudleyja Snydera nema šepRTLja.

— Morat ćeš se privići na to da svaki novi dan donosi novosti. Pa i ovdje, u Wyomingu!

— Drske riječi za momka, koji obilno krvari i čiji je kolt prazan kao odbačena zobnica. Ljudi, nismo li izbrojali šest njegovih hitata?

Šćućureni i plegli Jeffovi jahači javljaju se promuklo i nevoljko. Jeffovo zbrajanje potvrđuju. Revolveraš kojeg zovu Blackie opalio je u me dva puta, a Cramer jednom. Moj su kolt čuli svih šest puta, ja sam ostao bez municije u njemu.

Cramerov revolver sad je udaljen od moje desne čizme ni šest metara. Ako ga dohvatim i ost-anem živ, domoći ću se oružja s pet metaka.

Ipak osjećam malaksalost. O onom doskoku do Cramerova oružja nema ni govora. Jeff Ožiljak bi se tako riješio još jednog svjedoka svog razbojstva. Ostala bi Georgia. Nisam siguran plamti li njena osveta jasnim plamenom i kako je može ostvariti jedna barska plesačica.

— Ovo mi ne treba, — kažem. Na očigled Jeffa guram prazan revolver u tok. To čineći došepesao sam na dva koraka od Jeffa Ožiljka.

— Stani. Misliš li da ću te pošted-jeti jer si imao ludu sreću jer si ranjen? Igraš li na to da si za mene nedovoljno poznato boračko ime, a možda misliš da neću pucati i zato što si ti ostao bez municije?

Što je sad s onim tvojim šestim metkom kojim si mi se prijetio? — Jeff likuje, a mračna sjena pre-kriva mu lice. — Blackie je za tebe ipak bio dovoljno dobar protivnik. Ti si se u svojoj hvalisavosti napro-sto preračunao, a sada ...

— Dva odgovora, Jeffe. I oba ne-točna. Ti se također ne bi smio pre-računati...

Vadim deringer i ruku usmjeru-jem posred njegovih prsa.

— Imam još dva debela metka. Debeli su kao crvi koji će uskoro žderati ove mrtvace! — Još dva metka za tebe, ako si treći kandi-dat smrti. A misliš li ti da ću ja tebi pružiti šansu da izvučeš svoje željezo? Kao što kažeš: ran-jen sam i nisam poznati revol-veraš, kao ti i tvoji mrtvi plaćenici. Možda i jesu bolji od mene u ubija-nju, ali računica mi je uvijek dobro išla u školi. Dva metka, svaki u svo-joj cijevi. Ova stvarčica je na toj razdaljini nepogrešiva. Cijevi su hladne i ne nadaj se otklonu zrna pri izlazu iz njih. Jedan olovni crv je dovoljan za tebe. A poslije veli-kog Jeffa Ožiljka ostaje mi još je-dan metak za najbližeg među vama. — Tako sam u razgovor uk-ljučio i ostale Jeffove jahače. — Društven sam, pa i u pakao volim otići u velikom društvu. Računica mi govori da ću s malo sreće da-nas biti peti koji će u smjeru pa-kla. A ti si, Jeffe, rekao da čak imam ludu sreću.

Gledamo se. Ne znam što Jeff Ožiljak čita s mog lica, ali kad sam im ponudio da svi odjašu držeći ruke daleko od svojih revolvera, čovjek čiji je ožiljak u međuvre-menu dobrano poblijedio, šutke pri-staje. Snyderovi ljudi su naučili slu-šati, uzjahuju poslije šefa bez okoli-šanja.

— Neću te zaboraviti, Freemane. Ti više nisi nevažni iver u šumi. Sad imaš nekoga, tko će na te mi-sliti svakog dana, srečkoviću! .

Jeff to govori, opet hladnokrvno se smiješeći i pritom se pravi da

ne vidi moj uperen deringer. On dostojanstveno obrće konja. Pregazili su rijeku bez prskanja. Preko rijeke čekaju na njih Snyderove krave.

V

Nisam se onesvijestio, Na zdravu i ranjenu nogu nalegao mi se kovač. Glavu i ruke čvrsto mi stežu tri plavokose švedske djevojke, kćeri Andersonove: Swea, ona mala što je donosila namirnice u naša kola, povremeno mi nesa-brano govori kako je ona kriva zbog izbijanja malog rata s odre-dom Snyderovih momaka.

Zar stvarno to plavooko stvorenje misli da bih izazvao na dvoboj onog Cramera, koji je sasvim solidan strijelac, pa odmah za njim i jednog Snyderovog revolveraša samo zato što su ti grubi kravari rekli nekoliko nepristojnih primjedbi zapravo komplimenata o nje-noj stražnjici i istaknutim grudima?

Na časnu konjaničku riječ, te si žene svašta umišljaju.

— Jaoooo! — proderao sam se u potpunom neskladu s novostečeno-m i žalosnom reputacijom neustrašivog revolveraša.

Ake visoko iznad moje glave i djevojačkih ruku koje me drže u klinču drži polualatku vlastite izrade. Svoj izum on naziva »pin-ceta« a meni taj alat liči na škare za šišanje ovaca, ali veoma uskih bridova. Ti su bridovi naoštreni tek pri vrhu, za razliku od škara za ovčje runo. Eto, tom pincetom iščupao mi je metak između mišića na lijevoj butini.

Akeu su ruke krvave, ali je ponosan. Olovno zrno, malo iskrivljeno pri vrhu, provrtilo je rupetinu u mom mesu, ali nije oštetilo kost. Nije to uspjelo ni Akeu onom pincetom.

Umjesto da se onesvijestim, ja tvrdoglavo ustrajem na mucavom pitanju:

— Molim, gdje je moja Georgia?
— Čuj, oče. Nema smisla bilo što kriti od mistera Freemana. Čak ni tvoje mesarenje, nije ga uspavalo.

— Dobro, Swea. Daj našem uhe-roju dva poštena gutljaja ove rakije.

Kašljem kao sipljiva mazga već poslije prvog i od toga mi rana na nozi otkucava u divljem ritmu.

— Niste to nikad pili? — Pita me Swea vragolasto i smiješi mi se očima koje zamućuju suze. Dok me njihov otac operirao, sve su tri djevojke plakale kao da me on ukapa tamo vani, na groblju.

— Dobra je ta njihova rakija, ha, stranče — mrmlja kovač i meškolji se na mom trbuhu. Očito je zanesen mirisom pića. Dohvatio se i boce.

— Kovaču! Dosta! Neću imati čime očistiti ranu našem dragom prijatelju s farme Chendler! Dosta, vole žedni! To ti Ake kaže!

— Gospodo, ako kanite čistiti moju malu ranicu ovom vatrenom vodom, najprije hoću znati...

— ...Znam. Gdje je vaša su-pruga...

— Supruga? Ne, nego — ovo piće kojim mi je Swea spalila nepce... Je li to špirit?

— Mister Freeman, što o meni mislite? To je obična, jaka rakija od krumpira, vaše američke biljke koju smo mi u Evropi kultivirali.

— A gdje je Georgia? Što joj se dogodilo?

Swea mi gura pod nos presavijeni papirić:

— Ta vaša ne-supruga pisala vam je pismo i kupila njegovog konja. Odjahala je što dalje od Snyderovih razbojnika. Mislimo u potpuno krivom smjeru. Ali Amerika je slobodna i svi vi u njoj činite slobodno što vas volja.

Swea zaista zna sažeti informacije na svom siromašnom engleskom. Tada mi Ake polijeva ranu i rasporenu nogavicu oko rane tekućim plamenom.

Zatim nečiji prsti razmataju Georgijino pismo pred mojim licem.

Čitaju mi Swea i najbliža joj sestra. Pismo se čini Akeu i kovaču posve razumljivo. I ja se pravim da su mi te četiri rečenice posve jasne. One glase:

»Na konju je lakše, a ti bi se i tako uvijek želio vratiti. Znaš zašto. Mislim da imaš pravo ali bolje da se ja ne miješam. Bio si divan u borbi, no svatko živi kako može. Georgia.«

Ipak, Georgia mi očito želi uvijeno poručiti da je i ona prepoznala Jeffa Ožiljka kao ... Ili, da se boji da je on nju poistovjetio s jedinom putnicom u kočiji koju su napadači ... No, zašto ti švedski doseljenici tvrde da je Georgia odjahala u pogrešnom smjeru? Da se nije vratila na ranč Helen Chendler da je obavijesti kako sam danas krvavo zaslužio plaću predradnika?

— A kamo su odjahali Snyderovi ljudi?

— Nisu daleko. Čuvaju ovih dana veliko stado na pašnjacima s druge strane rijeke. Njihov skelar dobio je naređenje da pazi hoćemo li pristojno sahraniti vaše mrtve protivnike. To ćemo učiniti kovač i ja, čim vam namjestimo zavoje.

Tražim svoj kolt a kovač mi donosi tri revolvera.

— Ako mi jednog od ta tri topa pokloniš, time si unajmio dobrog čuvara, sinko Pazit ću na sve dok ti prespavaš bolove. Kovačnica i onako u posljednja tri tjedna ne donosi dobit, a revolver će mi, suđeci po razvoju događaja, zasigurno biti potreban.

— On želi revolver! Ma, hajde, ti bi neprijatelja prije pogodio da baciš u nj svoj kovački malj — reče Ake.

— Ja? Ti, Ake, nemaš pojma što sve u životu zna vaš kovač. Done, nećeš požaliti. Prepusti mi pucaljku onog Erwina Cramera.

Tvoju sam već očistio i opet imaš po metak u svakoj komori. Kako si ih gadno potprašio, nije im na pamet palo da pokupe pucaljke svojih mrtvih drugova. Odveli su samo sve konje. Ne mari što ti nisu i konja ostavili. I tako ćeš idućih dana morati ratovati za svoj ranč iz kolica one fine i hrabre gospode Helen Chendler. A kovač ti jamči, Done Freeman, rat je na vidiku! Tako je, dečko moj. No, najprije odmor. Da sam ja na primjer ovaj tu trgovac, što u slobodno vrijeme mesari ranjenike, znao bih što mi je činiti. Oho-ho! Da sam na Akeovom mjestu, odmah bih zabranio čoporu svojih lijepih kćeri da te gledaju tako čeznutljivim pogledima. Kladim se u kovačnicu da te sada sve tri žele za muža, a grdno bi se mogle i prevariti. Oho-ho!

Gospode, Freeman je Snyderovoj hordi najvjestiji rat. Sad njegov skalp ne vrijedi mnogo! Bar, dok mu ova rana ne zaraste.

— Pustite ga, Done! Mog prijatelja, najboljeg i jedinog kovača u Three Countyju krase i jedna mana: brbljavost. Sad iz njega govori ekstrakt ljubomore. Moram priznati da on nema zasad uspjeha u udvaranju ni jednoj mojoj kćeri i to ga muči. Ja sam otac djevojaka i ne želim posredovati za svog prijatelja.

— Tata, nisi li rekao da je i Wyoming dio slobodne Amerike? A u Americi su oslobođeni ne samo robovi nego i žene.

Kraj Sweine prepirke s kovačem, čije sam ime napokon razabrao, Billa Prescottta nisam uspio dočekati. Zbog gubitka krvi, krumpirove rakije a najviše zbog popuštanja unutarnje napetosti, poslije one smrtonosne pucnjave pred Akeovim dućanom, tek sad tonem u grozničav san...

— Done! Done, dosta je bilo. San vam ne prija, osvijestite se. Done...

— Swei je uspjelo da me prene iz znojnog košmara, uslijed kojeg žedam. — Već ste pili. Dat ću vam

još, ali ne vode nego mlijeka da ojačate. Mijenjam vam obloge na čelu i na člancima ruku i nogu. Koliko dugo? Pola dana i jednu noć. Da, sestre i ja to radimo na smjenu. Samo dok su vam oblozi hladni, ne vićete kako više ne smijete nikog ubiti. Inače neprestano buncate od tučnjavi i ranjavanja.

— A tako. Ali kad se jednom pokrenulo to paklensko kolo, više me ne može mimoći? Zar ne?

— I ja mislim tako — odgovara Swea iskreno i ozbiljno.

Moja plavooka bolničarka zna da se za Dona Freemana pakao tek otkriniu. Otvorili su ga Snyder i njegova bratija. Da se paklena vrata za mnom nisu i zatvorila, od toga me spasila moja u biti ružna vještina o kojoj već kolaju priče.

U Three Countyju nema ni djeteta koje nije čulo priču o smrtonosnoj vještini nekakvog došijaka Dona Freemana.

Predradnik malog ranča u propadanju ubio u dvoboju dvojicu oružju vičnih i grubih Zapadnjaka. I to redom: jednog pa drugog. Taj je Freeman u istom dahu prisilio na uzmak moćnog nadglednika Snyderovog posjeda Jeffa Ožiljka! A, čime? Revolverom-igračkom. Oružjem žena i profesionalnih kartaša, te bankarskih činovnika.

A što sam drugo mogao? Deringer bi Jeffu raznio pluća i ja ne bih saznao jesam li se osvetio vodi napadača na onu zlosretnu kočiju ili sam smaknuo tek jednog među bezbrojnim osvajačima ovih divljih krajeva. Tada bi me po svoj prilici dokrajčili ostali jahači. Svemu bi bio kraj, bar što se mene tiče. Snyder bi uposlio trojicu novih revolveraša, a Helenu Chendler bi otjerali s njenog malog ranča.

A što se u cijeloj toj priči mijenja činjenicom da je u Wyomingu do sad nepoznati Don Freeman ostao živ?

Moji njegovatelji me već promatraju s novom nadom u očima.

Tako i govore. Jednom se dogodilo čudo. Revolveraš (od jučer sam to ja) stao je na stranu siromašnih. Želi štititi svoja osnovna ljudska prava. Ali i njihova i za to ne traži nikakvu plaću.

Jedino Georgia Weaver zna o meni više od svih ovih ljudi. Možda i više od mog nekadašnjeg poslodavca strica Bizonove Kosti. Da nju upitaju, rekla bi im svima: ma kakav rođeni ubojica, revolveraš po prirodi? Koještarije. Don Freeman vam je smušeni momak sa sela kojeg sudbina iz nepoznatih razloga ugurava u životni škripac. Don samo ne dopušta da ga taj škripac prebrzo stiješti. Borben je i opasan koliko i lisica koja sebi odgrize dio noge da iz čelična zamka traperu izvuče kožu. To bi im rekla Georgia.

Ali Georgia je nekamo odjahala. Naši putovi su se razišli. Priznajem da mi crvenokosa sad nedostaje. Bio sam se privikao na boju njenog glasa, njen način razmišljanja, njene mušice. Da je teglim na ledima preko potočića, na primjer. I njenu ljubav. Ako je to bilo to. Tko zna kako bi Georgia imenovala naš odnos ne-supružnika. A da je ona ostala uz moju postelju, tu na stolcu, umjesto Swe Anderson, tko zna da li bi išta od ovoga, o čemu razmišljam, uopće izgovorila. Crvenokosa, samostalna djevojka sa životnim iskustvom dovoljnim tucetu obiteljskih žena i ujedno s jezikom bez i najmanje dlačice, koja bi ga zakočila.

* * *

Cijeli dan mi redovito premataju ranu na butini i ona nije pošla po zlu. Lješkarim na klupi u Akeovom dućanu, opasao sam i revolver s trgovčeve kćeri besplatno su nahratile mazge, što su Georgiju i mene dovukle u Three County. Swea kaže da su drage i da se uopće ne ritaju.

Skupljam dakle snagu za povratak u dolinu s voćnjakom mladih

jabuka u kojoj prebivaju i samuju gdja Chendler i Jenny. Kako su se stvari sa Snyderom okrenule na pucnjavu, bit ću im i ranču još potrebniji.

Kovač Bill Prescott i mali rančeri što ovamo dolaze više da vide novog umjetnika u ubijanju nego da nešto kupe u Akeovom dućanu, ti su ljudi skloni pričanju. Slike njihovih priča slažu se u mojoj glavi u veliku mapu, na kojoj će se uskoro odigrati rat. Evo o čemu je stvar:

Akea Andersona Snyder je osobno prisilio da mu prodaju svoju ispravu o vlasništvu na zemlju, podalje odavde, na mjestu gdje ova rječica utiče u rijeku Powder. Milostivo mu je zatim dopustio da s dobivenim novcem otvori prodavaonicu. No Snyderovi prenosioci poruka otvoreno mu prijete da Andersonovima ima mjesta u Three Countyju samo ako prije ili kasnije Akeove kćeri marljivo porade na stvaranju potomstva Snyderovim pomoćnicima.

U krugu od šezdeset milja nema farmera kojemu kralj »kraljev kraljevstva« nije nekom smicalicom oduzeo pašnjak, ili pravo da napaja svoju stoku na potoku, što je upravo postao Snyderov! Primjer obitelji Chendler, koju Jeff Ožiljak i njegovi jahači nazivaju uljezima na modernom veleposjedu, uobičajen je u ovom kraju. Trgovac Ake Anderson je pričao:

– Nikada ne bih više držao bodljikavu žicu u svojoj prodavaonici nakon što je Snyder počeo bezobzirno ograđivati svoju pokrajinu. Ali taj me gad prisiljava! To je roba na kojoj najbolje zarađujem. Žicu moram naručivati u Cheyenneu. Zamislite troškove prijevoza. No Dudley ne mari. Zapravo plaća mi da je naručujem od tvorničara koji je također član njihovog bogataškog Cheyenne Cluba.

– Taj tvorničar vjerovatno kupeje Snyderovu govedinu? – zapita Don. – Ne znam točno, no

netko u Cheyenneu je svakako kupeje. Jeff vodi velika stada goveda iz ovog kraja sve do Denvera ili Whichite.

Saznajem da sve veći broj malih rančera odustaje od uzgoja krava. Stada od pedesetak grla nestaju im kao da propadaju u zemlju. Ili ih pojede noć. Danas su tu, sutra ih nema. Snyderova su stada, međutim, sve brojnija. »S« u krugu, Snyderov žig poput nametljive zmije izrasta na koži sve većeg broja stoke.

Malobrojni hrabri farmeri do danas su se usudili zaći među Snyderova stada, ikako na to imaju pravo, jer im stoka nestaje. Otkrili bi uvijek svoju stoku, žigosanu žigovima s njihove farme. Ili čak nemarno prežigosanu žigom »S« u krugu. Jedinu izgovor što ga u takvom slučaju znaju Jeff Ožiljak ili sam Snyder glasi: stoka se sama od sebe prikuplja uz veliko stado. Kad se ogradimo od vašeg sitneža, nastat će mir.

Dosad je većinu hrabrih traagaoca za svojim govedima na putu kući sustigao metak s leda, ili iz zasjede. Javna je tajna da je tako završio život hlabrog rančera Johna Chendlera.

– Zašto se ne žalite nekom sa-veznom šerifu, sucu. Napišite peticiju vladi u samome Washingtonu – reče Don.

– Smiju mi se. Vele, dobar sam na revolveru, ali mi savjeti nisu ni upola tako dobri. Snyder upravo i jedino poštuje moje umijeće. To ga može uvjeriti, ostalo je luk i vođa. Pisali su žalbe i peticije. To jest plaćali pisare za taj posao. Sve su se odbile o nevidljivi kružni zid moćnih kraljeva milijunskog biznisa s govedima. Upravo takav moćni zid okružuje sve članove bratstva bogatih – Cheyenne Club.

Ojadeni rančeri, gotovo svakog mjeseca dvojica, trojica, razvaljuju svoje kolibe, izvlače iz njih obrađenu građu i s najpotrebnijim pokućstvom i malo preostalih krava

ili ovaca napuštaju okolicu teritorija koji moćni Snyder javno proglašava svojom pokrajinom. Sebe rado naziva i sucem u toj pokrajini.

Eto, sad je jasno zašto u glavi slazem mapu po kojoj bi rat malih farmera i stočara protiv nezasićenog veleposjednika Rogate imperije mogao buknuti za tjedan ili dva. Možda su iskre te ratne vatre buknule baš iz mog »navy colta«, ali prve žrtve u »tihom ratu« nikako nisu onaj Jeffov revolveraš i Erwin Cramer.

U predasima od jetkih priča napisao sam dva pisma. Ake plaća jednom vozaaru da ih odnese do prve poštanske postaje. Jedno pismo naslovljavam na uglednu tvrtku »Wells Fargo«, što je kod vozaara, koji ima pisma odnijeti, izazvalo veliko poštovanje. Drugo je poslovnog karaktera. Od tih pisma očekujem mnogo, a odgovore možda već za tri tjedna.

Ake je pokazao izvjesnu sklonost da sadržaj mog krasnopisa sazna preko mog ramena. Opominjem ga. Bolje da o sadržaju pisma ništa ne zna, kao ni to koje sam mjesto označio nasloviocima kao najpogodnije da na nj upute svoje cijene odgovore mojoj malenkosti.

— Gospodo, vraćam se u službu Helen Chendler. Taj mali ranč bit će prvi u vašem susjedstvu koji više neće trpjeti da ga cijede gramzljivi prsti Jeffa Ožiljka ili njegovog gazde!

Šeširi ozbiljnih ljudi poletješe do stropa dućana. Digli su me na ramena i ubrzo spustili. Ipak sam uspio dobiti na težini na Heleninom ranču. Pomoću akontacije (opet od Akea) unajmio sam snažnog Billa Prescottta na pola mjeseća.

Bill Prescott se vidno uzbuđen i zbunjen zacrvenio i nespretno opasuje revolver što sam mu ga poklonio. Obćavao da će čim se dovezu na Heleninu farmu, potkovati dvije mazge i podmazati ležišta kotača

na kolima. Ozbiljno shvaća i moj nalog da pred mrak patrolira oko ranča.

Nakon dvostrukog dvoboja od kojeg i tri dana poslije tog događaja osjetim nelagodu u predjelu trbuha, u očima običnih ljudi u Three Countyju je sam predvodnik ranča čije je naloge vrijedno izvršiti. Prescott je svoju petnaestodnevnu zaradu (isplatio sam mu unaprijed 20 dolara) dao ipak na čuvanje najmlađoj Akeovoj kćeri, sedamnaestogodišnjem plavom vragu. Ta mala život oko sebe shvaća kao veselu šalu i uzalud pokušava odglumiti ozbiljnost i hladnokrvnost koju pokazuje starija Swea. Tako je shvatila i Billovu naklonost. A ne zna da moj novi radnik nosi glavu u zobnici, kao i ja.

Snabdio sam se još nekim korisnim stvarčicama i eto me poslije dugo vremena opet u posuđenom sedlu na posuđenom konju. Da me vidi stric Isaac Goodnight! Kobilu koju jašem u ergeli strica Bizonove Kosti odredili bi da vuče kola s kostima kad nije vrijeme zdrebljenja. Dakako, nisam domaćinima rekao ni kamo ću niti što kanim.

Bačen sam s Georgijom u ovaj kraj pa malo o njemu znam. To mi je jedna od najprećih dužnosti, želim li biti uspješni predradnik ranča Chendler. Helen mi je samo opisala granice muževljevog imanja. To jest, gdje su bile prije no što su »susjedi« svoju ogradu od bodljikave žice premjestili gotovo nadomak gospodarskih zgrada njenog ranča.

Stvarne granice moram otkriti svojim očima. Dobro bi bilo upoznati se i sa velikim susjedom. Ne kanim mu i dalje omogućavati da u postupnoj ali jedinstvenoj akciji pomete male farmere, te Helen i Jenny. Moram ga upoznati i zabaviti, možda, mu i ukazati na unutrašnje probleme veleposjeda. Predugo Dudley i Jeff Ožiljak i njihovi ljudi lagodno umnožavaju prigrabljeni kapital.

Da, da, uspavali su se u oholosti. Eto, čak ni njihovi bolji ljudi ne po-
težu oružje naročito. Moj se jadni
želudac stiskao u strahu da mi Jeff
lukavo suprotstavlja borce kojima
nisam dorastao. Ne toliko Erwinu
Crameru, koliko Blackie-u, šutli-
vom mršavku u crnom kožnom
kaputu. Do njega, nisam se bio su-
kobio ni sa jednim čovjekom koji u
mirnodopsko vrijeme živi od svo-
jih revolvera. Da jadnik zna kako
njegovo oružje sad pripasuje
snažni ali nespreni Bill Prescott,
prevrnuo bi se u uskom i močvar-
nom grobu na groblju Three Coun-
tyja.

K svemu tome tražim i odbjegla
goveđa što na sapima nose žig »C«.
Možda Jeffovi stočari nisu uspjeli
prežigosati sve ukradene krave.
Sve u svemu natovarilo sam sebi
toliko zadataka, da ih ni Helen
Chendler ne bi mogla izmisliti više
za svog predradnika.

Mojoj kobili i mojoj ranjenoj
nozi ne da se nametnuti ubitačni
tempo. Tim bolje. Tako bar neću
ludo izložiti svoj šešir kao stre-
ljačku metu.

Do noći sam opazio i na vrijeme
se uklonio dvojici izviđača. Prvog
sam uočio u zadnji čas. Toliko da
sam uspio svoju kobilu zaustaviti u
ljeskovom grmu. Na moju sreću taj
je čovjek sjahao u zaklonu borova
na obližnjoj uzvisini i okrenut
meni leđima durbinom promatrao
jednolični krajolik visova i dolova,
koje tu i tamo presijeca neki po-
tok.

Ubuduće moram biti dvostruko
oprezan. Očekuje li Jeff Ožiljak
nećiji posjet? Nadam se ne moj.
On i njegovi vidjeli su da sam oz-
biljno ranjen. Jedva sam bio doše-
pao do njega i uperio svoj derin-
ger u njegov ošit.

Drugi Snyderov jahač momak je
mlad i vesele naravi. Nizbrdice
pušta snažnog ždrijepca u propanj.
Za konjem su se dizali oblaci pra-
šine iznad krošnje stabala. I taj
mladić posjeduje durbin. To je već

nešto. Dudley Snyder neprestano
preko tih izviđača nadgleda pri-
grabljene terene! Izviđači s durbi-
nima uočit će na petnaestak milja
uokolo sebe je li se neki mali ran-
čer drznuo da se vrati na nekoć
svoje ispaše. Proljeće je i stoka je
gladna pa Snyder s pravom pomiš-
lja da bi mukanje malobrojnih
preostalih krava moglo razdražiti
siromašnog vlasnika da se ohrabri
upasti u ovaj moderno organizi-
rani raj za stoku sa žigom »S« u
krugu.

Ova dvojica izvidnika vjerojatno
se ne bi upuštali u istjerivanje pov-
ratnika. Njihov je zadatak samo da
dojave što su otkrili. Tada Jeff ili
vrhovni šef osobno određuju kaz-
nenu ekspediciju. Ostali su zapo-
sleni radom oko pojedinih većih
stada Snyderove stoke.

Na dvije milje od jednog takvog
stada zanočili smo ja i moja ko-
bila. Dakako ne palim vatru. Gunj,
smotan iza sedla bit će mi dovo-
ljan. Presavijeni komad starog
platna pod sedlom razmažene ko-
bile. Lijepo sam raširio preko leđa
kobile, a uzde vezao za niski grmič.
Ona frkće i njuši blizinu drugih
konja. Zatim se ipak smirila i zado-
voljila mladom travom. Nemam
druge hrane za nju, a što dulje
bude pasla to će dulje biti tiha i
poslušna.

Prstima napipavam ranu kroz
zavoje oko noge. Ništa u njoj ne
kuka. Ne boli me odviše. Večeras
neću previjati nogu. Sažvakao sam
brzo lepinju iz kuhinje mojih šved-
skih prijatelja u Three Countyju i
dao se na šuljanje.

Za razliku od mene, Snyderovi
stočari logoruju bezbrižno, čak uz
dvije vatre. Između vatri su kola s
pokrovom. Aha, pokretna kuhinja i
smočnica. Lonce s kavom kuhar je
podigao visoko uz rašlje nad va-
trom da ne kipe. No tekućina u
njima bit će ugodno topla cijelu
noć.

Kakvog su kova moji budući ne-
prijatelji. Hoću li se morati boriti

baš protiv svakog od njih? Ili se radi o družini unajmljenih kaubojka koje u radu kontrolira predradnik ili neki revolveraš. Kad bi se Snyderovo kraljevstvo zaljuljalo, hoće li ti tvrdi muškarci kraj vatri bez pogovora liti krv za svog gazdu? Ili će se okrenuti k mirnijoj zaradi? Na ta pitanja zasad nemam odgovor. Jedino znam da su odgovori presudni za moj naum. Moja strana, mali rančeri, meni slični ne može ni u kom slučaju brojem jahača parirati ranču Snyder.

– Hajde, ljudi, na posao! I stoka mora večerati! – dere se osorni glas.

To je voda ove skupine. Nevoljko, ali bez pogovora kauboji ustaju i izvlače vile.

Tek sad opažam nešto neuobičajeno za ovakve lopove. Najbliže krave odavno se već gurkaju i gomilaju oko nečega, što sam zane-mario vrebajući po cijelom logorištu.

Gomila sušene trave. Sijeno! To su nečuvene stvari. Mora da su tu nadohranu stoci još za dana dovezli teretnim kolima. Šešir dolje Snyderu. Taj uvodi novotarije, modernizira posao. Obični rančeri napasaju svoju stoku do mrazeva. Tada ih poiaako tjeraju u udoljice gdje mraz i noću teže zavlada. Kad zapadne veći snijeg, oni bogatiji ponude samo steonim kravama zrnje. Poludivlje govedo i samo razbrca rogom i papcima snijeg i napase se zaostalom travom. Tako stado više-manje gladuje do proljetnih vjetrova koji će otopiti snijeg i omogućiti rast novoj travi.

U vojsci su nas učili toj novosti: kositi travu, prosušiti je pa uskladištiti kako se to radi i sa slamom za stelju konjima. Ali tko će kaubojka natjerati da kosi travu za stotine grla? Osim toga još nije izmišljena kosa kojom bi se moglo raditi iz sedla. Snyder ih je očito natjerao na posao i pješačenje.

Eh, taj Dudley Snyder. Ne samo što guli slabije susjede nego i brije travu s njihove bivše zemlje. Uz prihranjivanje on će moći svoju stoku prije ljeta ponuditi tržištu. I dakako ubrat će najpovoljnije cijene za goveda. Moderno, nema što! Zaradit će više. Bolje može plaćati svoje radnike i unajmiti više revolvera. Takvog »kralja« bogme se nije lako osloboditi.

Začudo nitko ne osigurava ovaj logor. Nakon što su razbacali sijeno, umorni jahači opet liježu uz vatre. Pouzdavaju se u organizaciju kraljevstva: čuvari nadgledaju teren, stočari paze goveda, plaćeni ubojice vode male ratove. Snyder skuplja novac. Do sada je ta podjela rada bila efikasna...

Prije zore, šmrcau i ukočene desne noge tiho napuštam pozaspale susjede. Čemu da me u osvit opet draži miris njihove svježeg skuhane kave.

Jašem hodom a očima kasom. Tako sam u velikom luku uspio zaobići bočnu skupinu jahača. To je Snyderova vojska. Jašu prvorazredne životinje, kao da su u potjeri koju plaća federalni šerif. E, takvih se valja čuvati. Probijam je u smjeru odakle su oni dojahali...

Moje unutarnje »ja« govori mi da sam već dovoljno vidio i bilo bi mi najpametnije da se neopazice, kao i do sada, vratim na ranč Helene Chendler. Ali za jednog od muških glava u obitelji Freeman vidjeti sjedište samog »kralja kravljeg kraljevstva« suviše je velik izazov.

Što li je Swea mislila kad je rekla da je Georgia odjahala iz Three Countyja »potpuno krivim smjerom«? Rekla je da želi što dalje od skupine jahača oko Jeffa Ožiljka koja se sukobila sa mnom. To mi izgleda suvislo. Tako je sročila i onu meni pisanu poruku. Georgia Weaver nije mogla podnijeti pomisao da je u Jeffu Ožiljku možda prepoznala svog napadača. Ili da ju je on možda pre-

poznao. Nije znala ni kako da protumači njihov izazov meni. A iako je pretpostaviti da se Jeff nadao kako će me s pravom koje je uobičajeno jedan ili drugi njegov čovjek ubiti.

Georgia je željela pobjeći od Jeffovog ispitivačkog pogleda, a on i njegovim upravo su okupljali stoku na drugoj obali rijeke, preko puta naselja. Tamo negdje postoji i rijetko korišteni stočarski put što vodi do prave ceste. Georgia je odjahala u suprotnom smjeru. Nije valjda krenula ugaženom stazom u pravcu Snyderova sjedišta?

Prisjećam se i njenog hvalisanja da može učiniti da joj najmoćniji jedu iz ruke, te da joj je lakše pripitomiti bogate nego nas siromašne i po prirodi tvrdoglavce. Ona je majstorica, tvrdila je da ja imam bizonsku ćud, ali... Da li zna ta crvenokosa umiljata vještica da me uspjela upola dobiti za svoje planove? Poslije one noći na farmi Chendlerovih bio sam gotovo sklon, da se tamo više ne vraćam, samo sam o tome mudro šutio. Možda ni poslije dvoboja ne bih ostao u službi gospode Chendler, da se Georgia usudila ostati uz mene i njegovati me.

Shvatila je ta mudra djevojka da ostajem u dobrim i vještim rukama plemena Andersonovih. Toliko se bila uplašila Jeffa da nije imala vremena ni praviti se ljubomornom na Akeove kćeri iako je s pravom mogla pretpostaviti da će me one tetošiti. Eh, Georgijo! Da si uspjela iz mene izvući kako mi je bilo stalo do tebe i kako si tek druga žena u mom životu, koju sam imao. Da li bi tada ostala?

VI

Kako opisati glavni štab, sjedište, palaču iz koje Dudley Snyder upravlja svojom pokrajinom. Jeff reče da Snyder potječe s Juga. Zato, dakako, glavna zgrada (dvo-

krilno zdanje građeno u blagom luku) mora imati u središtu okrugli, izbočeni trijem s bijelim stupovima na koje se naslanja cijelo krovšte. Čini mi se da sanjam, priljubljen uz grane visokog hrasta, koji je tek prolistao.

U omaglici što se vuče travnjakom ispred te kamene kućerine vidim – top! Pravi! Očito iz nedavnog rata. Snyder ga je mogao trampiti za svoje govede meso kojim snabdijeva vojsku.

Sto mu bizonskih kostura! On vjerovatno ima i granate za tu svoju artiljeriju. Nečuveno! Ali, što će mu top, ne može s njim otići na pašnjake i čuvati svoje rogato blago od jadnih kradljivaca. Možda topom kani zaplašiti Indijance ako u ratnom pohodu zavire i na područje Snyderovog ranča.

Tek mnogo dalje od drvene ograde što okružuje palaču u pravilnom čeverokutu, otvorenom prema palači, sagrađene su gospodarske zgrade. Na svakoj prostranoj drvenjari prozori, gotovo puškarnice, gledaju prema meni. Bolje rečeno: prema svim nezvanim gostima.

Iza palače, isti je raspored samo što najveći dio prostora zauzima čvrsti koral i duga staja. S ovog hrasta imam zaista divan pogled. Ali brzo s njega. Oštrije oko ugledat će me i skinuti iz te hrpe mladog lišća kao fazana. Zar da sumnjam kako u palači Snyder imaju kolekciju dalekometnih pušaka za bizone?

Ostatak dana odlučio sam provesti u blizini izvora s kojeg se radnici na ovom posjedu snabdijevaju vodom.

Moja kobila se tri puta napila iz mog šešira i tek sad prihvaća bez frktanja da joj sputam dvije noge u susjednom čestaru.

Ne uklapa se u plan mojih noćasnih aktivnosti, djelomice i zato što mi taj plan još posve mutan plovi s jednog na drugi kraj misli.

Tada su naišli mazgari s dvije mazge i praznim bačvicama.

— Ako naš gospodin kuhar misli da ću za tu ušljivu plaću čak ispirati i bačve, grdno se vara!

— Budalo, pa i mi pijemo iz tih bačava. Sjeti se da ni konji ne piju prljavu vodu.

— Voda! Pih! Meni je te tekućine za žabe na vrh glave.

— Je li? A da predložiš šefu Jeffu da osim subote i srijedom dijeli radnicima viski. Ili da gučneš gutljaj gazdinog burbona, kad god ti se prohtije? Mladiću, sad si još samo kuharski pomoćnik. Snyderovo piće moći ćeš malo omirisati tek kad naučiš dobro prati ruke i uši i kad te iz kuhinje unaprijede u poslužitelja u Velikoj kući.

— Radije bih među ljude koji gone goveda. Bolje su plaćeni od nas i od onih što rade u Velikoj kući. O tome kako je to ipak posao za prave muškarce, o tome ti neću ni pričati, ti to ne bi razumio.

— Čuj me, budalo! I u Velikoj kući ima posla za prave muškarce. Tamo je veselije, ima i žena. Lijepih! Čuje se poslije večere i svirka. Neke od žena znaju svirati po onom crnom, drvenom čudovištu na tri noge. Znaš li na što mislim? Ona sjajna crna sprava što su je s kola unosila sedmorica kauboja u Veliku kuću. Znojili su se kao da nose tri zajedno vezane junice.

— Tko je budala? Ti ili ja? Ono ti se zove klavir, sad to upamti!

— A gazda sad ima posjet i novu ljubavnicu. Što li mu ta svira?

— Šališ se? Otkuda ti ta vijest?

— Eto vidiš, ipak si ti budala! Ne znaš za taj važni događaj u ovom našem jednoličnom crnčenju? Da, da. Crvenokosa ljepotica. Dopratili su je Mike i onaj čuvar kojemu ne znam imena. Mike priča da su je sustigli na putu prema Velikoj kući. Ta se dama odlučno pozivala na poznanstvo s gazdom Snyderom, zato su je dopratili bez predhodnog Jeffova odobrenja. Mike još veli da njemu ta crvenokosa najviše liči na onu vrstu žena iz skupih saluna. A i ti bi morao već

znati da je među tim ženama gotovo pravilo obojiti kosu plamenim bojama.

— Eh, taj tvoj Mike! Mnogo mi on zna o ženama u skupim salunima. Kad primi plaću, jedva se odvaži otići do onog Šveda i naložiti se piva. Štipanje onih Akeovih kćeri to je sve njegovo iskustvo sa ženama. Možda je ta dama rido-kosa od svog rođenja, kao ona naslikana u gazdinoj blagovaonici.

Da sam konj — počeo bih rzati. Ovako, samo uzdišem. Oni mladići kod mazgi sigurno bi me čuli da nisu zauzeti.

S mrakom krećem u posjet tom lijepo organiziranom imanju. Pomalo kiši, što baš ne ide u prilog mom naumu. Ali što ćete, čovjek se mora zadovoljiti s komadićem sreće. Moj komadić u posljednje vrijeme sve mi više liči na cijeli kolač.

Već dva dana i dvije noći tuma-ram po Snyderovom imanju a još me nisu nanjušili njegovi ljudi.

Ako imate svijeću i nožem skinete — iz radoznalosti — vosak s njenog donjeg kraja, što će se dogoditi? Svijeća dogori, vosak se otopi a kraj navoštenog stijenja gori još malo hraneći se istopljenim voskom. Zatim se ugasi. Skinuvši sa stijenja vosak, skratili ste skupo plaćenju svijeći vijek trajanja. Takvim pokušom zabavljao sam se prizdravljajući u Akeovom dućanu. Pokuš je veoma poučan...

Po prirodi nitko u nas Freemanovih nije nadmen. Za prvi put, budući nisam pozvan u goste, posjetit ću štagalj i ambar gazde Snydera. On i njegovi sigurno me ne bi pozvali ni u te prostorije. Možda u kakvu kladama ograđenu rupu koja im služi za zatvor. Da takvu instituciju imaju na imanju, uopće ne sumnjam. Čemu se Dudley Snyder naziva sucem, ako pri ruci nema zatvor?

Da, ono sa pokušom i svijećama. Kako bih znao koliko gori koja svijeća bez voska u donjem dijelu,

morao sam iz Akeovog dućana ukrasti čak četiri. Dvije sam potkresao više a dvije manje. Ona kraća dogori za petnaestak minuta a ona duža za nepunih pola sata. To je upravo ono što želim.

Ljudi na ranču sad pune trbuhe večerom a ja gladan teturam štagljem. Ni jednog konja. Pa naravno, jedva da tu ima mjesta i za balu slame. Zato hrpetine sijena sežu do krova od čamovih oblica. Da bi se ta hrana za krave mogla skidati vilama s vrha, čovjek mora imati visoke ljestve. I meni su poslužile. Na vrhu sijena ostavljam jednu svijeću. Svijetli mi slabašni plamičak dok se tiho spuštam.

U ambaru je išlo teže. Snyderov skladištar drži kupljene žitarice u vrećama. Pomaže mi bala jute za postavljanje ulara i sedla. Vjerovali ili ne, koristim se i snopljem duhanskog lišća. To će biti pravi virginia dim. Nasumce sam par listova presavio i gurnuo u džep. Tu malu krađu Dudley Snyder neće nikako opaziti. A sve ostalo što sam mu priredio, nadam se da hoće. E, tu mi kiša ne bi smjela umanjiti efikasnost plana.

Sad je posjetu kraj.

— Čekaj, stara, ne grizi mi rukav! Ni šešir, dovraga!

Kobila se zaželjela malo tepanja. Velim joj da se strpi, jer odjahat ćemo tek za pola sata.

Prolazi petnaest minuta. Kroz koprenu kišice ništa neobično ne opažam na mjestu gdje je mrak skrio Snyderov štagalj. Ambar djelomično osvjetljava svjetlo kroz prozore kaubojske spavaonice. No u njemu će se nešto važno dogoditi mnogo kasnije.

Aha, dimi se s krova štaglja. I nitko to ne vidi. Večera se služi i u Velikoj kući. Eno, prozori palače žare se od bogate rasvjete iznutra. Ima li sudac Snyder u svijećnjacima lojanice, da sve bude u stilu, ili je dao ugraditi obične petrolejske svjetiljke...

Štagalj sve više dimi.

— Požar! Požar! — vičem, da poslije ne tvrde da ih nisam upozorio. Na moje riječi samo kobila striže ušima i okreće glavu k mojoj čizmi, kao da pita: »Požar ili ne. Odluči se već jednom i prestani se meškoljiti u sedlu. Ili krećemo, ili sjaji«.

Buknulo je! Sramežljivo, pa snažnije. Prvi žuti plamenovi osvjetljuju krov štaglja i guste sive oblake dima iznad njega.

— Požar! Ljudi, požar!

Kobila i ja čujemo glasne urlike dolje s ranča. Sad će se svi rastrčati k ovom vrelu, a i do ostalih izvorista.

— Podi, stara djevojko! Dublje u čestar.

Još oklijevam. Pogadate zašto? Živo me zanima je li ogoljeli stijeni sagorjele svijeće prenio plamičak na onu jutu i duhan u ambaru.

Točno sam nagadao da sušena stočna hrana mnogo znači u planovima Dudleyja Snydera o brzom bogacenju. Deseci ljudi, tjerani predvodnicima, nose posude s vodom. Oni najhrabriji izlijevaju vodu u plameno more što izbija kroz široke vratnice štaglja. Gotovo je premalo ruku da ugase požar što će progutati sijeno i slamu. No ljudi se trude da se plamen ne bi proširio dalje sa štaglja. I opet viču:

— Požar! Požar!

Shvaćam i ja što žele reći: neza-mislivo je kako je vatra zahvatila ambar. Udaljen je od štaglja bar trideset koračaja a palamena perjanice viju mu se duž krovniha greda. To je signal za me i kobilu. Odlazimo neopaženi. Sve što nosi hlače na ranču sada je zauzeto s dva požara od kojih će Snydera možda prvi put u posljednjih pet-šest godina ozbiljno zaboliti glava. On sad mora preispitati mnogo toga u svom dvorištu i okućnici. Tako će mali farmeri i rančeri oko ovog velikog kraljevstva dobiti na vremenu da obave proljetne radove. Tako i ranč Chendler.

VII

Bill Prescott, moj zamjenik dok sam odsutan s ranča Chendler, dočekuje me iz zasjede. To je i red. Blizi se noć i dobri Bill izvršava moje naredenje o patroliranju.

— Zdravo, šefe! Kako sam znao da si to ti? Na tom konju prepoznao bi te svaki dječak u Three Countyju. Tu kobilu zapravo često jašu seoski dječaci. Nije te baš mogla izvući na nekoj utrci, ali bo-ljeg konja nismo toga dana našli.

— Kako su naše dame, Helen Chendler i mala?

— Vrlo dobro. Ja prema Heleni-nim uputama obaram Snyderovu ogradu. Kolce i žicu premjestio sam duboko u sadašnji njegov teri-torij. Ispomažem se mazgama. Ne valja samo jedna stvar. Uokolo ovog ranča jutros sam otkrio bojne tragove konja.

— Novi posjet Snyderovih dje-čaka?

— Ne, Done. Otisci nepotkovanih kopita.

Opet mi drhture mišići u utrobi. No večeras bi to moglo biti od gladi a ne od straha.

— Indijanci?

— Bojim se Freemane da je tako. Nisu odveli ni jednu od preostale tri Helenine krave, ali su objahali sve uokolo. Ja, kao i ti nekad, spa-vam u štaglju. Kao što si naredio osluškujem bar dva puta u toku noći. Na žalost, nisam ništa sum-njivo opazio. Inače, napražio bih ja njih sačmaricom. Jutros sve puno tragova tih vražjih jahača. A da znaš: i lijepa Helen Chendler loše spava, otkako tebe nema. Ho-ho-ho!

Šalu na stranu, noćas sam je vi-dio kako poput duha obilazi brvnaru. Ta žena kao da hoda nad zemljom. Ni travka se ne prelomi pod njenom nogom. Kao da je indi-janski ratnik.

— Bille, pa Helen i jest Poluindi-janka — potsjećam ga.

A u kući Helene Chendler čeka me još jedno iznenađenje. Na šted-ljivoj Heleninoj trpezi jela u izobi-lju.

— Done! Nismo vas baš očeki-vali — ljubazno se osmjehuje moja poslodavka.

— Prihvatite se jela. Dio toga na stolu trebao je i vas dočekati. Osje-ćam da biste mogli gristi i ploču stola. Bill će imati razumijevanja, ako pojedete i njegov dio pečenke!

Protivno mom kućnom odgoju, kruli mi želudac i slina curi u usta.

— Majko, gospodin Freeman opet nije jeo četiri dana.

— Da. Tako se čini, Jenny. Naš predradnik stiže k nama samo kad umire od gladi. Slično je bilo i s tvo-jim ocem. Done? Možete li jesti i slušati? Da? Ispričat ću vam nešto što smo danas doznale. I to nas po-sebno veseli, zato smo nas dvije i skuhale gozbu. Znam da nije lijepo veseliti se nevoljama bližnjega svoga. Ali ne mogu si pomoći. To iz mene govori očeva krv. Slušate li me, Done, radi se o Snyderu?

Red je da zastanem u gutanju, iako me ništa ne muči u vezi sa Snyderom. Niti će me gnjaviti ci-jele noći. Naročito poslije obilja ove ukusne hrane.

— Oprostite mi, Heleno. Ne pona-šam se pristojno, ali nužno je da uspostavim prijateljske odnose s vlastitim želucom. Najprije smo se posvadili, a zadnjih dvanaest sati moj želudac ozbiljno strahuje da sam ja umro...

— Ne prenemazite se! I ja od dje-tinjstva znam što je glad. A Jenny, ona je bar do danas uvijek imala dva obroka dnevno. A sad, iznena-đenje zbog kojeg slavimo! Done, zar ne znate što se događa na Snyderovom veleposjedu? Bill Pres-sott mi se kleo da iz Three Coun-tyja niste odjurili za svojom prijate-ljicom Georgijom, nego da ste oti-šli izvidati u pravcu Snyderovih posjeda.

— To je točno.

— I? Što ste otkrili?

— To je, gospodo, duga priča. Mislim da ima puta i načina da urazumimo našeg pohlepnog susjeda.

Gleda me kroz poluotvorene vjeđe:

— Done, Dudleyju Snyderu krenulo je naopako!

— Zar već? — zvačem ja novi zalogaj.

— Ostao je bez zaliha, hrane za stoku. Bez sjemena koje bi po lihvarskim cijenama prodavao farmerima, koji su još u njegovoj milosti.

— Šteta.

— Done? Ti to nazivaš štetom? Čujem li dobro? Silnicima koji su te pokušali ubiti usred Three Countyja izgori štagalj i ambar i ti to nazivaš štetom! Gotovo da posumnjam u vijesti koje...

Sto mu bizonskih kostura! Kako li se vijesti šire u ovom kraju. Jure brže od moje kobile. Nisam se ni vratio kući a vijesti o, hm, izvjesnim neprilikama suca Snydera već prepričavaju i vrapci na krovu Chendlerovog ranča.

— Done Freeman, reci mi zar ti nemaš ništa s tim?

— S čime, Heleno?

— S požarom, koji je zahvatio i dio nastambe Snyderovih plaćenika. Sad će ispred njegove palače logorovati u šatorima.

Najbolje da joj ništa ne kažem. A i čemu se hvaliti djelom koje je blisko osveti iz niskih pobuda. Zato odrečno odmahujem masnom bradom.

— Gospodine Freeman, ti mi lažeš! I to nije lijepo od tebe. Ako želiš šutjeti, to je tvoje pravo. Svejedno, ja se radujem. Nakon ove akcije, imat će on još poteškoća i sa svojim stadima.

Georgia je običavala nazivati Helen Chendler vješticom. Kao da je djelomično imala pravo. Večeras joj, dok posluje oko pećnice-kamina, lice plamti od unutrašnje vatre a crne oči blistaju pobjedničkim sjajem. Pri tome kao da mi čita misli. Znete li koje? One o

mogućim poteškoćama Snydera sa stadima svojih poludivljih goveda. Čita, nadam se, i izraze divljenja u mojim očima spram njene pojave. Ali odmah postavlja na svoje mjesto sve u našim odnosima.

— Sad će stići Bill Prescott. Done, dočekaš ga na trijemu, kao pravi predradnik. A i potreban ti je svjež zrak poslije toliko jela.

— Helen, budući da sam tvoj predradnik, želim znati imate li ti i Jenny, to jest, tvoj muž kupoprodajni ugovor ili vladinu ispravu o zemljišnom vlasništvu za vaš ranč?

— To je razumno pitanje, Done. Osim toga, molim te pitaj sve što god hoćeš. Ne želim da između nas dvoje postoje bilo kakve poslovne ili ljudske tajne. Dakako, imamo potvrdu na ime Johna Chendlera. No, ja sam nasljednica prava na zemlju kao njegova udovica.

— Kako možeš biti...

— Pitaš se kako mogu biti sigurna? Neki lovci, recimo da su lovci — našli su na njegovo tijelo i sahranili ga. Znam i gdje je to mjesto. Predaleko je da s malom Jenny idem do muzevljeva groba. Time ga neću uskrsnuti. No, ti lovci zakleli su se da je bio ubijen. Nitko od njihovih to nije učinio, oni su prijatelji našoj obitelji.

— Indijanci?

— Da, Done. Indijanci Dakote.

— I sinoć su bili ovdje?

— Posjetili su me. Nisu skrivali tragove jer dolaze k polusestri. O tim tragovima ispričao ti je Bill Prescott? On se zbog toga toliko uzbudio da sam odlučila da mu ne povjeravam previše.

Helen Chendler ima dva polubrata od istog oca. Tako mi veli. Stari poglavica malog plemena, koje je Snyder također prevario, umro je prije nego što su bijelci ubili Heleninog muža. Polubrača tu i tamo kradom, posjećuju polusestru i nagovaraju je da se vrati u pleme.

– Žele me udati za nekog svog ratnika. To jest, željeli su sve dok se niste pojavili ti i Georgia. Sad su odustali. Kako da ti to objasnim. Done, ne pomišljaj da su to i moje misli. Ali oni žive jednostavnim životom u kojem pojam da je »netko predradnik na nečijem imanju i da radi za nekog« jednostavno nije moguć. Ti si za njih muškarac i na kraj im pameti nije da sam te ja kao žena mogla uposliti. Sad te čak i drže vještim ratnikom, ukoliko uopće vas bijelce žele pohvaliti izgovorenim riječima. Braća misle da sam napokon našla pravog muškaraca koji će hraniti mene i Jenny. Zadovoljni su jer smatraju da više nisam mlada squaw i da mi nije lako naći muža.

– Nisu baš džentlmeni u našem smislu.

– Bilo ih je samo pet! – Helen se tiho smije.

– Znači li to da su ti polubraća dojavili za požar kod Snyderovih? To je morala biti vesela predstava.

– Done, dragi. I ti si bio tamo. Oni su te vidjeli i uhodili. Kažu da si smion kao planinska puma a klizav kao riba u mutnom potoku. To je za tebe visoka ocjena. Svaka djevojka među kojima sam stasala zamišljala je sebi za muža ratnika s takvim osobinama.

– Dakote su me pratili?

– Ne. Izvidali su poput tebe. Tada su te opazili. Tvoju kobilu znaju kao konjce iz Three Countyja, a protiv tog naselja ništa nemaju. Drag si mi s tom tvojom šutljivošću i reći ću ti pravi razlog njihovog pohoda. Ta petorica, jedan moj polubrat bio je među njima, željeli su odagnati dvije, tri krave. Plemenu je potrebno meso i nove kože. Izbjegavali su Snyderove stočare ali i tebe, sve dok te jedan ratnik nije prepoznao. On zalazi u Three County i trguje s bijelcima. Tako su znali da si neprijatelj Snyderu. No ono što si učinio, zaprepastilo ih je. Takvoj se osveti nisu dosjetili. A imaju razloga za osvetu.

Bahati Dudley Snyder nije nepovrediv u svojoj razidenciji, unatoč onom svom topu.

– Sad će postaviti tamo dvostrukе straže – dodajem i veselim se mraku.

Helen bar ne vidi crvenilo stida na mom licu zbog toga što sam joj za vrijeme večere zaniijekao svoj, zapravo, nepromišljeni čin. Za cijelo vrijeme boravka u blizini Snyderove palače netko od njegovih ljudi mogao me ustrijeliti kao uhodu. Helen bi u tom slučaju opet ostala na brizi Dakotama.

– Ugrizao si Snydera i njegove ljude! Čvrsto si ih ugrizao.

– Vratio sam im milo za drago. Veleposjed će im nekog vrijeme šepati, baš kao što i ja još šepam.

– Za mog predradnika i njegovu ranu imam ljekovite trave. Međutim, moja polubraća tvrde da je Veliki Manitu uslišio molbe njihova vrača. Šakal iz Velike kuće je načet a skončati će prebijene kičme pod šapom planinske pume!

– Tvoji Dakote umišljaju da sam ja tu puma?

Helen se tiho smije i potvrđuje. Tako bi moglo biti. Doznajem i što je Dudley Snyder skrivio malom plemenu od stotinjak Dakota. Snyder, za vrijeme dok je bio mali rančer, plaćao je Indijancima poput ostalih: pedeset centi za svako govedo što bi ga njegovi radnici protjerali preko područja Dakota do udaljenih trgovišta. Ta vrsta putarine bila je uobičajena, jer su tri veća rančera malo ratom a malo ponudjenim viskijem nagovorili Dakote da svoj logor presele više u planine a pašnjake prepuste uzgajivačima goveda. Takav sporazum nije bio po slovu zakona jer je vlada ucertala na službenim kartama točno odredište rezervata i za ovaj ogranak Dakota.

No nisu se bunili ni Indijanci ni rančeri. Oni su starosjediocima često plaćali putarinu i u stoci. Uvijek se neko goveće ozlijedi kod transporta stada, pa ga treba za-

klati. S druge strane, Dakotama je bilo stalo do govedeg mesa.

Dudley Snyder prvi je prekršio taj dogovor doseljenika i starosjedilaca duž granice Wyominga. Umjesto da za nesmetanu ispašu na pravno tuđem terenu da Dakotama odštetu malo novca i nekoliko krava, unajmio je plaćene borce. Revolveraši su mu bili potrebni da ukroti svoje konkurente, a kasnije osiromašene susjede. Usputno su oni obračunali i s Dakotama. Snyder je volio javno pričati kako, unatoč odlukama Washingtona, on neće nikada ni pomišljati o ravnopravnosti Crnaca s bijelim ljudima. Crvenokošce je smatrao još ništavnijom rasom.

Indijance nije uspio još nitko, pa ni on, natjerati da rade za njegove interese.

— Reci mi, hoće li se tvoji rodaci pobuniti protiv gramzljivosti što buja iz ranča Snyder?

— Hoće, čim posve nestane hrane. Ljeti love divljač i ponekog zaostalog bizona. Noću tu i tamo uspiju odvesti neko Snyderovo govedo. Ali kad kralj rogatog kraljevstva potjera svoje pokretne dolare na tržište, a krave za priplod zatvori u korale, Dakote će napasti.

U sebi mislim da bi Helenini rodaci mogli to učiniti i ranije. Za gonidbu jednog ili dva velika stada Snyder će unajmiti za taj posao još više jahača. Već danas brojčana snaga njegove armije nije po mom ukusu.

— Heleno Chendler, moj ti je savjet da sve dokumente o ranču zakopaš u onoj zemunici što sam je bio uredio izvan ranča. Upravo sam je načinio za takve i slične potrebe.

— Done, ti pomišljaš početi rat protiv Snydera zbog obrane prava ranča Chendler? Ja toliko od tebe ne mogu tražiti. Ti sam protiv Dudleyjevih strijelaca. Ne, ne! Ovo što je ostalo Jenny i meni, ne vrijedi još jedan život. Ujesen ću se povući odavde. Poslije žetve Jenny i ja

možemo u Three County. Tada će prestati i tvoje radne obaveze prema ranču. Uostalom nisi li ti želio i sam za se osnovati dom? Negdje, gdje još stočari, koji tek počinju, mogu živjeti u miru.

— Slušaj, Helen Chendler, zašto to ne bi bilo ovdje?

Izrekao sam smjelo svoju skrovitu želju, a još joj moram reći i svoju osobnu tajnu: želim do kraja razotkriti napadače na poštansku kočiju kraj koje umalo nisam izgubio glavu.

Ona šuti i mokasinom struže po daskama trijema. Čak se malo zadihala.

— Ti mi, Done, laskaš. Meni, udatoj ženi s djetetom. Kako bi to išlo?...

— Gospodo Chendler, oprost mi što ću te potsjetiti na tvoje udovištvo. To se događa i u civiliziranom svijetu, a kamo li ne ovdje, na Zapadu. Jedan bračni partner izgubi drugog. No život se nastavlja. Ti moraš nastaviti živjeti, Heleno. Misli i na Jenny. Djevojčica treba oca da je odbrani, a i draga mi je. I ja njoj nisam nesimpatičan. Ti i ja smo približno istih godina.

— To, da. Samo što se Indijanke, ali i djevojke odgojene u Dakota udaju najkasnije u petnaestoj. Zato i imam toliku kćer. Reci, je li ti Ake pričao o mome mirazu koji je pokojni John morao prihvatiti.

— Dakako. Jesu li mazge dobro podnijele potkivanje?

Helen se potvrdno smije, ali odlučno odguruje moje ruke.

— Ne! Done, ne ovdje! Moj otac je s pravom tvrdio da sam tvrdo glave čudi poput naših mazgi. Ja se, dragi, još nisam odlučila za tvoj zagrljaj. Možeš li to razumjeti, a da se ne osjetiš povrijeđen? Ponosni moj ratniče! Daj mi malo vremena, Done Freemane. Do večeras nisam sa sigurnošću znala imam li uopće pravo očekivati tvoj povratak. A sad se moram navići na pomisao da bismo nas dvoje trebali biti prikladan par. Ta mi pomisao laska, ali čekaj.

Uzalud tumačim Helen Chendler da se svijet oko nas vrtoglavo vrti i da će već sljedeći dan ubrzo smijevati ovu mirnu noć našeg prvog pravog i iskrenog razgovora. S novim danom za mene počinju nove obaveze i dugo jahanje u borbi protiv moćnog Snydera. Helen ostaje uporna. Nagrađen sam samo vrećim poljupcem, koji je kao prvi ovogodišnji topli lahor iz voćnjaka ovlaš prošao preko mojih usana.

VIII

Iz Three Countyja sam se neopazeno udaljio, kao što sam u zoru tog dana bio i stigao do prodavaonice Akea Andersona, šaljući se, zaštićen mrakom i s rukom na dršku revolvera. Kao što sam i pretpostavljao, lukavi Snyder nije do kraja povjerovao u slučajni pozar na svom posjedu.

Uplašeni Ake Anderson, po običaju je prepun obavještenja.

— Da. Patroliraju okolo svojih stada. A raspoloženi su kao čopor razdraženih vukova. Na skelu paze dva čuvara, naoružani »vinčester-kama«. Pomaže im i onaj redovni Snyderov skeledžija.

— Dobro je da su uposleni. Zato, oče, ovamo više ne ulaze. — Swea, kao najstariji član obitelji, poslije oca, ravnopravno sudjeluje u našim razgovorima.

— Done, ovo je najbitnije: Snyder je otputovao! Kočiju prati šest teško naoružanih jahača.

— Kočiju? Otkuda sad to?

— Dakako. Bogatun poput njega može sebi priuštiti kočiju. Zar ne znate da je Snyder ovih dana uveo prometnu liniju? Za Three County je to prvorazredni događaj. Ima dvije kočije i četiri teška teretna kola. Ta će karavana naizmjenice voziti do Snyder Towna (tako on zove svoju jazbinu) na jug prema Laramieu i do Whichite. A sjeverno, od Snyder Twona sve do Rapida.

— Tamo sam i ja namjeravao...

— Done, kad putujete? Zar nas ostavljaš na milost i nemilost tim vukovima? Čak i gospodu Helen Chendler?

— Ne, Swea. Nisi me razumjela, dijete. Kad sam dolazio u Wyoming, namjeravao sam ići do Rapida poštanskom linijom »Wells Farga« a zatim na konju prema zapadu.

— Ja odavno više nisam dijete. Zar je tebe »dijete« moglo njegovati od teške rane i gubitka krvi?

— Vidi ti sad današnje mlade Amerikanke! A olovno zrno koje sam ja išćupao iz noge misteru Freemanu? To više nitko i ne spominje.

Smirujem i odraslu kćer i njenog ponosnog oca. Tko bi rekao da može uzavreti i hladna švedska krv. Zatim im pričam sve o svom obavljenom pohodu u takozvani Snyder Town. I to da svi žitelji Three Countyja mogu Indijance Dakote ubrajati u prijatelje.

— I tako, dragi moji domaćini, kad se gazda Snyder dao na put, morat ćemo odjahati i moja kobila i ja. Ili ste, Ake, možda uspjeli do danas pronaći za mene boljeg konja?

— A gospoda Chendler? — pita Swea.

— Hoćeš reći, kako to da s ranča pušta u skitnju svog predradnika?

— Da, to i sve ostalo.

— Uvjerio sam Helen da se svi mi u ovom kraju moramo pripremiti za otvoreni sukob sa Snyderovim kraljstvom.

— Kad bi bar uspjeli da vratimo stoku koju nam je oteo. Za njega je to tisuću goveda više-manje. A za farmere ili rančere, svejedno tko se čime bavi da bi preživio, to bi značilo pravi procvat. Imati danas, u ovom kraju, pedeset grla rogata stoke znači zdrav i uspješan početak.

— Done, hoćeš li se oženiti susjedom, Helen Chendler?

Swea zaista nije mogla kraće i direktnije izreći ono što je zanima još otako sam u ovome domu bolovao.

– Swea, kakvo je to budalasto pitanje? Mi ovdje planiramo pravi mali rat a tebe interesira nečija ženidba i udaja. Uostalom, ako mene pitaš, držim da je to veoma osobna stvar Dona Freemana.

– Znaš da nije samo njegova, oče.

– Swea, dugujem ti odgovor. Nudio sam vjenčanje Heleni Chendler – govorim i osjećam da sam protiv svoje volje pocrvenio.

– Ali ona još nije sigurna u svoje osjećaje. Želi pričekati sa svojim... odgovorom. Tako je rekla. A i vremena su kao što veli tvoj otac, kako da kažem, nesigurna. No ja se nadam.

– Žene znaju da je svako vrijeme pogodno za ljubav, ako je ljubav došla!

Čim je to izgovorila, Swea je izjurila iz dućana kroz stražnji izlaz u kuhinju.

Do sumraka više nismo vodili tako ozbiljne razgovore, poput ovog malo prije. Ake priča o odlasku Dudleyja Snydera u Cheyenne.

– Čudi vas, Done, što naš moćni susjed ne jaše na čelu svojih revolveraša? Pa on vam nije nikakav jahač, kao Ake Anderson na primjer. Meni konjsko sedlo ne leži, pa opet dobro vodim ovu prodavaonicu. Snyder vam je niskog rasta, debeljuškast. Ne liči na heroja u sedlu, prije na propalog bankara tamo s Istoka...

– Jeff Ožiljak je rekao da je njegov gazda Južnjak. Najvjerojatnije bivši veleposjednik, kojemu je rat za ujedinjenje zemlje uništio posjede.

– Moguće. No, jedno je točno: od početka ovdje imao je više kapitala od svih nas zajedno. I moćne prijatelje. Jedino je on mogao ovdje unajmljivati jahače i profesionalne revolveraše. A kad god

mu zagusti u Wyomingu, zbog oštrem zime, ili Indijanaca, Snyder dolje u Cheyenneu nalazi utjehu u onom Cheyenne Clubu.

Niste čuli za taj klub? Da, ne ću dim se. Imate skromnu prošlost kao i svi mi ovdje. Takve poput nas ne ućlanjaju u Cheyenne Club.

– Koliko je sada Snyder »težak«?

– Tja, tko će to točno znati. Ja ne jašem uokolo, bavim se trgovinom. Ljudi svašta pričaju. Govori se da na području nagrabljenog kraljevstva pase nekoliko tisuća, što čuvane što poludivlje stoke. Zato Dudley Snyder može u Cheyenne Clubu piti uvozna francuska vina. Done, velim vam: tamo kartaju u stado od tisuću dvogodišnjih junica! U predahu od pokeraških okršaja ti stočarski bogataši igraju se pravih plemića. Na primjer – sišu oštrige iz Hudsona.

– Fuj!

– Eh, moj momče! Vama je to »fuj« ali u mom starom kraju pričaju da su i oštrige tečne uz francuske sireve i francusko vino. Posljednji biser što sam ga čuo od vozaara koji su uposleni kod Snydera graniči s pravom bajkom. Slušajte: članovi kluba platili su nekoj čuvenoj glumici put iz Evrope i preko oceana da ih zabavlja. Ta se dama zove Sarah Bernhardt.

U svojoj glavi razmišljam kakva li je to ženska, da su je ti bahati stočarski kraljevi poželjeli gledati za tolike pare.

– Recite, Ake, ta Sarah, kako li se zove, da li bar lijepo pjeva?

– Pjeva? Ni govore, čovječe! Ona je glumica. One izgovaraju stihove koji su napisani o nekoj izmišljenoj osobi. Onaj vozar, koji mi je to pričao, misli da je ta Sarah Bernhardt Snyderovim prijateljima recitirala velikog pjesnika iz Engleske, nekog Shakespearea. Vozaar i konobar u klubu slušali su s vrata tu predstavu. Vozaaru se nije sviđela. Kaže da je to bio bačen veliki, lijepi novac. I njegov gazda misli slično.

Stvarno, unajmiti glumicu iz Evrope koja čak ne zna ni pjevati, to je pravo razbacivanje opljačkanog imutka. Krajnje je vrijeme da pomognem ovim tu, dobrim ljudima da ponovo dođu do svojih krvavim radom stečenih posjeda i ono malo stoke.

Svi prisutni računaju da ovaj put Snyder ne ide u Cheyenne Club da bi opet slušao recitiranje stihova. Najvjerovatnije će se požaliti kompanjonima za štetu koju sam mu nanio. Zatražit će nove kredite i dobivenim parama unajmiti dovoljan broj pušaka i revolvera, da jednom zauvijek obračuna s malim i sada čak i nepokornim susjedima. Ni ja više nisam oklijevao.

* * *

Laramie nije Cheyenne. Jahače namjernike, trgovce govedima, željezničke poduzetnike, koji pripremaju gradnju pruge, dočekuje grubom dobrodošlicom petnaestak saluna i svratišta.

Stanovnici Laramieja i njihovi gosti smatraju da je to više nego dovoljan broj mjesta u kojima ćete isprati prašinu u grlu i s tijela, olakšati novčarku i razgaliti srce nakon dugih tjedana boravka u surovoj krajini.

Za posjet salunima nemam novaca. Dragu kobilu, koja me svojom dobrom naravi potsjeća na maleni Three County još ne smijem prodati. Ako ona moja dva pisma, što sam ih nedavno poslao iz Three Countyja, nisu dospjela do naslovioca.

Na svoju sreću, od prve nalazim postaju i urede »Wells Farga«.

— Više ne upošljavamo vozare. Ni jahače u pratnji. »WF« ima po-teškoće s ovdašnjim linijama. Žalim, prijatelju.

Tako mi govori momak mojih godina, odlučnog pogleda kojim poslovni ljudi gledaju u nezaposlene.

— Ja sam Don Freeman. Pisao sam vašoj upravi. Ovdje želim unovčiti jednu novčanu doznaku vaše kompanije. To sam bio naveo u svom pismu. I još nešto.

— Vi? — Službenik me začušeno mjeri od mojih starih čizama do novog rupca što mi ga je Swea poklonila za sretan put. — Freeman? Mister Freeman Donald? Sad znam. Jučer je telegrafom stigla obavijest da želite podići svoj polog. Tako je.

Čovjek je prstom prošetao velikom stranicom poslovnog dnevnika i našao zabilješku o mojoj malenkosti.

— Nemojte me krivo shvatiti, ja zaista ljude ne cijenim po odjeći.

— Nego po revolveru?

— Ni to, Freemane. Vaš lik jednostavno nisam mogao povezati sa tako zamašnom svotom! Tri stotine dolara. Vaši smo dužnici i za nešto kamata. Želite li se ovdje nastaniti? Mora da ste u Novom Meksiku deponirali ovu svotu u našoj upravi u Santa Feu. Pronašli ste zlatnu žilu?

— Opet se varate, gospodine. Pronašao sam kosti, bizonske kosti i gazdu koji ih je želio, a on ljude koji su ih otkupljivali.

— Rugate mi se malo? Imate pravo — nasmijao se od srca službenik »WF-a«. — Krivo sam postavio, misleći da vi ovdje samo tražite posao poput desetaka drugih. Pravo je da mi sad uzvraćate. Kakve kosti, čovječe?

Znam. Neće on povjerovati ni da mu ispričam cijelu priču o svom robovanju pod komandom strica Bizonove Kost.

— U pismu sam spomenuo vašoj upravi još nešto što vas se mora ticati više nego porijeklo moje skromne uštedevine. Ja sam preživjeli putnik iz vaše kočije koja je napadnuta i opljačkana na putu od Scotts Bluffa za Rapido, dana...

Od tog se trenutka otvoreni i simpatični službenik ugledne putničke kompanije prestao smijati i

pretvorio se u uho. Daje naručiti i bocu viskija, čija marka odgovara ugledu »WF-a« i zamjenika oblasnog šerifa u Laramieju. Da, i njega je pozvao. Toliko mu se stvar učinila ozbiljnom.

Kad nam se šerif pridružio, na meni je bio red da pričam. Govorio sam gotovo puni sat. Moj najduži govor od rođenja do danas. U njemu sam opisao suputnike u kočiji, u kojoj smo napadnuti. One, za koje sam smatrao da su mrtvi, te vozara i pratioca. Dakako, i sve detalje što sam ih bio zapamtio u vezi s trojicom napadača.

— Čujte me, Freemane! Čovjek koji vodi našu postaju u Scotts Bluffu tvrdi da je u toj zlosretnoj kočiji bila i jedna putnica. Mlada žena atraktivnog izgleda. O njoj nam niste još ništa rekli. Zar je moguće da se te osobe ne sjećate?

Nemam kud i spominjem Georgiju Weaver i njezino sadašnje približno boravište.

— Čudno — misli zamjenik oblasnog šerifa.

— Ta dama da je našla utočište i gostoprimstvo u onom ratobornom gnijezdu što ga sad zovu i Snyder Town.

— Čemu nejverica, gospodo? Zar se detalji moje priče ne uklapaju u mozaik vaše dosadašnje istrage? Pomogao sam Miss Weaver u preživljavanju i zajedno smo dogurali do naselja Three County. Lijepa dama je pronašla način da nastavi svoje putovanje a ja sam zaostao da se oporavim od iscrpljenosti. Na svom je putu stjecajem okolnosti sposobna mlada žena upoznala i gazdu Dudleyja Snydera... I...

— Da. To bi bilo vjerodostojno. Snyder, kako čujem posebno cijeni društvo, hm, da se tako izrazim, ljepšeg spola...

Usluga za uslugu, službenik »WF-a« i predstavnik zakona kazuju mi svoje sumnje. Nekoga na primjer veoma smeta što putnička linija »WF« ide duž granica Snyderovih pašnjaka. Napad na kočiju,

koji smo Georgia i ja preživjeli, nije na žalost jedini, samo prvi u nizu koji ni do danas ne prestaje. Napadači uvijek kao što su učinili i u našem slučaju nepredvidivi obzirom na mjesto napada, uglavnom bezobzirno ubijaju preživjele svjedoke napada. Nekim putnicima poklanjaju život, čini se, samo zato da bi ovi širili priče o potpunoj nezaštićenosti kočija i putnika koji u ovom kraju zapnu za oko pljačkašima.

— Freemane, da se razumijemo. To su planirane pljačke kojima nisu cilj opljačkane vrijednosti.

— Shvaćam. Netko želi ukloniti »WF« iz poslova duž južnog Wyominga?

— Upravo to. Ali tko je taj »netko«?

Sva trojica smo se složili u ovakvom razmišljanju: samo onome tko i sam želi zaraditi na prijevozu robe i putnika, samo tome smetaju putničke i teretne linije »Wells Farga«. A Dudley Snyder upravo je ovih dana u svim lokalnim novinama platio za tiskanje obavijesti o uspostavljanju nove teretno-putničke linije na potezu Wichita — Rapid City.

— Moja kompanija zna da će uskoro i u ovu državu zakucati željeznica, pa zato.

— Pa zato kralj kravljege kraljevstva želi na brzinu da vas makne s tog vrča punog vrhnja, dok se vrč nije razbio o željezničke pruge — dodajem ulje na vatru.

— I ne samo to! Uprava želi utvrditi počinioc zločina zbog kojih je ozbiljno poljuljan naš poslovni ugled.

— Zato na tom otkrivanju pljačkaša surađujemo zajedno i »WF« ima punu podršku zakona i federalnih vlasti. No zasad ja u svojstvu pomoćnika regionalnog šerifa nemam još dovoljno čvrstih dokaza da zgrabim Snyderove pomoćnike, ili čak samog Snydera. A taj je jak, mislim moćan, bogat poslovni čovjek. Shvaćate li, Freemane, moj položaj?

Šerif pita da li shvaćam. Znam to. Znam i više nego što sam na ovom dugočasnom sastanku voljan reći. Napominjem samo to da mali rančeri uokolo Snyderovog nagrabljenog imanja uskoro neće više skrštenih ruku trpjeti teror suca Snydera i njegovih plaćenika.

Zamjenik oblasnog šerifa tvrdi da njegove ovlašti ne sežu do krajinu koju Snyder svojata, a predstavnik »WF-a« obećava napisati žalbu Senatu u Washingtonu, budući su njegovi šefovi došli kako će se u jesen Dudley Snyder kandidirati čak za senatora Wyominga. Ta bi žalba mogla, ako ništa drugo, bar poljuljati Snyderove šanse.

– Džentimeni, mene očekuje još mnogo posla u Laramieju.

Tako im velim i želim svima i nadalje dobar dan. Ispraćaju me na široki trijem zgrade, pred kojom svakih dva-tri sata zastaje neko vozilo »WF-a«.

– To je on! – čujemo divlji urlik s blatne ulice, negdje među konjanicima i pješacima.

– Eno ga! Don Freeman!

Zapraštili su revolverski hici i eksplozija iz neke snažne puške čiji zvuk mi se čini poznatim. I dok strelovito razmišljam o tome, šerif i službenik »Wells Farga« kao na komandu izvlače revolvere. Šerif je brzo naciljao u nejasnu spodobu jahača usred oblaka ulične prašine. Taj očito maše revolverom.

Prekasno sam ga udario po ruci. Od zadobivenog pogotka čovjek se njiše na konju. Pridrživaju ga dvojica jahača koje poznajem. Sto mu bizonskih kostura! Posebno dobro znam jednog koji izgleda kao prikaza prastarog traperu, kojeg je poslije pola stoljeća zagrobnog života Veliki Manitu protjerao iz Vječnih lovišta natrag u ovaj svijet suza i prebrzih peace makera...

– Sto mu bizonskih... Ne pucajte, vi bikoglavci! Ne u prijatelje! – urla sjedokosa i sjedobrada prikaza na prašnom konju što s lijeva pridržava jahača kojeg je šerif upućao u rame.

– Suzdržite se, gospodo! Ovo divlje društvo nisu pljačkaši u napadu na sjedište »WF-a« i na moju malenkost, koju ste imenovali privatnim istražiteljem Kompanije. Ne, to je samo Stric Isaac Goodnight! Zovu ga i Bizonova Kost. On je moj bivši šef i prijatelj.

– Iskreno mi je žao – ispričava se zamjenik šerifa za oblast Laramieja ranjenom skupljaču bizonskih kostura koji je u službi Bizonove Kosti.

– Ja, znate, čim vidim gužvu, najprije pucam, pa tek zatim...

Nastrijeljeni momak prihvaća ispriku iako je problijedio a hrpa neobrijanih i smrdljivih jahača Isaaca Goodnighta mnogo srdačnije prihvaća ponudenu dvostruku rundu pića na račun moćnog »WF-a«. Mene prihvaćaju za ramena prijavljajući čaporci Strica Bizonove Kosti i stežu me nohtima, na kojima bi tom starom traperu pozavidjeli i supovi lešinari.

– Čim se pišu pisma, nije dobro momče moj! Ipak si mogao obuzdati svoje nove prijatelje. Sad imamo jednog borca manje.

– Sto veliš, ha? Osam divljih skupljača bizonskih ostataka i ja na čelu! Kola s potrepštinama, a municije da se smlavi krdo od deset tisuća bizonskih mužjaka!

– Hvala vam Striko Goodnight.

– Hvala? Na čemu? To ćeš ti sve lijepo platiti, dječace moj. Zahvaljuješ se što smo došli? Ah, meni rijetko tko piše. No kad mi se rančom pismeno obrate, ja to shvaćam ozbiljno. Jesi li mi ti, Done, pisao kako trebaš ozbiljnu pomoć, ili nisi? No vidiš, pomoć stiže u dogovoreno mjesto. Čim propijemo dnevnu zaradu ovog ljubaznog šerifa, a upravo je sad na njemu red da plati rundu pića, možemo krenuti na taj put. Ako nemaš sto dolara, da ih razdijeliš momcima koje si unajmio, odobrit ću ti kredit od firme »Isaac Goodnight i bizoni«. Ha? Vratit ćeš to svome starom gazdi kad – tad.

— Evo sto dolara Striče! Ja sam sad predradnik poslovnog ranča Chendler, koji želi zaštititi svoje interese.

Znam ja dobro da momci Isaaca Goodnighta nisu ovamo dojahali zbog deset dolara dnevnicu, nego zbog toga što je nekadašnji njihov drug u nevolji. Ali znam i za osjećaj kad je čovjek makar i simbolično plaćen. Tada mu neće smetati ni oštiji ton neke naredbe, ni teški poslovi. Prišao je unaprijed na ponudenu nadnicu i, ako zagušti, ne osjeća se prevarenim.

Da će nam u sukobu s rančem Snyder oko povrata otete stoke i zemlje biti gusto, to sam još na izlasku iz Laramieja odmah lijepo objasnio Goodnightovoj družini.

— Znamo se, Done. Tamo gdje si ti izdržao nekoliko tjedana, izdržat ćemo i mi nekoliko dana! Bitno je da rogata stoka smrđi manje od mrtvog stada. Bizonove Kosti! Ha-ha-ha!

To zaklinjanje na vjernost uoči ozbiljnih zadataka ostali potvrđuju urnebesnim urlikanjem. Najglasnije rže i njišti Isaac Goodnight. U glavama im je još naplavina viskija s računa „W.F.A.“, a k tome željni su i promjene u poslu.

* * *

Iz daljine mi u nos dopiru gđni zadasi. Zaudara na paljevinu. Da ne jašem izvrsnog vidana, kupljenog u Laramieju i doplaćenog i onom mojom kobilom, sad bi mi se potsjekle noge.

— Čuj me, Done. Ako je tamo, u onom smjeru ranč na kojem si predvodnik, spremi se na loše vijesti, dječace moj!

Stric Goodnight je također uočio ono što i ja: rijetke krpice pepela na grmlju. Miris paljevine, što ga slabi vjetrovi već miješa s mirisom pašnjaka, tanki pramenovi plavkastog dima na obzoru.

Helen Chendler i Jenny su očito u životnoj opasnosti! Kako je to moguće Snyder nije kod kuće, a

Jeff Ožiljak nadgleda imanje u njegovoj odsutnosti.

Dakote? Ne, oni su joj polubrača, prijatelji. Nikad do ovog časa nisam ni jednom konju nanio bol. Ne htijući podbadam ostrugama ridana. Uvrijeđeno je zanijštalo! Nosi me ispred naše kolone. Eno, ondje je Bill Prescott maknuo ogradu od bodljikave žice. Galopiram sad kraj nekadašnjeg voćnjaka što ga je s toliko ljubavi zasadio pokojni John Chendler. Samo upola zapažam da je gotovo polovica stabala počupana. Moje oči već pretražuju veliko zgarište u udoljici. Chendlerov ranč je nestao!

Na obronku ponad nekadašnje brvnare iz čijeg zgarišta i sad tinja i užasno zaudara vidim u travi tijelo pokriveno vunanim pokrivačem.

— Heleno!

Nijene mokasine vire ispod pokrivača. Ne znam, hodam li ili puzim. Okreće li se još Zemlja, hoda li to trava prema mojim suhim očima, gdje li je Sunce?

Helen Chendler, jaučem u sebi. Svejedno je.

— Ne diraj pokrivač.

Tko mi to naređuje grlenim glasom?

— Ratnik ne plače tako da to svi vide i misle da je on slab kao žena.

— Tko si ti? — pitam nepotrebno, iako znam — iza leđa stoji mi jedan Dakota. Možda i nekolicina Heleninih rođaci.

— Ti voliš Helen Chendler. Ti si Don. Tako te zvala: Don. Ona sad nije lijepa za tebe. Ne diraj pokrivač, dok njen duh ne otiđe. Lijepa je samo u tvojoj glavi.

— Dok ne ode u vašu Vječna lovišta. A ja? Ja da ostanem ovdje! A gdje ste vi bili da je spasete? Da joj pomognete, kad je trebalo. Inače svuda se šuljate kao sjene pakla. Prokleti crvenokošci!

— Iz Dona govori sad ženski jezik i tuga. Mi to razumijemo i ni jedan te ratnik ne sluša. Tvoje riječi ne čujemo, ali čujemo konja-

nike. Ako ne želiš imati još više mrtvih prijatelja, reci svojim ratnicima da su Dakote braća siromašnim bijelcima. Inače...

— Goodnight! Ne pucajte! Dakote su prijatelji!

Toliko sam ovladao vlastitim jezikom i grlom, ali i mislima da uspijevam spriječiti novi pokolj. A upravo su osmorica momaka Bizonova Kosti pripremali juriš protiv Indijanaca. Ovi su, ne znam kako, u znak dobrih namjera čak sakrili oružje.

— Kako se zoveš? — pitam Dakotu koji mi govori utješne i dostojanstvene riječi.

— Mali Vuk. Brat po ocu tvoje žene Helen Chendler. Hoćeš li da je sahrane tvoji ili moji ratnici? Dovoljno su je mučili na ovom svijetu, a bila je hrabra. Mali Vuk je to pročitao u mrtvim očima svoje sestre. To me ne bi začudilo da vidim u pogledu mrtve Indijanke, niti da tako muče neku Indijanku. Ali ona je po majci, a i bojom kože bila vaša. Ubili su je bijeli jahači. Sedmorica protiv velikog vraća za konje, jedne žene i jedne male žene. To su šakali.

— A Jenny? Gdje je? — jedva sam prošaptao.

— Tko? Mala žena? Ti je zoveš Jenny. Nema njenog tijela dokle vide moji ratnici, to je dobro. Možda su je oni šakali odveli u Veliku kuću. Sad ćemo mi.

— Ne bih upadao, šefe. Ali kako da kažem, nešto je u vatri izgorjelo i možda.

— Ne! Bijeli ratnici imaju slabe nosove. Oni šakali iz vaše vrste utjerali su mazge u kolibu i zatim je zapalili. Dakote nisu našli malu squaw. Ona živi. Našli su tijelo velikog vraća za konje.

Tko li mi je to? Sjetio sam se: Mali Vuk govori o potkivaču konja, Billu Prescottu. Zar je i on mrtav? Dakako, i ružno je što me to čudi. Te hijene u ljudskoj spodobi ne bi se mogli dočepati Helene, dok god je Bill mogao disati i pucati.

— Gdje je?

— Veliki vrać! Poslao je dva bijela psa iz Velike kuće u ono što vi zovete... Kako vi to zovete? Znam: kršćanski pakao. Tako je govorila Helenina majka i moja druga majka. Bijeli hrabri ratnici odlaze u kršćanski raj. A takvih je malo. Većina ih odlazi u vaš kršćanski pakao.

— Done, sinko! Taj div je izgutao ravno šest pogodaka, tek je tada umro. Svaka mu čast, ni odrasli bizor ne bi izdržao toliko olova u sebi.

Tada su mi se misli sabrale. Ne može me stići ni indijanski konj. Postoji malena nada. Dakote nisu mogli pronaći malenu ženu, samo tijelo velikog Billa. A samo ja mogu u sočnoj travi što se talasa do koljena otkriti ono mjesto. I buse, što raste na poklopcu od svježe jelovine, pa zato ne sahnje.

— Jenny! Jenny, to sam ja, Don! — glasno govorim i dižem pokrov ulaza u zemunicu. Na dnu te jame, koju sam iskopao da bude spremište hrane i vrednijih stvari leži skupčana djevojčica garava lica. Desnom rukom upire oštricu noža na vlastito grlo.

— Zaista, to si ti, Done?

— Dijete moje malo, drago.

Dok izgovaram te riječi sreće obliven sam suzama što su čekale da poteku iz mene a da to ne vide Dakote i moji drugovi. Moje suze kaplu na nieno skamenjeno lice. Jenny je ispustila nož, koji prepoznajem kao Helenin. Izvlačim je i stozem u naručju. Tada se onesvjestila.

IX

Korakom jašemo prema Three Countyju. Trojica najoštriji Goodnightovih jahača, za njima Stric Bizonova Kost, pa dva indijanska konja što vuku motke i na njima mrtve Helen i Billa. Jenny sam uvio u svoj gunj i čvrsto je pridržao.

vam u sedlu ispred sebe. Djevojčica spava nakon što smo je okrije-
pili vječitim kaubojskim obrokom:
rijetkom kavom i grahom.

Indijanci, naša nijema pratnja,
iščezavaju jedan po jedan a da to
jedva opažam. Oni neće u Three
County, na oči maloj posadi Snyder-
rovih ljudi što čuvaju skelu na ri-
jeci.

Do sukoba nije došlo. Oni na
skeli uočili su našu premoć. Privu-
kli su skelu na drugu obalu, bliže
svojoj glavnini koja prijeko nad-
gleda napasanje ogromnog stada.

Stanovnici Three Countyja doče-
kuju nas s puškama u ruci. Naoru-
žane su i vještije žene.

Pomislili smo da nas opkoljavaju
razbojnici Jeffa Ožiljka. Po njego-
vom naređenju jašu u skupinama i
pale male rančeve. Ake Anderson
vidi naše mrtve, ali ostaje pribran
i odlučan.

— Dogovorili smo se da obra-
nimo naš Three County!

— Vrlo dobro, gospodine. Ja sam
Isaac Goodnight, a ovo su moji
momci. Dolazimo da pomognemo
mama i prijatelju Donu Freemanu.
Ali najprije ćemo sahraniti mrtve,
koje ste poznavali kao sugrađane i
vaše susjede. Zar ne?

— Done, što se to dogodilo?
Swea skriva iza leđa ruku s revol-
verom, jednim od ona tri, što su ih
poslije mog dvoboja »zaboravili« u
blatu Jeffovi jahači. U očima joj
nazirem strah.

— Mala Jenny ostala je bez
majke.

— Jadno dijete! Jenny! Probudi
se, djevojčice! Mala Jenny, dodi k
meni. Ja ću ti od sada biti starija
sestra. Ili bolje rečeno, tvoja druga
mama. Dodi hrabra mala djevoj-
čice.

Ne znam što se mota u glavama
odraslih stanovnika naselja koji
prisustvuju pogrebu. Ja sam odlu-
čio. Ne trebaju mi daljnji razlozi za
obračun sa svima onima koji odo-
bravaju i provode nasilje prema
Snyderovim zamislima. Pisanje

žalbi i tužbi ostavit ću učenim lju-
dima. Spore korake pravde požuriti
ću vlastitim rukama u obračunu
koji mora biti konačan za njihovu
ili moju stranu.

U tom trenutku još nisam znao
da Mali Vuk, polubrat Helenin, i
njegovi suplenici drže ključ ras-
pleta sudbonosnih događaja u
ovom kraju. Ili, radije da kažem bi-
taka u kojima će biti još mnogo
krvavih žrtava s obje strane.

— Nikad još nisam ratovao u
savezu s Indijancima. Obično je
bivalo obratno. Ali, dječace moj,
budući si ti na izvjestan način indi-
janski zet, možda će takav savez
poslužiti da gazdi Dudleyju Sny-
deru očitamo lekciju. To mi govori
Isaac Goodnight i pokazuje na izni-
kle prilike tajanstvenih jahača na
šarenim indijanskim konjima.

— Striče Goodnight, jezik ti je po
tvom običaju duži od kravljeg. He-
len Chendler, udovica Johna
Chendlera, pomogla mi je da preži-
vim. Unajmila me da radim na nje-
nom ranču. Bili smo prijatelji. Nije
mi postala ženom, iako sam se
tome skromno nadao. No, upamti
stari bizone: i Dakote pripadaju
oštećenju strani. Njih je Snyder pot-
jerao s pašnjaka na kamenjar.
Rastjerao je i bizone koji Indijan-
cima znače ono što i sam znaš:
hranu, kuću, odjeću. Prava je rijet-
kost činjenica da se suplenici
Malog Vuka za zlu sudbinu ne os-
većuju svim bijelim doseljenicima.
No, sad su odlučili: ratovat će pro-
tiv svega što znači kravlje kra-
ijevstvo takozvanog suca Snydera.

— Nadam se, dječace, da ti domo-
rici znaju kako će to izvesti. Mojoj
staroj glavi nedostaje dobar ratni
plan. Eto, to me muči.

— Odjahat ću do ratnika Malog
Vuka. Ti, Striko, pazi na svoju malu
vojsku. Zasad ne dajte se izazvati
od onih preko rijeke! Započnete li
s pucnjavom; stradać će najviše
miroljubivi stanovnici Three Coun-
tyja. A za ratni plan ne brini! Zar
Isaac Goodnight i Don Freeman

nisu i do sada u pravo vrijeme izveli svaki napad?

* * *

Priznajem, prvi put u svom skromnom životu ujahujem usred noći i dobrovoljno u mali indijanski logor. Pred nama šutke jašu Mali Vuk i dvojica njegovih ratnika. Koliko ih je iza nas to ne može izračunati ni sjedokosi striko Bizonova Kost. Starac je uporno zahtijevao da me prati a Swea i njen otac su jednoglasno podržali starčevu tvrdoglavost. Oni će se snaći u prodavaonici i bez nas. Ako se nešto nepovoljno po njih počne događati, osmorica mojih nekadašnjih kolega u onom gadnom poslu dovoljna su zaštita cijelom naselju.

Moje unutarnje »ja« mi osim toga govori da ti momci imaju neodoljivu želju da u Akeovom dućanu, pomoću dolara koje su od mene dobili, speru iz grla ukus tužnih događaja, koji su okončani na groblju Three Countyja.

— Dobar je znak i to što nam tvoji, hm, hm, polurodaci dopuštaju da jašemo sa svim naoružanjem — mrmlja Isaac Goodnight i kao neprimjetno namješta bolje kundak svoje ogromne puščetine za bizone.

Četvoronoške smo ušli za Malim Vukom u njegov šator. Unutra svijetli lojanica i grije malena vatrice, a prisutni ratnici se razmiću tek toliko da Bizonova Kost i ja možemo čučnuti ili kleknuti.

— Sad, čemo, dječade, pušiti svi iz jedne lule. Pri tome će tvoji prijatelji držati govorancije dok mi se ne prispava. Zatim će se nešto važno dogoditi. Ne znam što. Da su htjeli moj lijepi srebrni skalp, mogli su ga već imati.

Stric Bizonova Kost bolje se snalazi među Dakotama nego onomad u pretrpanoj prodavaonici Akea Andersona. Cijele te noći u šatoru nije ništa srušio ili prevrnuo, niti je ikoga gurnuo. Pogodio je i sve u vezi s konverzacijom koju smo odr-

žavali. Dakote su jedan po jedan dugo govorili ispomažući se pokretima ruku i grimasama. Upirali su prst i u mene. Poslije svakog govornika obredala bi lula. Jednom smo dobili i komad netom pečenog i neslanog jelenjeg mesa. Sto se više bližilo svitanje, u šatoru se smanjivao broj uzvanika.

— Ratnici su odlučili! — Mali Vuk se odjednom javlja na engleskom.

— Hvala budi nebesima — mrmlja Isaac Goodnight. — Upravo sam htio treći put zaspati.

— Ti ćeš osvetiti Helen! Ta je žena pripadala najprije Chendleru, pa tebi. Pleme pamti Helen samo kao dijete bijele žene, koja je bila žena poglavici, mom ocu. I ovo je sad tvoje.

Mali Vuk ispod kožnog pokrića izvlači revolver u toku širokog meksikanskog opasača koji prepoznajem kao svoj! Otelj su mi ga oni banditi, pljačkaši kočije na putu za Rapid City.

— Odakle ti taj top, mladi poglavico?

— Don poznaje to oružje? To je dobro. Sad će tvoje oči vidjeti zmiju. Čovjeka koji ga je nosio.

Ukočenim nogama teturamo među šatorima.

Na znak Malog Vuka trojica indijanskih mladića rasklimavaju kolac zabijen u rupi, zatim ga teškom mukom izvlače. Za kolac je čvrsto vezano beživotno tijelo muškarca.

— On je živ, Done! Zmija koja nije mogla izdržati ni prezir naše djece. Malo žeravice, poneki ubod kopljem. A ti dječaci tek uče ratne vještine.

Engleske riječi osvijestile su vezanoga.

— Pomozite! Spasite me od te gamadi! Jeste li prijatelji tih divljaka, ili su i vas? Nosite oružje? To znači da vam oni vjeruju. Milost, ljudi! Recite im da će me Snyder otкупiti.

— On je tvoj, Doné! Tako su odlučili ratnici. Zmija koja se uvija oko

kolca kao crv. Ubija žene. Uхватili smo ga kao da je kornjača. Kad su ubili moju sestru i velikog vraća za konje, razbijali su sve uokolo. Dojahali smo prekasno. Pjevali smo ratnu pjesmu da ih uplašimo, ali Helen i bijelac su već bili mrtvi. Ovog crva zbio je u bijegu vlastiti konj. A njegovi se nisu ni osvrnuli za njim. Dobro. Htjeli smo najprije zmiji povaditi sve zube i mučiti ga dok njegov duh ne postane sluga svojih žrtava u Vječnim lovištima. Ali sada ratnici kažu: Ne! Osveta je tvoja. On je bijelac pa ga ti pošalji u kršćanski pakao. Ako želiš, vodi ga živog. Dakote znaju da će prije odlaska u vaš pakao ovaj crv positi na kraju užeta, a još prije toga će tako odlučiti vijeće bijelaca. Mali Vuk je rekao.

– Je li to vaša pucaljka, mister?
– pitam ljubazno vezanog momka a Isaac Goodnight, koji je također prepoznao svoj poklon meni, svome vjernom službeniku, gleda me ispod oka.

– Ne vidim dobro, gospodine. Ne vjerujte tim crvenokošcima ni riječi. Napali su naše stado. To je prava istina.

– Pitam te, je li ovaj opasač i taj vojnički kolt tvoj?

Tip otvara natečene očne kapke od plikova, jer su ga očito neko vrijeme ovjesili iznad vatre i potvrđuje. To su mu oružje oduzeli divljaci, kad je nesretno pao s konja braneći stado svoga gazde Dudleyja Snydera. On se nada da sam ja čuo za tog moćnog gospodina.

– Striko Goodnight, molim te prebaci ovu polupečenu patku na mog konja. Ja ću radije pješice u Three County, nego da mi ovaj skonča na putu do naselja.

– Hvala vam, stranče! Vi ste moj spasilac.

– Prerano mi zahvaljuješ. »Dobri čovječe«, bi li ti možda ipak radije ostao kod Dakota? Ha?

– Da i vi niste malo šenuli, ili ja krivo čujem od tih muka, koje sam prošao? Vodite me do vraga, dok se

divljaci ne predomisle. Bit ću vam zahvalan do kraja svog... Ni gazda Snyder neće štedjeti kad je riječ o...

– ...O njegovom plaćenom, krvavom ubojici! O pljačkašu kočija koji hladnokrvno kolje nenaoružane putnike. Vjeruj mi, drago mi je što si između Dakota i mene izabrao moju malenkost. Sad, kad smo čuli tvoju odluku, red je da saznaš i moje ime.

– Nemoj mu ga reći, dječace! Čovjek će se predomisliti i sam će se baciti u ruke Malom Vuku.

– Zašto ne bih? On je taj, koji je odlučio. Odvodimo te, Snyderov čovječe. Dakote ne žele prljati ruke tvojom kožom. Ali ja imam valjane razloge da to učinim. Ja sam Don Freeman, momak kojeg ste ti i tvoja dva druga opljačkali nakon napada na kočiju »Wells Fargo«. Preživio sam taj pokolj i eto doživio da mi vratiš dio mog imutka, taj opasač i pucaljku. Srebrnjake ne tražim. No zato ćeš mi propjevati tko su bili tvoji pomagači u zločinu na cesti za Rapid City. A to ćeš ponoviti i pred svjedocima. Tek tada suditi će ti se za okrutno ubojstvo Helen Chendler.

– Suditi? Zar zbog one Poluindijanke koju ja čak nisam, osobno. Uostalom, pitajte Jeffa! Zar ste vas dvojica ušljiviji prijatelji tih Dakota?

Isaac Goodnight je mog budućeg živog svjedoka milostivo jednim udarcem šake ušutkao za neko vrijeme. Moramo na put a taj zmijačovjek, kako ga zove Mali Vuk dobit će već priliku da potanko pripovijeda o svojim zločinima.

* * *

Bogati Snyder uvijek može računati na bratsku pomoć ostalih bogataša Zapada. On, kao i njemu slični, svoj novac crpi iz svojih velikih stada. Mogao bi vladati ovom krajinom i samo od prirasta stoke. Kad bi mu presahlo izvorište bogatstva, bi li ga tada podržavali čla-

novi uglednog Cheyenne Cluba? Da li bi i dalje nekažnjeno prolazili njegovi zločini? Iskreno sumnjam.

Tu sumnju svakako ću provjeriti. Uspijeva mi privoliti farmere koji još nisu napustili svoje farme, pa Isaaca Goodnighta i njegovu miliciju i napokon Malog Vuka s kojim jaše četrdesetak ratnika. Pokušat ćemo odvojiti Snyder Town i njegove vlasnike od njihovog kapitala.

— Sto mu bizonskih kostura, — kune stric Isaac Goodnight. — Ja, stara Bizonova Kost znam za cijelo tucе provjerenih trikova da se stado najljepije stoke što planduje na najsočnijim pašnjacima duž velike rijeke Mississippi pokrene. Stari mi slini u samo uho jer smo u zasjedi i čuvari Snyderovih goveda ne smiju nas prerano čuti.

— Ali ti Indijanci uvijek imaju bar jedan štos prednosti čak i pred takvom starom lisicom, kakav sam ja.

— U čemu je štos, striče? Zašto već nisu pognali stoku s onog kraja? Sad će svanuti. Kad dugoroga goveda krenu, mi ovdje moramo upriličiti budnicu ovim kravočuvarima i stampedo će biti potpun.

— Done, dječace moj, koja životinja najviše uznemiri stoku? Čak i krdo bizona? Tako je, vukovi! E, tvoj rodak ili prijatelj, što je već, Mali Vuk, naredio je svojim da uhvate dva, tri vuka. To sad nije baš lako, čak ni Daktotima. Proljeće je pri kraju i vukovi su sad vraški oprezni. Prehranjuju mlade. Ali, ne mări.

— Zar će vukove natjerati na krave? Dogovorili smo da u zoru rastjeramo Snyderove pokretni novac, a ne tek za mjesec dana!

— Ne brini, mladiću! Dovoljna su tri vuka i tri krave koje će oni zajahati.

— ???

— Mrtvi vuci, Done! Mrtvi. Miris vuka svako goveće osjeti najmanje na pola milje. Zamisli kako će se

izbezumiti tri divlje junice s privezanim lešinama vukova na grbači?

— Vjerujem da će podići dio stada. No goveda će dići prašinu pod papcima i miris vukova će se izgubiti u prašini. Snyderovi jahači nisu mačji kašalj. Obuzdat će stado. A tada bismo ih zaista morali poubijati. Dogovorili smo se, međutim, da tim momcima pružimo šansu da se izvuku bijegom pred podivljalim stadom.

— Vidi se da se u svom životu još nisi prehranjivao traperskim zanamtom kao ja. Dakote će na lešinama vukova probiti mjehure. Zna se da je upravo njihova mokraća ta koja najneprijatnije i najduže zaudara.

Cujamo najprije otegnuto vuče zavijanje iz daljine, pa vučji odziv s drugog kraja stada, pa još jedan urlik gladnog vuka. Dakote se sporazumijevaju ugovorenim signalima a u sred stada, još u jutarnjoj omaglici, počinje vreti. Ležimo na zemlji i osjećamo tutanj mnogobrojnih papaka.

Snyderovi jahači već su na nogama. Tada je patrola Goodnightovih ljudi počela bacati petarde iz Akeove prodavaonice među privezane konje na početku logorišta.

Poslije nešto jače detonacije u zrak lete i dijelovi teretnih kola s opremom. Naši susjedi imaju ranjenih.

— Pa što, dječaci su se zabunili pripaljujući petarde! Netko im je proturio i snop dinamičnih štapića. Pucaj im iznad glave! I mi ćemo uskoro morati zagrabiiti, jer Dakote su stvarno potprašili cijelo stado!

— Hej, Striko! Kao da neki ratnici jure među kravama s upaljenim bakijama!

— A, ne! Taj trik znam i ja! Crvenokošci su nekoliko krava tvog susjeda Snydera pretvorili u žive baklje. Znaš kako? Poliješ životinju smolom i natruniš po tome malo baruta.

Ne slušam ga dalje, jer trčimo iz sve snage do drveća kod kojih je

moj i Goodnightov konj. Snyderove ljude više nema smisla izbezumljivati pucnjavom. Goni ih vlastito podivljalo stado. U toj utrci svi sporiji kravari doživjet će svoj kraj pod tisućama papaka.

Razbješnjeni bikovi predvodnici za kojima galopiraju izbezumljene krave, a za njima i one s vučjim lešinama na grbači sad se neće zauzavljati bar petnaestak milja. Indijanci ih ni tada neće ostaviti na miru, dok glavninu stada ne razbiju u manje skupine zapjenjenih i posve iscrpljenih životinja.

To će biti znak za male rančere. Stočari iz cijelog kraja moći će u miru početi izdvajati životinje sa svojim žigom i tjerati ih u svoje obore.

Isaaca Goodnihta i mene danas još očekuje sukob s čuvarima drugog velikog stada. Dakako i rastjerivanje govoda što ih je Jeff Ožiljak ovih dana dao dognati na terene bliže Velikoj kući, na nekadašnji stvarni posjed Dudleyja Snydera. Na taj korak nagnao ga je očito neki njegov unutarnji znak upozorenja.

X

Znate li za onu: »Vrč ide na vodu dok se ne razbije«. Tako se upravo dogodilo i sa mnom. Skriven lišćem hrasta promatram grupiranje Snyderovih momaka. Jeff Ožiljak osobno pregledava svoju vojsku. Pred divni trijem Velike bijele kuće doveli su dvadesetak ukroćenih konja velike izdržljivosti.

Vidim Jeffa kako u društvu omanjeg, gospodski obučenog debeljka određuje jahača za svako grlo. Dvojica predradnika natjerali su ljude da provlače trake lanenih krpa kroz cijevi svojih pušaka.

Prema nalogu onog debeljka u pomoćnom sivom polucilindru netko je s trijema donio nekoliko revolvera. Dijeli ih jahačima. Dudley Snyder očito tako pažljivo oprema svoju vojsku protiv nas

Znam da se Akeu Andersonu neki Snyderovi momci u strogom povjerenju došapnuli da je njihov veliki gazda naumio zhrisati Three County s lica zemlje, kao uporište pobunjenih farmjera. Zatim će se opet dati u dugočasno okupljanje koke, što su je mali rančeri, Dakote, Isaac Goodnight i moja malenkost lijepo razvukli u svim smjerovima. Ali ni moji ljudi ne sjede skrštenih ruku.

— Za tetrijeba si neugledan, a za fazana preglup! Silazi zato lijepo dolje!..

Glas stiže odozgo iza nekog stabla i kazuje mi isto što i poslovice o vrcu, koji traje dok traje. Ni moja sretna zvijezda neće vječno sjati.

— Smoky? A što ako neću?

— Hi-hi-hi! Prepoznao si me po glasu. To je čast za mene. Tako bar znaš da ću te poslati da praviš društvo svojim mrtvim prijateljima Erwinu i Blackieu. Hi-hi-hi! Tko je Smoky pa da velikom pobunjeniku pruža priliku za dvoboj? Ne, ne, moj gospodine. Baci svoj kolt i ne zaboravi ni mali daringer kojim si svladao našeg šefa Jeffa.

— Čuj Smoky, što time dobijam?

— Priliku da se živ još jednom susretnes s Jeffom Ožiljkom. Čini mi se da bi te i naš vrhovni gazda Snyder rado upoznao u jednom komadu. Možda ti njih dvojica pruže više nego što bijedni Smoky može. Imam samo dva naboja sačme, hi-hi-hi! Kad kažem »sad«, ako dolje ne počnu padati tvoje pucaljke, Smoky će te skinuti sačmom kao purana.

Čemu čekati njegov »sad«. Smoky je kukavica i ništarija. Reci će »sad« i izrešetati me. Nagradit će ga i za mene mrtvog. Čovjek može preživjeti veliku ranu, ali je gotovo sigurno da će iskrvariti iz desetak manjih. To je neoborivi sistem sita. Dok začepiš tri-četiri rupice, voda iz sita isteče na ostalih stotinu.

— I nož! I nož baci, Freeman. Zar si zaboravio da te još sumnji-

čamo da si nožem ubio Tobiasa Brooksa? Kako sam te otkrio? Lijepo, Freemane, hi-hi-hi! Patrolirao sam oko izvora. Tu smo onomad bili otkrili tragove konja i jahača. I to baš sutra dan poslije strasnog požara ovdje, u Snyder Townu. Činilo se kao da je s tog mjesta netko uživao u našim vatrogasnim naporima. I što danas otkrivam u blizini tog izvora? Tvog konja! Hi-hi-hi! Smoky nije blesav, bojao sam se da se kriješ u grmlju. Neki naši ljudi pričaju da ti i tvoji uopće nisu ubojice i da ne gadate u jahače bez velike potrebe. Ja u to ne vjerujem. Erwin i Blackie su te potcijenili, a Smoky umjesto na groblje želi uživati u Snyderovoj velikoj nagradi. Da, za tvoj skalp.

Dok sam očima pretraživao sve oko Velike kuće, a nadao sam se ugledati i lik lijepe Georgije, ako već nije otputovala, Smoky je tiho obišao grmlje i napokon me ugledao na vrhu hrasta. Ponašam se zaista kao početnik.

– Hajde, vodi me Snyderu!

– Učiniš li jedan krivi korak po onoj stazi, pucam u ta tvoja široka leđa, lijepa moja ptičice, hi-hi-hi!

Do trijema Snyderove palače oko mene se već okupilo tuceta namrgodenih momaka. Jedan već premata laso oko ruke. Smoky svima glasno objavljuje da je upravo uhvatio velikog pobunjenika, palikuću i neprijatelja broj jedan poštovanom sucu Snyderu, Dona Freemana. To sam zaista. Smoky ima pravo.

Snyder ne može biti nitko drugi do onaj debeljko u sivom polucilindru. Jedinu neborac u ovoj divljijoj hordi, iako opasuje skupocjeni revolver sa sedefastom drškom.

– Dobar dan, susjede Snyderu – velim ja pristojno jer ne mogu skinuti svoj stari šešir. Vezali su mi ruke otpozadi.

– Suće, to je potstrekač pobune protiv vaše milosti. Voda ološa, Don Freeman. Neki dolutali skit-

nica, koji je zabunom zabrazdio u naše poslove.

– Ne bih rekao, Jeffe. Pričali ste mi da je revolveraš. Ubio vam je i dva sposobna čovjeka, a vas je natjerao na odstupanje? Njega bi netko mogao i unajmiti.

Ljubičasti ožiljak na Jeffovom i danas uredno obrijanom licu naglo blijedi. Gazda ga potsjeća na činjenicu da sam tamo, usred Three Countyja, natjerao Jeffa Ožiljka i hrpu njegovih pomagača da uzmaknu podvijena repa.

– Možda je tako, gazda. Ali sad ga imate! – Mračni osmijeh lijepi se Jeffu preko lica. Čovjek, zbog kojeg sam započeo rat, umjesto da se mirno naselim u Wyomingu, nehotice kažiprstom lijeve ruke dodiruje svoj ožiljak. Desnica mu već leži na drški revolvera.

– Freeman? Tako vas zovu, dakle, što mi imate reći u svoju obranu?

– Žašto obranu, susjede?

– Snyder Town nema susjeda. Samo skitnice koji su poput skakavaca navalili na moj posjed. Oblaci skakavaca što razvlače ono što sam ja stekao. No, mi ovdje znamo sa skakavcima Zar ne, ljudi? Potamanit ćemo te male štetočine dimom i vatrom.

– I olovom! I olovom! – urlaju složno Snyderovi ljudi.

– Što je to, za što me optužujete, »suće«. Ili moram reći: »gospodaru kravljege kraljevstva«?

– Ja ga optužujem, vaša milosti.

– Jeff Ožiljak se brže-bolje ugurava u tu prividnu i nepotrebnu igru.

– Ubio je jednog vašeg službenika, Tobijasa Brooksa. Išćupao kilometre ograde s granica našeg posjeda i time izazvao bijeg stoke iz stada. Drznuo se zapaliti iz niskih pobuda ambar i štagalj, ovdje, u Snyder Townu.

– Objesimo palikuću! – viču muškarci oko mene jer se sasvim sigurno još sjećaju žuljeva koje su nabili na dlanovima navlačeći vedra vode za gašenje požara.

– Dokazano je da stvara i širi politički nemir među stanovnicima u južnom Wyomingu, bezstidno tvrdeći da je naša stoka, to jest, da su vaša goveda dijelom pokradena ili prigrabljena. To, dakako ne odgovara istini.

– Freemane, ovdje na području u mojoj nadležnosti, ljudi su visjeli i za manje zločine. Znaš li to, sinko?

– Čujte me, Snyderu! Ako čovjek u vašoj dobi i s vašim parama još nema ni vlastitog potomka, to još ne znači da me možete nazivati sinom. Ja tek kanim postati rančer i u vašim sam očima dakako »skitnica« ali toliko imam ponosa da ne mogu biti vaš »sinak«.

Dok to govorim, zagledam se u lice slavnog Dudleyju Snyderu. Kako sad stvari stoje, neću moći to činiti još dugo. Eto, napokon vidim od čega mora biti sazdan čovjek da bi stvorio kravlju imperiju.

Na Dudleyjevom licu čitam dvije osobine: inteligenciju i pohlepu. Udružene, izgradile su sve ovo oko mene i ono što smo moji prijatelji i ja već dobarano rasturili.

– Pseto! Ja ću te...

– Lične uvrede ne vode nikamo. Upamtite to, Freemane, makar vam zadnje bilo! A i vi, Jeffe! Ako taj momak, što ste ga uhvatili da bespravno švrlja po mojem posjedu nema više što reći, objesite ga na neki od onih nagorjelih stupova, što su preostali od ambara. Kriv je za to zgarište. To je dovoljno.

– Hej, gazda Dudley! Možeš me lijepo objesiti i niz trijem tvoje Velike kuće. I onda ona će večeras Tako sam naime dogovorio s Dakotama.

– Od kad ste vi vezani prijateljstvom s tom šačicom Indijana?

– Od trenutka kad je po vašem naređenju, ili nismo njega vaš pasljudoder Jeff Ožiljak uz pomoć svojih pomoćnika ubio vašu susjedu Helen Chendler i njenu djevoj-

čicu Jenny, (to o Jenny malo lažem u svoju korist).

Snyder je zastao, a već se bio uputio prema krasnom bijelcu što ga drže dvojica njegovih slugu. Zdriječac ne podnosi debeljka i frkće bijesno, ali kako bi se moglo zamisliti da viastodržac jedne pokrajine ne krene u pohod protiv ološa na bijelom konju.

– Jeffe, o tome mi niste ništa.

– Nije mi bilo važno, gazda! Samo jedna neugodna epizoda u izvršenju vašeg zadatka: čišćenja naših granica od malih rančera koji ne mogu vratiti dugove vašoj milosti.

– Freemane! – obraca mi se Jeff Ožiljak. Gazda Dudley Snyder neće se sada, poslije svega, uplašiti tvoje prijetnje. A pogotovo mi ostali. Indijanci će dobro razmisliti prije nego što krenu u bezumnu akciju protiv Snyder Towna. Ovdje imamo čak i artiljeriju. Nitko još, osim toga, nije čuo da bi ti divljaci izvrgli pogibelj vlastitu kožu da spasu život nekoj bijeloj kukavnoj propalici.

– A ti sačekaj noć! U međuvremenu možeš mi i vratiti revolver. Jeffe, izaberi sebi i dva pomoćnika kao onomad u Three Countyju. Pokaži se pred gazdom. Pucajte sad sva trojica. A ja ću ti dokazati da je tvoj gospodar odabrao loše slugu, gramzljivce i kukavice. Tebi čak nije dovoljna ni Snyderova plaća za sluganske poslove. Zato pljačkaš uokolo za svoj račun! Na primjer? Eto, pljačkaš na primjer poštanske kočije »WF-a«! Moje posljednje riječi obojicu su uzdrmale. Snyder i Jeff Ožiljak se pogledavaju. Sad tek znaju, što ja sve znam o njima.

– O tvojoj raboti, Jeffe, već sam svjedočio u zapisnik šerifu u Laramieju i predstavnicima ugledne kompanije »Wells Fargo«.

Jeste li znali, gazda Snyder, da sam ja preživio napad na kočiju koji je izveo vaš glavni predvodnik? Taj vaš Jeff Ožiljak je, međutim, ako gledamo s vaše pozicije, brbljivac i brbljivac. Eto, dopustili ste mu da zaigra veliku igru a ni obično razbojstvo ne zna izvesti bez tragova. Ja sam živi svjedok da na svom imanju upošljujete ubojice i pljačkaše za kojima je raspisana sudska potjernica. To vam u nominaciji za senatorsko mjesto neće baš koristiti. Radi se o potjernici ne bilo kakvog samozvanog suca! Za razbojstva na svoje poštanske kočije «WF» je ishodio potjernicu federalnog suda.

– Snyder, završimo s njim, da ga ljudi više ne slušaju. Tip blefira pred smrtni čas. Ne može on meni ništa dokazati. Malo vrijedi svjedok, koji će uskoro biti mrtav. Ja, živ, lako ću poreći njegova svjedočenja.

– Čekaj, Jeff. Čekaj! Osjećam da Freeman ima razrađen plan kojim bi mogao mene i sve nas...

– Dakako, gospodo moja! I taj će se plan ostvariti ako me ne pustite da odjašem na vlastitom konju. Živ. Samo ako me odmah oslobodite, moći ćemo pregovarati.

– Zašto bismo mi uopće pregovarali s vama, Freemane? Iz vaših sam usta do sada čuo samo teške optužbe o svojim ljudima. A vaše svjedočenje protiv Jeffa ni na kojem sudu ne bi bilo dovoljno. Čak i pod pretpostavkom da sad ne odvisite tamo na zgarištu ambara. Ja ću nabaviti Jeffu najbolje odvjetnike u Wyomingu. Vaša riječ protiv njegove. Tu je sud nemoćan. Ali mi ćemo zato dokazati da ste vi palikuca, ubojica, da pobunjujete nepismene i neupućene farmere. Zatim raspirujete nesuglasice između nas kolonista ove zemlje i obojenih divljaka. Njih da nagovarate na pljačku i rat. To ne možete poreći!

– Osim mene ima još živih svjedoka nedjela vašeg psa-čuvara! Mi

imamo živog momka iz vašeg tabora. Čovjeka koji je pod Jeffovom komandom napao na kočiju za Rapid City i masakrirao putnike. Ime mu je Tom Longford. Taj momak je do jučer primao od vas plaću i kao vaš namještenik napao je ranč Chendler. Očevidad je silovanja i ubojstva Helen Chendler.

– Bijedna poluindijanska kurva!

– Zašuti, Jeffe!

– Freemane, opet me blefirate. No ja imam strpljenja. Dakle, Tom Longfort je bio naš govedar, ali je stradao u nedavnim čarkama s Dakotama.

– Nije! Ostao je poluživ. Indijanci su mu bili pripremili dugočasnú smrt i čovjek je radije odabrao da meni otpjeva sve što zna. Tako će poživjeti bar toliko da mu časno sudi bijelačka porota. Longford se čak nada izbjeći užu. Osvježit će svoj iskaz protiv Jeffa Ožiljka i protiv vas mnoštvom vjerodostojnih detalja. A kako sad stvari stoje, pamćenje ga služi sve bolje. Shvaća on da ga jedino vlastito pamćenje i brz jezik mogu udaljiti od vješala. Druga je priča što njegovi iskazi vas dvojicu primiču toj napravi.

I Jeff Ožiljak sad odjednom žarko želi odgodu istezanja mog jadnog vrata na konopu, niz nagorjele grede njihová ambara. Pogadate zašto: hoće doznati, gdje mi krijemo našeg krunskog svjedoka Jeffovog druga u pljačkama i ubojstvima: Toma Longforda.

* * *

Do noci sam upoznao svaki meter Snyderovog zatvora. Ne razlikuje se od mjesta u kojem su Mali Vuk i njegovi noću držali izmučenog Longforda. To je rupa iskopana iza Snyderovih štala. Duboka je toliko da djeluje i kao bunar. Na dnu se skupilo toliko vode da šljapkam s krajnjim oprezom jer mi se tekuće blato odmah preliva preko rubova u čizme. Taj zatvor ima i jedan komad pokućstva.

To su drvene ljestve, niz koje vas gurnu do dna rupe. One su sad izvučene, a na njima sjedi stražar. Tu i tamo on pljućne iz dosade ovamo k meni u rupu.

Snyder se nada da moji prijatelji neće napasti Veliku kuću dok on drži mene u svom zatvoru. Zato je poslao svoje plaćenike u pohod. Na odlasku Jeff mi svečano obećava da će iz mene izvući makar i kliještima podatak gdje krijemo našeg svjedoka Toma Longforda. To me ni najmanje ne muči...

Don Freeman to naprosto ne može reći, pa da me Jeff upravo siječe, dio po dio. Bizonova Kost i ja samo dogovorno vratili tog momka opet Malom Vuku na čuvanje. Rekli smo Dakotama da nam ne kažu gdje će ga čuvati.

Zabilježio sam mrzovoljni povratak Snyderovih jahača. Dovode ranjene i mrtve. Psuje strijelce iz zasjede na deset milja od Velike kuće. Pogotovo jednog s puškom za bizon. Te, koje je on pogodio svojom puščetinom, mogli su i ostaviti da leže. Njima više ništa ne treba.

Stražar uz rupu također čuje te vijesti i sve češće pljućka u moju rupu. Ja ipak likujem. Stric Isaac Goodnight se odlučio na oštrije metode pregovaranja.

U neko me doba noći trže iz polusna potmuli udarac i muklo ječanje. Zatim umalo da i mene nisu onesvijestili. Netko je gotovo strmoglavio one ljestve na moju osjetljivu glavu.

Je li to zamka u kojoj mi Jeff Ožiljak kani smrsiti životne konce?

– Done, Done – šapće odozgo glas koji moje uši nisu zaboravile.

Georgia!

To znači da ona nije uspjela nagovoriti Snydera da je povede sa sobom u Cheyenne. Ako ta djevojka noćas, u toku ratnog stanja u Velikoj kući može slobodno šetati, to samo znači da je čvrsto prirasla srcu inače nepovjerljivog Dudleyja Snydera. Penjem se i također šapćem :

– Hvala ti, Georgijo, stara djevojko! To ti neću...

Gura mi u ruke nešto hladno, što moji prsti lako prepoznaju. Kolt. Nije moj, ali nije ni bitno.

– Izlazi slobodno, Done! – Poluglasno govori moja crvenkosa prijateljica. Zar je poludijela? Pa ja već stojim kraj nje.

– Što ti je?

– Budalo, on je iza mene, negdje u mraku. Jeff me natjerao. Čuvaj se, dječace! Želi te ubiti, prije nego što se ti i...

Predugo šapćemo. Svom snagom gurnuo sam je niz ljestve i nasumce se bacam iza nepomičnog tijela mog doskorašnjeg čuvara.

Taj je primio salvu ispaljenu iz Jeffovog revolvera. Jedno mu je zrno prošlo kroz rame i zaderalo me po obrazu. No Jeff je načinio neoprostivu pogrešku. Ja ću sad nositi brazgotinu, a on odlazi do davana. Zamijenio je tijelo svog čovjeka mojim. Čuo je vrag da sam se bacio na zemlju i zato gada ležeću priliku. Pucam odmah poslije prvih njegovih hitaca. Pravo u plamen iz njegovog revolvera. Pucam u ime svih žrtava koje je Jeff Ožiljak umorio.

Umjesto da provjeravam svoje pogotke, čujem Jeffa da hripavo kune. Pao je, krklja i ne čujem ga više. Zamislite, to me čak i ne veseli.

– Georgijo?

– Done, prokleti tvrdoglavče! Jesi li ga?

– Jesam. Ti ostani u rupi. Tek što nisu dotrčali Snyderovi tjelohranitelji. Snyder ti jede iz ruke, zar ne, djevojčice? Neka tako i ostane. Kad bude bježao, povest će i tebe. Reci da sam ja sredio Jeffa i potsjeti ga da sam mu obećao pakao. I da držim do svoje riječi.

Moje obećanje nije dato uludo. Kad je svanulo, krovovi oba krila i središnjeg dijela Snyderove rezidencijalne zgrade zadimili su se. Vatra su sa sobom donijele indijanske strijele. Dakote su strpljivo

čekali s napadom samo zato da Snyderova obrana ne bi po mraku uočila strijelce lukom i njihove plamteće projekte.

Snyder naređuje paljbu po okolnim brežuljcima, ali ja ne dopuštam da naši odgovore na taj izazov.

Sat kasnije desetak teretnih kola i jedna kočija, praćeni svim preostalim Snyderovim ljudima, napuštaju nekadašnji Snyder Town. Od naših hitaca djelomično su zaklonjeni gustim dimom i oblacima varnica što kao vulkanske erupcije izbijaju s mjesta gdje se u zoru gordo bijelasa Velika kuća. Farmeri ne trebaju postati krvožedni ubojice. Eto, zato striko Bizonova Kost i ja nismo dopustili našima da pucaju po koloni bjegunaca iz nekadašnjeg središta stočarskog kraljevstva Dudleyja Snydera.

* * *

Three County ne proslavlja pobjedu. Tako je i bolje. Indijanci su se po običaju povukli još u zoru, odmah poslije velikog vatrometa koji je slomio Snydera. Susjedi Akea Andersona kreću u naporno hvatanje svoje stoke i teladi koju još nisu žigosali Snyderovi ljudi. Dudley Snyder će se pokušati vratiti u Wyoming. No mi svi moramo ga dočekati spremni za daljnje borbe. Tako kažem Akeu i dodajem:

— Mala Jenny nasljednica je roditeljskog ranča, a u meni sad ima oca i predradnika. Vraćamo se da obnovimo ranč.

— Dolazi zakon — čujemo šapat stanovnika.

Muškarci se razmiču dvojici jačača koji tjeraju konje laganim kasom. Tko na njihovim kožnim prslucima ne vidi svjetlucanje metalnih zvijezda, taj je toliko slabovidan da jedino može živjeti u ne-

kom velikom gradu. Jednoga nepoznajem. To je onaj zamjenik oblasnog šerifa iz Laramieja.

— Čuvaj se, Done! Još ćemo biti kažnjeni zato što smo se uz pomoć vatre riješili onog grabežljivca.

— Samo polako, Ake! Jedan od one dvojice, onaj stariji, nedavno mi je tumačio kako njegove ovlasti ne sežu do ovog kraja.

— Hej, Done Freemane! Kao da je u vašem kraju izbio neki rat!

— Zli jezici, šerife. Farmeri su samo protjerali jednog grabežljivca. Uzeli su što im je oteto i to više neće nikome prepustiti. Ja držim da imaju pravo!

— Vi? U redu! Nismo došli da se svadamo, dovodim vam prvog šerifa za oblast oko Three Countyja. Od sada će se on ovdje brinuti o zakonu.

Svi šutimo.

— I još nešto, narode: protiv izvjestnog Dudleyja Snydera podigli smo optužnicu i raspisali potjernicu. Sudac u Laramieju je saslušao iskaz onog Toma Longforda, što su ga »dopratili« vaši ljudi, Done. Sve o mračnim rabotama Snydera upisano je protiv tog gospodina. Ako se usudi opet pojaviti u Wyomingu, dužnost je svakog odraslog građanina, da ga uhapsi i privede vlastima!

To je bila novost! Tek sad su stanovnici Three Countyja uzviknuli »hura« za novog šerifa. I Swea najavljuje iznenađenje za me:

— Cuj, Done! Jenny i ja smo se dogovorile, — kaže Swea i na čas obara svoje plave oči prema vrhovima mojih starih čizama. — Ja sam joj obećala da ću joj biti druga mama! Zato, Done Freemane, i ja idem s vama! Oče, sestre će brinuti o tebi i dućanu sve dok se jednom ne udaju. Kao ja — sada.

KRAJ

U PRIPREMI:

John McLaglen:
SMRT U ZLATU

htjela poći k njemu.
... skro-

ruku djeteta.
kon su njene grudi bile na sun-
dijelovale su poput duga-
ozdova.

I sa sebe i naga-
i, legne. I tako le-
e je žmirkala pre-
ploči, prema pla-
eravom užarenom
sa svojih vanjskih
ala osobit sjaj. Tre-
divnoj modrini, ov-
živući Bog Sunce i
i vatru iza svojih ru-
edavao ju je svojim
vatretnim tijelom,
joj grudi, lice, vrat,
ijelo, koljena, bedra,

žara koji pog-
put svijee, visoki plamen-
se tamno ističe od svjetla: kao
a svojim dugačkim jezikom li-
e tamu sve do neba.
Juliet sjedne pokraj čempre-
a i skine haljinu. Čvorove su
e smokve štitile popluzne a
ipak dražesne čume. Čak i sa-
ovdje ponudivši sunce, koje
grudi: kao da pati od neke že-
stoke boli, je čak i sa-
zbog okrutno. No ipak je liko
dati, no ipak je liko. Onog t-
ga što to nije nikad. I
bavni. A suncu nije bilo p-
vetnilom. Nebo je osjećalo bl-
zrake. Juliet je osjećala dojka
dašak mora na svojim dojka
koje su djelovale kao da ni-
neće sazreti. Jedva je osje-
sunce. Njezine su grudi bile z-
dovi što venu, umjesto da riju.

je sklopljenih očiju a
le prodiralo je nešto
rvenkastog plamena.
Ispruži ruku i stavi li-
eko očiju. Zatim se opet
nuncu, ležeći poput duga-
zelene bundeve što će mo-
latne boje.

...dio
vašeg
odmora!

unce
u, pa
misi
pola
rni s
oio
topl
ncu r
strar
ežala
i njoj
udno
je vje
aliti
lo os
užalo
i. Pru

jednom legne i pog-
pres, kojega se krošnja
sablasi povijala na povje

No ubrzo osjeti sunce u nji-
ma: toplije nego što je ljubav
... toplije od mlijeka ili